CLAVDII

GALENI PERGAMENI DE TEMPERAMENTIS LIBRI III.

De inæquali intemperie Liber vnus.

THOMA LINACRO Anglo Interprete.

Cum Isagoge in eosdem libros, & scholiis marginalibus longè doctißimis, per Iacobum Syluium.

IN VIRTVTE

ET FORTVNA.

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium,

sub scuto Veneto.

1549.

Memineris studiose lector, quæ hac nota [ ] à reliquo orationis contextu secreta sunt, in Græco codice, qui nobis quidem contigit, desiderari, & ab interprete latino, sensus explanandi gratia, passim inserta esse.

IN LIBROS TEMPERAMENTORVM COMMENTATIONES PARTITIONESQUE ALIQUOT VTILISSIMÆ.

*

LEMENTA quatuor ignis, aër, aqua, terra, rerum omnium generabilium & corruptibilium principia, per se tota à suis qualitatibus summis confusa, pro mistionis modo & differētia, res alias atque alias constituunt: adiuta nūc tota transmutandæ rei substantia, vt fit in nutritione: nunc formatrice in natura virtute, vt in animalibus generandis: quæ quidem artifex facultas est, & particulas animi moribus accommodas effingit, ne solis qualitatibus formandarum partium causam tribuamus, cùm hæ formationis tantùm

ſint inſtrumenta: formator alius, tum propinquus, vt ſemen: tum remotior, diuinioris cuiuſdam originis. Quãquam hæ qualitatum ſolæ per tota alterant ea quibus adſunt, & cum quibus dixi, in alterũ eſſentiæ ſpeciem trãsferũt. Ab his, quæ dixi res omnes fiunt, exempli gratia, hæc os, illa caro, alia vena, alia arteria, & cæteræ res id quod ſunt, fiunt, pro cuiuſque ipſarum temperamenti proprietate & differentia. Vnde tot ſimilarium partium differentiæ ſunt, ſimplices quidem, quot ſunt elementa, calidior, frigidior, humidior, ſiccior: Compoſitæ vero, aliæ quatuor, calidior & ſiccior, calidior & humidior, frigidior & ſiccior, frigidior & humidior. Quibus accedit princeps omniũ quæ tẽperatiſſima eſt. Hæc autẽ partium ſimilariũ ſine latitudine, eucraſia, & tẽperatura omniũ optima, perfectiſſima q; in animaliũ ſaltem corpore, cogitatione potius vſurpatur, quàm verè ſubſiſtat: cùm nunquã planè ſit viſa in animalium corpore: aut ſi quando viſa eſt in ali

Exẽplũ huius eſt. ſe poſsit Phydias. &c. initio lib. 2. facul. naturaliũ.

alique optima natura prædito, ne minimũ quidẽ tẽpus sibi similis durauit. Adeò id corpus multis necessariò ipsum alterantibus, ætati ad siccius semper tendenti, sumendis, educendis, admouendis, faciendis, est continuè obnoxium: quæ omni propè momento corpus sic immutant, vt etiam si optimum omnino temperamentum esset sortitum, tamen id diu seruare non posset. Altera est temperatura ab huius absolutæ, summæ, optimæ perfectione, parũ deficiens, non tamen eatenus, vt sensu vllo recessus deprehendi posit, quod ad actionem & vsum pertinet: sed de qua queri planè non liceat, quæ in sanis omnibus subsistit, & apparet, & pro optima & absolutissima nobis habenda est: & quanto propius ad omnino optimam reliquarum velut canonem & indicem accedit, tanto perfectior: quanto magis recedit, tanto imperfectior. Ab hac iterum tertia quædam temperatura deficit, nondum tamen tantùm, vt animali sit grauis, & actionem

aliquam ledat: sed per hanc nobis esse sanis adhuc licet.

Ambarum tanta est latitudo: quanta est sanis differẽtia actionum in excessus ac defectus varietate. Auditionem enim visionem, abulationem, coctionem & cæteras actiones sani non similiter obeunt, sed hic perfectius, ille imperfectius: cùm enim actionum diuersitas temperamenti modum sequatur, quot sunt temperamenti diuersitates, tot functionum differentiæ. Sic pueri actionibus corporeis, id est: naturalibus, cæteris præstant, idq; magis & minus: vt animalibus, ætas omnis à pueritia vsque ad ipsam à summo vigore remißionem, in qua robur omnibus minuitur. In quibus etiam magna est latitudo & temperamenti diuersitas, cùm hic altero sit calidior, frigidior humidior, siccior. Has tamen omnes actiones tam naturales quàm animales bonas per omnes ætates, & dictas temperaturas obire possumus. Ita vt sanorum temperamentum

triplex sit, Primum, vndequaque optimum & exactißimum, quod vnicum est & simplex, latitudine carens. Nam in omnium rerum genere, quod optimum et perfectißimũ est, id vnicum est, cùm deterius fieri nequeat: vitiosa verò, plurima. Secundum, medium, nulli vitio: quod saltem sensu percipiatur, obnoxium: quod pro optimo recipimus. Tertium, est intemperatum, vitioq́ expositum, & de quo queri liceat magis & minus, pro recessus à medio varietate: in eo tamen sani sumus. Graciles enim & obesi, non admodum tamen, ex contrarijs temperamentis facti maximè sani sunt licet neutrum habitum planè laudemus, sed amborum medium eusarcum, in quo laudabile similarium temperamentum & actiones inculpatæ. quanquàm ne hic quidem habitus corporis medius verè, & ad vnguem perfecta temperie sit: tamen pro inculpato & optimo censetur, quod ad actionem & vsum sit satis, & similibus seruari debet: vt

tertium temperamentum, aut verius intemperies, intra tamen sanitatis terminos contenta, est corrigenda contrariis, ut siccior humectantibus, sumendis, admouendis, educendis, faciendis: & aliæ similiter, non aliter, quàm quæ morbosa est intemperies, nisi quòd hæc valentiora requirit cõtraria, ob id, quod magis à medio recessit.

Vnde tres in totum, corporis dispositiones in nobis statuendæ sunt optima nobis cognita: deterior, & morbosa: quarum omnium magna est latitudo, innumerabilesq́ sunt differẽtiæ, maioris et minoris ratione. Cum autẽ homo sit animal sapiẽtissimũ, & solum eorũ quæ sunt in terra diuinum, & omnium quæ cœli ambitu claudũtur, perfectissimum: ut formã omnium nobilissimam rationalem animam: sic corpus est sortitus omnium optimè constitutum, idemq́ sanissimum, quod est similaribus cunctis partibus temperatissimum, in calidi, frigidi, humidi, sicci symmetria: seu omnium partium vniuersa substantia in-

cul

culpata & partibus organicis omnibus optimè conformatum, ex similariũ omniũ magnitudine, numero, figura, situ, connexu inter se mutuo. Ex quibus actionum integritas solida, & solutu difficilis proficiscitur, vt quæ causis omnibus morbosis, externis scilicet, & internis fortiter resistat. Igitur inter salubres corporis habitus quod ad partes similares attinet, vnus est temperatus, octo intemperati: per intemperies scilicet simplices 4. & compositas totidem. Morbi autem harũ nulli sunt temperati, sed omnes intemperati, & tot numero, quot salubres intemperaturæ, hoc est, octo, simplices 4. & cõpositi 4.

*

VARIAE TEMPERATVRARVM ET INtemperaturarum diuisiones.

Eucrasia, id est, bona temperatura,

Ad pōdus

In cuius mistura est æqualis quatuor elemētorū mensura & portio, nec vlla qualitas alteri contrariæ præpollet, sed in ipsarum quatuor medio exquisitè est posita, vt cutis interna, & summi digiti manus hominis ad iustitiam temperati, in aëre ad pondus tēperato, qualis est Vere medio, & climate quarto, Galeno: vel quinto, Auerroi: vel sexto cum Manardo. Cui ad pondus temperatus dicitur homo, partibus suis omnibus temperatissimus, si inueniretur: hæc tamē cutis omnium mundi rerum exactissimè media est, calida tamen sentitur, quia animalis pars est, ac viuit, alioqui non magis calida, quàm frigida sentiretur: vt neque cætera ad pondus temperata, id est, inter vtranque quatuor qualitatum primarum contrarietatem exquisitè media. Huc pertinet, quod Galenus docet lib. 1. temper. Medium tēperie in toto animalium genere est homo. Medium, vt in hominum specie, est eusarcos id est, quadratus, qui nec crassus, nec gracilis, nec calidus, nec frigidus appellatur, nec alio quouis nomine excessum vel defectum significante: quisquis super hunc fuerit, is prorsus calidior, frigidior, humidior, siccior fuerit.

Ad iustitiã.

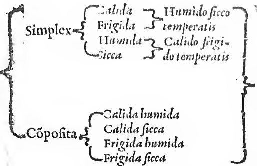
In qua elementorum quatuor mistio ferè inæqualis, sed omnibus corporis sic temperati actionibus probè obeundis idonea, vt in hominis temperati corpore toto, & intemperati sani vel morbosi, quibusdam partibus in temperato animali, & planta cuiuscunque generis (in quoque enim horum genere vnum potest esse temperatum) etiam si frigidiss. sit natura, vt cicuta, papauere, hyoscyamo, mandragora. in quibus tamen omnibus, dum viuunt, calidum præpollet frigido. Sic cutis manus temperati, ad pondus temperata, dici etiam temperata ad iustitiam potest, quòd sic quatuor qualitatibus æquali portione mistis, idonea maximè efficiatur suis actionibus obeundis, id est, tactui, & apprehensioni, vt pulchrè probat Galenus primo libro de vsu partium.

Corpus autem quod ab illo vndequaq; optimo parum recessit, & pro optimo accipimus, præsertim est in adolescentia, & regione temperata: in cæteris ætatibus & regionibus est imperfectius. Nam infans calidus & prehumidus: vir iam calidus & siccus: declinãs minùs calidus & siccior: senex frigidus & siccus. Tale etiã temperamentum in vtraq; oppositione medium inuenitur in ipso vigore præcipuo ætatis, eius qui à prima genitura humidus fuit, & modicè calidus. Nam vt hæc in se-

nio frigida sicca fiat, transit à contrario in contrarium per medium in ipso tempo... præcipui vigoris. Ad quem modum omnes corporis partes aliquando esse possun... temperatæ etiam ad pōdus. Nam ossa fœtus vel in vtero, vel mox à partu, dum scilicet adhuc cerea sunt, & flecti formariq; facilia, quid prohibet tunc temperata ad pondus dicere? Quod si est, cor, hepar, & partes reliquæ esse aliquando possunt ad pondus temperatæ, dum calidæ, humidæ (omnibus enim origo est ex semine & sanguine, calidis & humidis nostris principijs) ad frigidum siccum per medium transeunt. Nisi prius spermaticas euasisse frigidas velis, quàm humidi & sicci mediæ fiāt: ita vt simul quatuor qualitatum æqualitas in illis non sit, sed prioris contrarietatis primò, deinde etiam posterioris. Quæ igitur substantia dicitur eucratos, id est, temperata, ex contrarijs æqua prorsus portione coëuntibus constat: quæ verò ab hac deficit, vel superat, superantis nomine dicitur, scilicet hac calidior, frigidior, humidior, siccior. Animal verò vel plantam eucraton cùm dicimus: contraria inter se simpliciter non comparamus, sed ad naturam animalis, vel plantæ referimus, vt equus, homo, ficus, vitis temperata, quum eorum quodque pro sua natura affectum est, & tale est, quale maximè naturâ esse dicitur, id quod externis functiōibus ipsis intelligitur, vt si ficus ficos, vitis racemos optimos & plurimos ferat: equus sit velocissimus, homo prudentissimus.

Initio lib. 6. sanita. tuendæ.

- Intemperies.
  - Totius corporis.
  - Partis,
    - Principis,
      - *Vt cordis, hepatis, cerebri, testium, vẽtriculi. Morbis maximè patẽt corpora, quibus principes partes intẽperie cõtraria laborãt, vt quibus vẽter calidus, cerebrũ frigidũ, vel cõtrà: idq; vel naturâ, vel ex accidẽti, vt si vẽtriculus incaluit à bile in ipsum regurgitãte, aut refrigeratus à pituita ex cerebro destillata: sic hepar, lien, & partes aliæ partiũ aliarum intemperaturis afficiũtur, cùm priùs essent temperatæ, vel intemperie contraria laborarent. Multis etiam caput cõmodè tẽperatũ, thorax, vẽter, partes genitiuæ, parum prospera sunt temperie.*
    - Nõ principis,
      - *Vt reliquarũ corporis partiũ, his enim vel artus vel aliqua vna ps, aut plures, est intẽperata magis & minùs. Sed hæ minùs sunt obnoxiæ morbis, præsertim periculosis, quàm principes. Qui in vno instrumẽto duplicẽ intẽperaturam sæpe videmus, vt reliqua ventriculi cauitas vno tẽperamẽto cõmodo, vel incõmodo prædita: alio os vẽtriculi solũ sit, sic in manu vel digito ps vna similaris, vel ẽt organica intẽperie vna laborat, alia aliã habet.*

Lib.6.sanitatis tuendæ:&lib.1.temperament.

Intemperies quælibet sola & simplex diu durare nō potest, sed necessariò sibi statim asciscit alteram. Ob id plerique medici quatuor tantùm temperaturas putarunt, easq; compositas: simplices negarunt. Nam calida humiditatem semper absumendo, siccam parit: frigida dum humoris nihil absumit, humidam: sicca per ætates quibus augetur animal, calidius ipsum semper reddit: quibus animal declinat, refrigerat, & solidis animalis partibus excrementorum copiam colligit.

Intemperies totius, partis, simplex, composita,

- Aequalis, seu par, & similis,
  - *Cùm in aliquam intemperiem simplicem vel compositam æqualiter versæ sunt partes, vt in cancrena, aquè calidæ & humidæ. Vel corpus vniuersum, vt in febre hectica, omnes partes spiritosæ, carnosæ, solidæ, sunt calidiores & sicciores suo temperamento: peior est inæquali: pessima quæ valida est, præsertim frigida sicca, quia vitæ contraria, & morti proxima.*
- Inequalis
  - Totius, *Vt in omnibus febribus, exceptis hecticis, in hydrope, anarsarca.*
  - Partis, *Vt in tumoribus præter naturam.*

Inæquales partium corporis temperaturæ tam sunt variæ, vt numerari nequeant.

Intemperies in omnibus corporis partibus, par, calida tantùm humido & sicco temperata ab initio sanior est, quàm quæ in vtraque oppositione habet intemperiem. Eadem in florenti ætate erit calida sicca, absumpta humiditate à calore, & biliosa euadet, & omnino gracilis. Sic instrumentalium partium constitutio, est æqualis vel inæqualis.

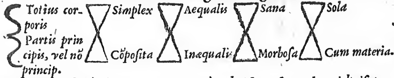
Intemperies totius, partis, ſimplex, compoſita, æqualis inæqualis,

- Sana,
  - *Quæ adhuc eſt intra fines ſanitatis, & per quam actiones conſuetas licet obire, qualis eſt in ſanis omnibus non temperatis.*
- Morboſa,
  - *Quæ actionem aliquam inſigniter lædit, ob id ipſa morbus eſt.*

Intemperies totius, partis, ſimplex, compoſita, æqualis, inæqualis, ſana, morboſa,

- S O L A, *à nuda qualitate in partem recepta, de qua in differentijs morborum: vt de ſequenti.*
- C V M A F F L V X V *materiæ, id eſt, ſanguinis, bilis alterutrius, pituitæ, quæ intra partem recepta, tumorem præter naturam facit, qui neminem latére poteſt: In magnam verò cauitatem, vt arterias tracheas, ventriculum, parit morbum in figura.*

Diuisiones hæ omnes hac figura colliguntur.

b

In qua figura possis ordinē arbitratu tuo mutare, cùm diuisiones sint multæ, rei diuisæ propemodum æquè propinquæ: & quod postremum est aut medium, collocare primum, & contrà. Vnde numerosissimæ intemperaturarum differentiæ sunt: & in quaq; infinitum est, quantum per magis & minus variatio fiat. Adde quòd temperatura ad pondus, & ad iustitiam, potest esse æqualis vel inæqualis; nisi quòd in homine æqualis ad pondus inueniri nequeat, vt antè probauimus: in aëre, oleo, & alijs possit.

Qualitates primæ
- Caliditas, Frigiditas → Prima
- Humiditas, Siccitas → Secunda
- → oppositio, seu contrarietas.

Calidū, frigidum, humidū, siccū
- CORPVS habens caliditatem, frigiditatem, humiditatē, & siccitatem.
- QVALITAS sola, scilicet caliditas, frigiditas, humiditas, siccitas, vt album, id est, res alba, vel albedo: & alia permulta similiter pro corpore ea qualitate prædito, vel abstracto.

Calidum, frigidum, humidũ, siccũ corpus,

PER SE, *secundum se, primò, primariò, ex sua natura, ex sua & propria facultate & potentia, immediatè, calfaciens, refrigerans, &c. quod sua & naturali caliditate, frigiditate, à principio ad finem quandiu applicatum est, magis semper calefacit & refrigerat, vt aqua potabilis, & dulcis, syncera, summè frigida, quandiu admouetur, semper refrigerat hominem quadratum, intemperiem calidam, simplicem & solam, sanam & morbosam: Pyrethrum syncerum & solum, & similia, quadratum hominem, intemperiem frigidam, simplicem & solam, sanam & morbosam semper calfaciet: Compositam verò, & cum materia, illa per accidens calfacit densata cute: hoc per accidens calido humore digesto refrigerat.* Addidi *syncera, quia quod calidum, frigidum, exploramus in sano, neutro, & ægro corpore, omnis alterius substantiæ mistione careat oportet, & expers sit alienæ caliditatis, aut frigiditatis: ne rei per se calidæ, aut frigidæ natiuam facultatem ascititia qualitas adulteret.* Nam *aqua calfacta quodammodo composita est: limosa, marina, aluminosa, sulphurosa, & similes planè sunt compositæ.* Sic Pyrethrum *niue refrigeratum, quodammodo compositum.*

PER ACCIDENS, *ex accidenti, per aliud, secundò, mediatè, non ex sua natura, aut facultate, calfaciens, refrigerans, &c. vt aqua summè frigida cuti affusa, pauco tempore post ablationem, refrigerata, contracta, & densata cute, ac reuocato calore, calfacit quadratum æstate media, non quidem primò & per se, sed secundò, & per caloris ad cutim reuocationem. Sic calida tumoribus calidis affusa, calfaciuntem humorem in vapores à suo calore versum digerendo refrigerat.*

Per accidens, bifariam dicitur. Calidum calore

Suo, & naturali, vt piper.

Acquisititio, & ex accidente, seu per accidens, vt aqua calfacta, quæ tamen per se calefacit. Vti res frigida naturali frigore, vt aqua: & frigore acquisititio, vt refrigerata in niue omnia, per se refrigerant.

Energia, id est, actu

1. Primò, syncerè, absolutè, absoluto sermone, simpliciter, summè gradu sũmo, elemẽtũ solũ ignis, aër, aqua, terra: quæ immistas & summas qualitates sola habẽt, ipsaq; syncera, immista, à mistione aliena & simplicia sunt. Cætera corpora ex his mistis cõstant, nullũq; ipsorũ prorsus calidũ, frigidũ, humidum, siccum inuenitur.

2. In victoria, exuperantia, excellẽtia, excessu, ex contrarijs inuicẽ mistis cõstãs, sed vincentis ac præpollẽtis in mistura qualitatis nomine vocatũ: quod scilicet calidũ largius habet, frigidũ parcius, calidũ vocamus: & cõtrà, quia cõtrariũ in mistiõe vincit, & eius maior est portio. Sic homo, equus, bos, canis, & cætera animalia et plãtæ, calida nobis vocãtur, quòd in his maior sit portio calidi, quàm frigidi. Sic sanguis, pituita, adeps, vinum, mel, oleum, & similia, humida, (nisi sanguinem, vt ver, mauis temperatum dicere) & os, chartilago, vnguis, pilus, lignum, sicca: quòd illa humidi, hæc sicci maiorem sunt sortita portionem. Idem calidum, frigidum, humidum, siccum, absoluto sermone interdum dicitur,

Cap.5.lib. 3.simpl.

Calidum, frigidum, humidũ, siccũ, per se, & ex sua natura corpus.

id est, nulli priuatim collatum: vt canis absoluto sermone animal est siccum, prout cuipiam opinio est.

Hoc calidum, frigidum, humidum, siccũ in excessu, philosophis duplex, mole & qualitate: vt puer calidior est iuuene, copia calidæ substãtiæ: iuuenis calidior puero, qualitatis effectu, & caloris acrimonia.

3. In collatione. i. calidius, *frigidius, humidius, siccius.*

1. Ad *symmetrũ, & mediocre aliquod sui generis, vt homo cũ leone cõparatus: vel speciei, vt homo ætate florens, cum puero.*
2. Ad *quoduis obuium, vt genus, speciem, indiuiduum quodcunque.*

Hoc modo cõtraria dici *possunt de ipsis animalibus speciatim inter se collatis, respectu tamẽ diuersorũ, nõ eiusdẽ. vt*

Canis est:

- *calidus, homini & sibi mortuo:*
- *frigidus, leoni:*
- *humid. formicæ:*
- *siccus, homini*

collatus, vel cani alteri frig. cal. sic. hum.

Hoc modo *animalia calida, humida dicta sunt veteribus, non propriæ temperaturæ gratia, & sermone absoluto, imò collata ad plantas, & demortua, quibus sunt calidiora.*

Modi duo potentiæ traduntur Aristoteli, cap.5. li.2. de anima, ab his parũ diuersi.

Potentia, seu potestate, seu in futuro tempore, id est, quod nõdũ tale actu est, quale dicitur, sed tale potest esse, si extrinsecùs non impediatur.

1. *Maximè propriè, in quo natura suopte impetu in actum propensa est, si nihil extrinsecùs impediat, & motus initium acceperit, vt pyrethrum, castoreum calida, sunt potestate: hyoscyamus, cicuta, frigida sunt potestate, quòd in his facultas quædã sit, & causa effectrix caloris, aut frigoris, vbi illius vel huius initiũ à calore nostro acceperit. Quomodo homo dicitur sciẽs & rationalis, quia suapte natura est capax sciẽtiæ & rationis.*

2. *Causa materialis continens & propinqua faciendæ rei, vt sanguis est potestate caro, quia minimam exigit mutationem, eamq; propinquam, ad carnis generationem. Fumida exhalatio potestate est flamma, vapor potestate est aër.*

CLAVDII GALENI PERGAMENI, DE TEMPERAMENTIS LIBER PRIMVS,

THOMA LINACRO *Anglo interprete.*

Onſtare animalium corpora ex calidi, frigidi, ſicci, humidiq; miſtura, nec eſſe horum omnium parem in tẽperatura portionem, demonſtratum antiquis abundè eſt, tum Philoſophorum, tum Medicorum præcipuis. Diximus autem & nos de iis, ea quæ probabilia ſunt viſa, alio opere: in quo de iis, quæ Hippocrates conſtituit, elementis egimus. Hoc autem opere, quod illi ordine ſuccedit, omnium temperamentorum differentias, quot hæ, qualeſque ſint, ſiue generatim quis, ſiue membratim diuidat, inuenire docebo Sumamq́ue ab ipſa nominum interpretatione principium. Cùm nanq; ex

Definiendum primò, poſt diuidendũ.

Nominis interpretatio eſt vi-

calidi, frigidi, ſicci, & humidi temperatura conflari corpora dicunt, de iis, quæ ſummo gradu ſic ſe habent, ipſis ſcilicet elementis, aëre, igni, aqua, terrâ, intelligendum aiunt. Cùm verò animal, ſtirpémve calidam, humidam, frigidam, vel ſiccam eſſe: non item. Neque enim vllū animal, aut calidum in ſummo eſſe poſſe, vt eſt ignis: aut in ſummo humidum, ſicut eſt aqua: pari modo nec frigidum, ſiccúmve in ſummo: ſed ab eo, quod in miſtura præpollet, appellationem ſortiri: vocantibus nobis id humidum, in quo maior eſt humiditatis portio: ſiccum, in quo ſiccitatis. Ita verò & calidū, in quo calidum frigido plus valet, frigidum verò, in quo frigidū calido præſtat. Atque hic quidem nominū vſus eſt. Nunc de temperamentis ipſis agendum. Eorū igitur, qui tum Medicorum, tum Philoſophorum maximè illuſtres fuere, plurimi ſanè opinati ſunt, humidum aliquod calidumq́; temperamentum, ab humido & frigido diuerſum eſſe: ac tertium ab his, ſiccum & frigidum, diuerſum à ſicco & calido. Nonnulli tamen eorum humidum ſimul ac frigidum temperamentum quoddā eſſe affirmant, atq; etiam ab hoc alterum calidū ſiccumque. Non tamen aut humidum ſimul & calidum,

.· definitionis, & homonymiam tollit. Qualitates primæ 4. elementis 4. summæ insunt: viuētium victoria. Temperamēta tantum sunt 4. composita doctis quibusdā: simplicia 4. his priora, & medium omnium maximè omittētibus, lib. 6. sanit. tuen. alijs falsò tantùm duo.

dum, aut frigidum pariter & ſiccū, temperamentum eſſe. Neq; enim poſſe [1] aut humiditatem cum abundante calore conſiſtere: [2] aut cum frigiditate, ſiccitatē: [3] quippe abſumi à calido, cùm ſuperat, humiditatem, itaq; fieri, vt calidum ſimul & ſiccū corpus euadat. [3] Eandē, vbi imbecillus in corpore calor eſt, incoctā, imperfectámq; manere: quo fieri, vt calido vincēte, ſequat ſiccitas: frigido ſuperāte, humiditas. Atq; ii quidē his rationibus nixi, duas tantùm eſſe tēperamentorū differentias opinātur. Qui verò ea quatuor autumāt, bifariàm his contradicunt. Alii ſtatim † id quod primum petunt negātes: nempe quòd neceſſe ſit, humorem à calido ſuperante digeri. Alii contrà, id quidem aſſentiuntur, ſed alia ratione diſſentiunt. Ac priores quidē calidi munus eſſe, vt calfaciat, aſſeuerant: frigidi, vt refrigeret, ſicuti rurſus ſicci, vt ſiccet: & humidi, vt humectet. Proinde corpora, quæ calida ſiccaque natura ſint, quemadmodùm ignis, ea quatenus calida ſunt, excalfacere: quatenus ſicca, ſiccare. Quæ humida calidaque ſunt, velut calens aqua, hæc non humectare modò, ſed etiam calfacere poſſe ſemper, vtraq; qualitate hîc quoque vnum opus, idque † proprium, obtinente. Haudquaquàm igitur

Notæ triplicis horū erroris ex ordine hoc cōfutandi.

Rationes horū ſimpliciter dictæ, falſæ: diſtinctæ, partim veræ, partim falſæ.

† Τὸ πρῶτον ἀξίωμα.

Ponētium duo tantū tēperamēta cōfutatio duplex prior tribus argumentis in tria horū errata.

† ἀχώριστον.

concedere se, si quid calfaciat, idem protinùs & siccare: imò si calori humiditas sit adiuncta, non calfacere modò, sed etiam humectare: quemadmodùm balnea dulcium aquarum. ~~Sin sicuti calidum, ita etiam siccum corpus sit, veluti ignis, statim id tum calfacere, tum verò siccare. Non tamen id calori referendum acceptum, sed siccitati quæ simul est coniuncta.~~ Admonent autem hoc loco nos de his, qui sub æstiuo Sole diutiùs sunt versati, atque ita, vt credibile est, arefacti, ac totum corpus siccum squalidumq; habent, intolerabiliterque sitiunt. Quippe remedium his expeditum, & facillimum dicunt, non modò si biberint: sed etiam, si calidæ & dulcis aquæ balneo vtantur, tanquàm humiditate, siue ea cum frigore sit, siue cum calore, suum munus obire valente: quippe humectare ea quæ contingit. Ad eundem modum & siccitatem semper aiunt siccare. Boream enim qui siccus & frigidus sit ventus, omnia siccare ac refrigerare: idque esse dictum ab Homero, Vt verò humētem desiccat protinùs agrum Autumni Boreas: Pari modo papaueris lacrymam, & alia sexcenta pharmaca siccare pariter & refrigerare. Itaque non esse necessarium, si quid frigidum

ἢ μεταβολὴν, φορὰν

dum eſt, idem protinùs & humidum eſſe: nec ſi quid calidum, idem ſtatim & ſiccū. Neque igitur calidum temperamentum neceſſariò eſſe ſiccum: imò poſſe aliquando in animalis temperamento calidum quidem plus valere, quàm frigidū: & humidum, quàm ſiccum. ~~Quinetiam tum generationem, tum alterationē, tum ꝑmutationem, ex contrariis in contraria fieri.~~ Quis enim eſt, qui ſi dixerit album alteratum de mutatumq; eſſe, propterea quòd factum ſit calidum, non ſit ridiculus? Cùm poſtulet ea oratio, non eam quæ eſt in calido & frigidò, oppoſitionem: ſed quæ eſt in colore, mutationem. Mutatur enim quod album eſt, in nigrum: & quod nigrum eſt, in album. Rurſus quod calidum eſt, in frigidum: & quod frigidum eſt, in calidum. Ad eundem modum, & quod humidum eſt, in ſiccum: & quod ſiccum eſt, in humidum. Quippe ſi dicas alteratum corpus eſſe, propterea quòd cùm priùs eſſet humidum, nunc ſit album: vel cùm priùs eſſet ſiccum, nunc ſit nigrum, parum compos mentis videaris. Sin quod priùs erat humidum, nunc factum eſt ſiccum: aut quod priùs erat nigrum, nunc effectum album: aut etiam ex calido

verò, hoc eſt, lationē vocat in fac. nat.

Hæ tres tantū ſimplices motus ſpecies initio fac. natural.

do frigidum,aut ex frigido calidum,vtique ſapere, & cõuenientia dicere cẽſearis. Quod enim mutatur, quatenus mutatur, eatenus cedere in contrarium debet: ſiquidem factus eſt hic,aut fit muſicus ex non muſico, dicimus:& grammaticus, ex non grammatico:& rhetor, ex rhetore. Ex muſico verò grammaticum, aut ex grãmatico muſicũ: aut ex alio quod diuerſi ſit generis,fieri aliquid dicere,ſanè eſt abſurdũ. Poteſt enim qui priùs erat grammaticus, nunc muſicus eſſe: vtiq; ſi muſicen grammaticæ adiecit,nec grammaticen abiecit. Atque ſi quid acquiſiuit priore etiam manente,cui non patet, non eſſe alteratũ in eo quod manet? Ita non ex grammatico factus eſt muſicus, quippe nunc etiã grammaticus eſt:ſed ex non muſico, muſicus. Non enim poteſt, poſtquàm muſicus eſt factus,etiam non muſicus manere. Cũ igitur omnis mutatio,& ab contrariis, & ex contrariis fiat in contraria,manifeſtũ eſt, etiam humidũ,ſi quatenus humidum eſt, mutetur,tum ipſum ſiccatũ iri:tum quod id ſiccet,ſiccum dicendum eſſe. Deſinant igitur,inquiunt,dicere,nõ poſſe calidum & humidum temperamẽtum eſſe,quippe calidum ſimul & frigidum eſſe idem temperamentum,aut humidum & ſiccum,nõ

Cõtrariorum nomẽ Hippocrati & Galeno & his latiùs patet, quã Aristoteli.

Perit quod que à contrario in contrariũ, lib.3. Metho.

po

poteſt: cùm fieri nequeat, vt in eodem corpore contrariæ qualitates vnà conſiſtant: humidum verò ſimul & calidum, prætereà frigidum ſimul & ſiccum, profectò in eodem conſiſtere poſſunt: ſicuti tum ratio ipſa mõſtrauit, tum quæ paulò ſuprà propoſita ſunt exempla. Ac talis quidem eſt prioris propoſitarũ partium oratio. Altera pars negat alienum à ratione eſſe, etiã ſi calidum efficaciſsimum è quatuor ſit, ita vt non in frigidum modò, ſed etiam in humidum agere poſsit: eſſe tamen temperamentum, quod calidũ ſit, & humidum: vtique cùm in primo ſtatim animantis ortu, humoris ſimul caloriſque copia in idem coëat. Ratiõ verò horum non illud efficit, quòd nequeat aliquando in eodem corpore humidi plus eſſe, quàm ſicci: & calidi, quàm frigidi: ſed quòd ſub eiuſmo di ſtatu durare perpetuò nõ poſsit. Quippe digeſto ſemper per calidum humore, ſpatio etiàm ſiccum corpus effici: atq; ita pro calido & humido, calidum ſiccumque reddi. Iam hoc ipſum, quod calidũ & ſiccum eſt redditum, procedente tẽpore frigidum ſiccumq; fore. Vbi enim omnem eiuſmodi corporis humorem calor abſumpſit, ipſe quoque (inquiunt) marceſcere inde incipit, deſtitutus ſcilicet alimento,

Confutatio poſterior.

Ponẽtium duo tantũ temperamenta, rationes malè concludunt.

to, quod ipſum accenderat. Neque igitur mirum putant, tum inter initia ſtatim vt gignitur animal, conuenire in idem, aut humidum plus ſicco, aut calidum plus frigido: tum temporis proceſſu, quod priùs ſ erat calidum & humidum temperamentum, poſteà poſſe calidum eſſe & ſiccum: æquè vt poſteà quæ ſicca erat calidaq; tẽperies, vbi calor ipſe extinctus eſt, frigidam ſiccamque euadere. Ergo eſſe quidẽ aliquod temperamentum quod calidum ſit & humidum: ac rurſus aliud quod frigidum ſit & ſiccum, ex iſtis confirmant. Non poſſe autem temperamentorũ differentias plures eſſe quàm quatuor, ex his docere conantur. Cùm enim quatuor ſtatuuntur qualitates, quæ in ſe agere inuicẽ patique poſsint (nempe calor, frigus, ſiccitas humiditas) oppoſitiones exiſtere duas: alteram in qua calidum aduerſatur frigido: alteram, in qua humidum pugnat cum ſicco. Eoque quatuor, †non plures effici cõiugationes. Quippe ſex fieri, ex quatuor inter ſe copulatis, coniugia: quorum duo ſubſiſtere non poſſe: cùm neque humidũ pariter & ſiccum, nec calidum ſimul & frigidum, dari corpus poſsit. Reliquas igitur eſſe quatuor temperamentorum coniugationes, duas humidas, & duas ſiccas: atque

Quatuor ſolum eſſe tẽperamẽta, eaq; cõpoſita potentiũ rationes.

†Τὰς ἀπά-σας.

atque has calore frigoreq́ue diuiſas. Hæc ſunt, quæ elegantiſsimi eorum qui ante nos fuere, tum Medicorum, tum Philoſophorũ de his dixere. Quæ verò mihi prætermiſiſſe videntur, nunc adiicienda reor. Vnum igitur & primum id eſt, quod temperatam naturam, quæ tamen non virtute modò, ſed etiam viribus, reliquis præſtat, non aduerterunt: imò tanquàm nulla ſit, prorſus omiſerunt. Quanquàm ne loqui quidem de reliquis aliquid ſine hac potuerunt. Quippe quòd vel in calida temperie, calidum præualeat frigido: vel in frigida temperie, frigidũ præſtet calido, id ne intellexiſſe quidem eſt, niſi priùs ponatur eucratos ſiue temperata: neq; enim aliò quàm ad hanc temperatam naturam ſunt intenti, cùm ſanitatis tuendæ victum inueſtigant, calidius iuſto corpus iubentes refrigerare, vel frigidius excalfacere, vel rurſus humidius ſiccare, vel ſiccius humectare: ſcilicet quò temperatũ quendam mediocremq́ue ſtatum efficiant, id quod minus eſt, ei, quod exuperat, ſemper æquantes. Ergo quem aſsiduè ſectantur, & quò ſemper reſpicientes intemperatos ſtatus corrigunt, hunc ego quidem primum omnium ſtatum cenſuerim. Hi verò, tantùm abeſt vt eius vel meminerint,

Temperatura æqualis & media, velut reliquarũ canon & index, malè ab omnibus his omiſſa.

rint, vt etiam totum prætereant. At non prætерimus, inquiunt ex his aliqui, in calido enim & humido comprehenditur. Et quomodò non quinq; eſſe in totum temperamenta dixiſtis, ſed quatuor, ſi modò optimum non omiſiſtis? Quippe duorum alterum, aut ex intemperatis ſtatibus neceſſe eſt vnum eſſe omiſſum, aut ipſum temperatum. Atque ego quidem ex his quæ ſtatuunt, temperatũ ipſis prætermiſſum certò ſcio. Vbi enim calidum & ſiccum, vel frigidum & humidum, vel aliud quoduis temperamentum nominant, non vtique ſummas à nobis intelligi qualitates poſtulant: imò ex iis quæ ſuperant, fieri appellationes volunt. Quòd ſi temperatum ſtatum omitti nolunt, certè reliquorum aliquem omiſiſſe conuincentur. Sit enim ſicut ipſi volunt, temperatus ſtatus is, qui calidus eſt & humidus: omiſſus igitur illis planè eſt is, qui frigido intemperamẽto aduerſetur & ſicco: nempe in quo humidum præpollet & calidum. At idem, inquiunt, is eſt. At quî fieri poteſt, vt ſimul exuperet calidum, & non exuperet? & ſuperetur frigidum, & nõ ſuperetur? Si enim temperatus ſtatus eſt, neutrum alterũ immodicè exuperat: ſin intemperatus, neceſſe eſt, exuperet altera oppoſitionum pars.

At hoc ipſum, inquiunt, temperati ſtatus proprium eſt, vt in eo calidum præſtet frigido: & humidum ſicco. Quippe ſi frigidũ modicè quidem vincat, non eſſe commodum temperamentum: ſin ampliùs exuperet, iam vtiq; morbum exiſtere: æquè vt ſi vehementer exuperet, mortem. Ad eundẽ modum de ſicco iudicãdum, in principio quidem exiſtere intemperiem: ſi ampliùs augeatur, ægritudinem: ſi plurimum exuperet, mortem. Ceu verò de calido & humido non idem ſit iudicium. Quis enim non dicat, vbi vel calidum frigido, vel humidum ſicco paulò quidẽ plus valet, intẽperiẽ ita fieri: vbi ampliter exuperat, morbum, vbi plurimùm, mortem? Siquidẽ eadem eſt vtrobiq; ratio. Alioqui nec qui calidi humidiq; immodicè ſtatus ſunt, eos vitio demus: nec qui calidi morbi cum humore immodico conſiſtunt, eos eſſe morbos fateamur. Has quidẽ & eiuſmodi obiectiones diluentes quidam Atthalenſes Athenei ſectatores, negant aut calidũ humidumq; ſtatum vitio dandum, aut morbum vllum inueniri, qui calidus ſit & humidus: ſed omnino, qui vel calidus ſit & ſiccus, vt febris: vel frigidus & humidus, vt aqua inter cus: vel frigidus & ſiccus, vt melancholia. Faciunt hîc & de anni tempori-

Calidi humidi morbis putridis obnoxij poſteà probatur.

bus mentionem, quorum hyemem frigidam eſſe atque humidam dicunt: æſtatem, calidam & ſiccam: autumnum, frigidũ & ſiccum: Ver autem tum temperatum, tum verò calidum humidumq́ue appellant. Ad eundem modum & ex ætatibus puerilem quidem temperatã eſſe, tum verò calidam humidamq́;, porrò indicari autumant eorum† temperiem ex naturalibus actionibus, quæ illa ætate maximè ſint firmæ. Sed & mortem aiunt animantium corpora ad frigidum ſiccumq́; perducere, quippe mortuos Græcè ἀλίβαντας vocari, quaſi nihil humecti in ſe habentes: vtpote tum caloris abitione eo exhauſtos, tum frigore rigentes. Quòd ſi, inquiunt, mors talis eſt naturæ, certè vita cùm ſit illi contraria, calida eſt & humida. At verò ſi vita, inquiũt, calidum quiddam atque humidum eſt, omnino quod illi ſimillimum temperamentum eſt, id optimum neceſſariò eſt. quod ſi eſt, neminem latet idem quoque temperatiſsimum eſſe. Sic in idem recidere calidũ humidumq́; ſtatum, cum temperato: nec aliud eſſe temperatum, ſiue eucraton ſtatum, quàm caliditatem ſimul & humiditatem pollentes. Atque Athenæi quidem ſequacium hæ ſunt rationes. Videturq́ue & Ariſtotelis Philoſophi, & poſt eum Theophra

† εὐκρασίας.

Ariſtoteles cap. 2.

phrasti,& Stoïcorũ, eadem esse quodammodò sententia,ita testiũ quoque numerò nos territant. Ego verò quemadmodũ Aristoteles de calida humidaq; tẽperie senserit,in progressu,si res postulet,fortasse explicabo: videntur enim eum nõ rectè accipere. Nunc id agam,vt eos qui sic sentiũt, in quo seipsos fallãt,doceam: mox rem totam in vnum coactam caput, demõstrem. Cùm enim calidum & humidũ,atq; etiam eucraton existimant Ver esse,hîc se manifestè decipiunt. Nam neq; humidum est, sicut hyems: neq; calidũ,sicut æstas, quare neutrum immodicè: cùm tamen ipsis autoribus excessum quendã indicet quoduis talium nominum. Bifariàm autẽ sunt decepti: primum quidem, quòd in [quatuor anni] tẽporibus quartam temperamentorum coniugationem inuẽtam omnino volunt: deinde,quòd id ea ratione cõcludũt, quòd sit hyeme quidẽ calidius: æstate verò humidius. Verùm nec quartam in temporibus anni statuere temperamenti coniugationem est necesse, nisi etiam talis appareret: & contulisse id cum temporibus vtrinque positis: non magis id humidum & calidum, quàm frigidum probat & siccum. Si enim calidum humidumque excessus cuiusdam nomina sunt, non potest,

lib. de longitudine & breuitate vitæ.

Confutat Galenus rationes potentiũ tẽperamentum calidũ humidum idem tũ medio.

An Ver calidum humidũ cum istis & Hippocrate: vel potiùs temperatum.

nec ipsis quidem autoribus verum esse, ꝙ Ver in omnibus mediocre fit. Si autem eò quòd æstate humidius est, hyeme verò calidius, iccirco humidum est & calidũ: quid causæ est, quò minùs frigidum id siccũq; putes, propterea ꝙ æstate frigidius, & hyeme siccius? vel quam sibi facit sortitionẽ, vt vnam partem oppositionis ab hyeme, alteram ab æstate accipiat? Quippe cùm ab vtroq; in vtraq; oppositionum parte dissideat, nõ ex dimidio collationẽ, sed ex toto habere debebat. Atqui si ita fiat, contraria illi inesse dicemus. Nam calidũ erit & siccũ, si conferatur cum hyeme, frigidũ & humidum, si cum æstate. Ex neutra igitur collatione, si modò integra est, calidum & humidum erit. Sed si illis licet ex vtraq; oppositione sumpto dimidio, calidũ id humidumq; asserere nobis quoque ad alterũ dimidium trãsire, atq; id frigidũ & siccũ dicere quid ni licebit? scilicet siccum, vt ad hyemem: frigidum, vt ad æstatem. Omnia igitur hac ratione Ver erit, humidũ, siccũ, calidum, frigidum. Atqui illorum ipsorũ sententia non possunt quatuor qualitates in vna eademq; re præpollere. ~~Ergo neque æstati neq; hyemi Ver cõparare est æquũ:~~ sed potiùs ipsum per se æstimare. Neque enim hyemem ipsam ea de causa humidã

Quatuor anni par-

esse

esse & frigidã dicimus, quòd reliquis temporibus humidior frigidiorq́; sit, imò id illi alia quoque ratione accidit: sed quòd humiditas in ea superet siccitatem, & frigiditas calorem, propterea frigida dicitur, atque humida. Ad eundem modũ & æstas, quum in ea humor vincitur à sicco, & frigidum à calido, ipsa quoque calida dicitur & sicca. Siquidem æquum censeo, quatuor anni temporum quodlibet ex suapte æstimatum natura, non ex alterius comparatione, calidum, frigidum, humidum, siccumve nominari debere. Quinetiam si ad hãc formulam æstimes, apparebit tibi Ver esse omnis excessus planè in medio: cùm neque sicut in hyeme plus valeat in eo frigidum quàm calidum: neque sicut in ęstate, minùs. Ad eundem modum siccitatis humiditatisque æquabilitatem in eo spectes. Neque scilicet in eo sicut in æstate, præualente sicco, neque sicut in hyeme, exuperante humido. Proinde rectè ab Hippocrate est dictum, Ver esse saluberrimũ, ac minimè morbis qui mortem afferant, obnoxium. Est & autũnus, vt quàm æstas, minùs calidus: sic vtique, quàm hyems, minùs frigidus. Quare hac ratione nec calidus absoluto sermone est, nec frigidus: quippe cùm ambo sit, ac neutrum ad sum-

tium natura per se æstimanda, à vincētibus in ipsis qualitatibus, non ex collatione cũ alia parte.

Ver etiam collatũ vicinis sibi partibus, temperatũ inuenitur.

Aphor. 9. lib. 3.

Aphor. 4. lib 3.

Morbi autumnales.

Aphor. 22. lib. 3.

mũ. Cæterùm alterum in eo est incommodum, quod etiam Hippocratis illa sententia significauit, dicentis in Aphorismis: Cùm eodem die modò frigus nos afficit, modò calor vrget, autumnales expectandi morbi sunt. Atque ea res est, quæ maximè autumnum morbiferum facit, inæqualis ipsa temperies. Itaque non rectè frigidus siccúsque dicitur. Non enim frigidus est, si ipse per se spectetur, vt hyems est: sed vbi cum æstate confertur, vtique illâ frigidior, sed nec æquabiliter temperatus, sicut Ver. Imò in hoc maximè ab illo tempore dissidet, quòd mediam temperiem & æqualitatem perpetuò parem non seruat: quippe meridie multo est calidior, quàm manè aut vesperi. Nec in humido & sicco medium omnino statum obtinet, quemadmodum & Ver: sed ad siccius deuergit. Ab æstate verò etiam in hoc vincitur, non tamen tanto interuallo, quanto in calore. Ergo patére arbitror, nec autumnum absoluto sermone, & citra exceptionem, frigidum & siccum, sicut illis placet, dicendum esse: cùm neutrum ad summum sit, sed vincat in eo siccitas humiditatem: qua ratione meritò siccus appelletur: in calore verò & frigore, mistum quiddam ex ambobus & inæqua-

Autũnus ad meridiem calidus, reliquo die frigidus, solum tamẽ siccus.

le statuatur. Proinde si quatuor temperamentorum coniugationes, in quatuor anni tempora distribui volunt, sciant se non solùm Veri calidum humidumq; statum malè assignasse: sed etiam autumno frigidum & siccum. Quanquàm si hunc quoq; concedamus frigidum & siccum esse, non erit statim necesse, Ver humidum calidũq; esse. Non enim, si quatuor intemperaturæ coniugationes in totum sunt, iam omnes eas in quatuor anni tempora dispensari necessum est: sed si quis hoc in mundo est ordo, & prout melius est, non prout peius, omnia sunt disposita, probabilius sit plura quidem ex anni temporibus temperata esse facta: vnum verò, si modò aliquod, intemperatum: si verò contrà ostendere conantur, nullum eorum esse temperatum: sed necessariò in ipsis exuperare, aliàs calidum, aliàs frigidum: & nunc, si ita fors tulit, siccum, nunc humidum. Ego verò, tantum abest, vt aut Ver, aut si quid temperatum est, calidum atque humidum dicam, vt quod planè contrarium est, id affirmem, omnium aëris ambientis temperamentorum pessimum id esse, quod humidum est & calidum. Quod sanè temperamentum in quatuor anni temporibus inuenire nequeas: in mor-

Putredo à calido & humido.

bido & pestilenti aëris statu interdum incidit: veluti quodā loco Hippocrates commemorat his verbis, Pluebat per æstū hymber largus assiduè. Id nanq; ast humidi & calidi status proprium, vt in æstu assiduè pluat. Quòd si vel tantum æstus sit, quemadmodum in naturaliter se habente æstate: vel pluat, sed in frigore (veluti hyeme solet) fieri nequit, vt is status calidus sit & humidus. An igitur sine morbis erat æstas illa, in qua pluisse dicit in caloribus assiduè largum hymbrem? Atqui carbunculos in ea fuisse narrat, putrescentibus scilicet in corpore excrementis: ac saniē quandam (quæ calida humidaque immodicè fuerat) gignentibus. Intelliges id ex ipsa dictione, si totam tibi adscripsero: ea sic habet, Erant in Cranone carbunculi æsti- " ui, pluerat per æstum largo hymbri, idque " assiduè. Acciderant autem magis Austro: ac suberat quidē sub cute sanies, quæ con- " clusa incaluit, ac pruritum excitauit: mox " pustulæ veluti ambustis sunt obortæ, vriq; " sub cute sunt visæ. verùm hîc minus. vt- " pote vno tantum è quatuor temporibus mutato, malum fuit. Quòd si duo triáve sint mutata, aut etiam totus annus calidus humidusque fuerit, necesse est magna pestilentia succedat. Cuiusmodi in tertio

Initio lib. 2. Epidemiôn, quę non Hippocrat. sed Thessali eius filij esse docet Gal. initio libr. 3. de dyspnœa.

Epidemiôn, [id est, grassantium publicè morborum] narrat. Apponã aut primùm, quæ de temporum intempestiuo statu scripsit: deinde de hominum, quæ subsecuta est corruptela. Aduertas autẽ animum in omnibus velim, æstimesq; primùm cuiusmodi res sit calida humidaque temperies, quamq; Veri (quod tẽperata res est) dissimilis: deinde quàm necessariò in ea omnia putrescant. Incipit igitur Hippoc. narratio in hunc modum, Annus Austrinus, » pluuius, à ventis in totum silens: deinde totius status particularem rationem his subiicit, crebros hymbres in calido & Austrino flatu fuisse scribẽs: mox vniuersum sermonem † in vnam summã conferens in fi» ne sic, Cùm fuisset, inquit, totus annus Au» strinus, humidus, & mollis, hæc & hæc inciderũt, quæ vtique omnia in hoc libro scripsisse sit longũ. licet autem cui libuerit, in tertio Epidemiωn mẽbratim ea legere, ac in vnũ caput omnia redacta videre: nẽpe putredinem maximam. Cuius etiam ipsius Hippocrates non raró nominatim meminit, aliàs sic scribens, Erat autem & fluxio » ipsa collecta, haud similis puri. Sed alia » quædam putredo ac fluxio multa variaq;. » Aliàs sic, Et in pudendis carbunculi æsti» ui, tum alia quæ putredines appellantur.

Tertius liber Epidemiôn, vt primus verè est Hipocr. Gal. ibidem.

Putredo.

† εἰς ἓν κεφάλαιον.

Putredo.

Et quòd ex hac putredine multis quidem " brachium, & cubitus totus deciderit: mul-" tis femur vel ſura eſt nudata, totusq; pes. " Quinetiam magni oſſium, carnium, ner-" uorum, articulorũq; prolapſus inciderũt. Deniq; nullũ ex affectibus, quos ſcripſit, inuenias, qui meritò ſoboles putredinis nõ ſit: quippe cùm nec à ſicco putreſieri quicquam ſit aptum: nec à frigido. Intelligas id, ſi carnes & reliqua quæcunque aſſeruari ab hominibus ſolent, obſerues hæc ſale, hæc muria, hæc aceto, hæc alio quopiam ex iis quæ ſiccant, commodè præparari. Deprehendas & Boreâ (qui ſiccus naturâ & frigidus ventus eſt) omnia quàm diutiſſimè imputria durare. Contrà, putreſcere facillimè Auſtrino flatu: eſt enim is vẽtus calidus & humidus. Itaq; nos in totum cõtrà, quàm ii, qui calidum & humidum Ver autumant, decernimus, cùm neq; tale ſit, neq; ſi eſſet, vtique ſalubre eſſet: hi autem & tale eſſe volunt, & proptereà etiã ſalutiferũ: vtrobique peccantes, tum in his, quæ ſenſu percipere, tum quæ ratione eſt intelligere. Cùm ſenſu id manifeſtè liceat, planè temperatum aduertere. Nec minùs ratione illud inuenire, quod proptereà eſt aptum ſanitati, quòd è quatuor nulla in eo qualitatum exuperet. Quòd ſi vel caliditas

Vt Aph.9. lib.3.

Duo tantum demõ ſtrãdi inſtrumẽta, ratio & experientia.

eius frigiditatē multo excederet, vel humiditas siccitatem, vt variis putredinibus obnoxium: sic omnium anni temporū morbis esset maximè opportunum. Nūc quatuor qualitatū mistionis æqualitas, & mediæ temperaturæ eius, & salubritatis est causa. Quid igitur Medicis ac Philosophis quibusdam persuasit, vt calidum humidumq; Ver esse iudicarent? Nempe quòd quatuor temperamentorū coniugia, quatuor anni temporibus adaptare voluerūt. Porrò id indè accidit, quòd primū omniū temperamentorum, id est, medium ipsum, prætermiserunt. Quinetiam victuum, medicamentorum, omnium denique rerum differentias, in has quatuor coniugationes reducūt, ex quo manifestum est, quantopere parum rectæ, fallacesq; de hominis natura rationes, medicationibus obsint. Satiusq; erat duorum alterum, aut prorsus eiusmodi rationes nō attigisse, sed totum experientiæ concedere, aut priùs in Logica speculatione exercitatū fuisse. Quippe qui nec experiētiæ est attentus, & naturalia theoremata aggreditur, priusquàm rationem, qua hæc inueniat, conuenienter exercuit, necesse est in eiusmodi cauilla sit perductus, ac de euidentibus, ceu is, qui sensu careat disputet. Tum Aristotelem

Ver calidum humidum Hippocrati in lib. de natura humana.

teſtem inuocet, malè ſcilicet accipiendo ea quæ præcipit. Hic enim calidum, frigidum, humidum, & ſiccũ, multipliciter dici nouit: illi, nõ quaſi multipliciter, ſed quaſi ad eundem perpetuò modũ dici velit, accipiunt. Quinetiam is, quod aliquid ſuo & naturali calore, aut alieno & acquiſititio calidum ſit, non eſſe idẽ indicauit. Illi hoc quoque perperàm accipiũt. Ad hæc Ariſtoteles, itemq; Theophraſtus, quò reſpicientes temperatã intemperatam've naturam eſſe, iudicare oporteat, diligenter prodiderunt. Illi ne id quidem intelligũt: ſed cùm hos audiunt animal calidum humidumq; dicere, aut puelli temperiẽ humidam, calidamq; eſſe, nec quemadmodùm ea dicta ſint, intelligũt, & ſtupidi, ad quatuor anni tempora ſermonem transferunt. Ceu verò idem ſit, ac nõ longo interuallo diſsidens, propriam alicuius temperiem humidam calidamq; eſſe, aut circundati nobis aëris. Neque enim aut idem eſt, aut ſimiliter dicitur animalis tẽperies calida & humida, ſicut aëris temperamentũ calidum dicitur & humidum. Quæ igitur ſit omnium horum occaſio, iam dicam, claréq; oſtẽdam, iis præſertim, qui intenti eſſe volunt, exiguum errorem in his, quæ inter initia Logicæ ſpeculationis tradũtur, maximorum

erro

errorum occaſionẽ fieri: fortaſſeq́; omnibus, quæ vel in cunctis artibus, vel in vitæ actionibus perperàm geruntur, ſophiſmata ſuccedũt. Atque hæc quidem ſophiſmata illi vitio ſuccedunt, quòd vtique non rectè definitum eſt de calidi ſignificationibus, ſed duobus tantum modis dici id putatum. Quorum altero ſignificetur, quod ſyncerum, immiſtum, & ſimplex eſt: altero, quod in miſtione cum ſuo contrario id ſuperat. Quòd autẽ & alteram tẽperiem cum altera conferentes, ſubinde alteram earũ calidam [pro eo quod eſt calidiorẽ] pronunciamus, id non meminerũt. Atqui ad eum modum animantia veteribus calida & humida ſunt dicta, nõ propriæ temperaturæ gratia, & ſermone abſoluto, imò ad ſtirpes, & demortua collata. Quippe demortuis & ſtirpibus, animantia calidiora, humidioraq́; ſunt. Quinetiam ex animantibus ipſis ſpeciatim inter ſe collatis, canis ſiccior eſt, homo humidior. At ſi formicæ vel api canem conferas, illas ſicciores, hunc humidiorem inuenies. Ita idem animans præut homo, ſiccũ: præut apicula, humidum fuerit. Rurſus ad hominem collatum, calidum: ad leonem, frigidum erit. Nec mirũ, ſi ad aliud atq; aliud comparatum, cõtraria ſimul dici de ſe patitur.

Neque

Neque id alienum eſt,ſi idem corpus ſimul calidum frigidumq; dixeris: niſi ad idem conferens,ſic dixeris. Quod enim in commodum, ſi eundem hominem dextrum,ſiniſtrumq; dicas,niſi ad eundẽ conferens ita dicas? Cum ad alterum dextrum eſſe,ad alterũ ſiniſtrum,nihil ſit abſoni. Sic igitur & canis humidus pariter & ſiccus, prætereà calidus ſimul & frigidus eſt, non tamen ad idem collatus. Quippe ad hominem ſi conferas, ſiccus eſt: ad formicam, humidus. Rurſus hominis reſpectu calidus eſt: leonis, frigidus. Quinetiam calidus eſt,vt viuens,cùm mortuus non amplius ſit calidus:non calidus,vt ad alterum (ſi ita vis)canem comparatus. Atque hæc quidem omnia per collationem inter ſe dicuntur. Quæ verò vt in animantiũ genere conferuntur,alia ratione:ſicuti etiam,quęcunq; in aliqua animaliũ ſpecie. Canis nanque ad formicam & apim, eſt humidus: in animantium genere,eſt ſiccus. Rurſus ipſorum ſpeciatim canum,hic ſiccus,ille humidus:alius(vt fas eſt cani)temperatus. At dictum quidem à nobis eſt,in ſecũdo de pulſuum agnitione,de tali nominum vſu diffuſiſsimè. Neceſſe tamen videtur, nunc quoque ſummatim aliquid de his quod ad rem propoſitam vtile ſit, dicere. Quod ab-

soluto sermone, nec ad aliud vllum collatum, siccum vocatur, id in solis elementis est, igni, terraq;: sicut humidum in aqua & aëre. Ad eundem modum & de calido frigidoque sentiendum. Nullum enim cæterorum corporum prorsus calidum frigidúmve esse, sed sola elementa quicquid præter hæc ceperis, ex his mistis constat.

Significata calidi, & frigidi, humidi, & sicci.

Eoque secundo significationum genere, calidum, frigidúmve est, non ampliùs absoluta ratione, veluti syncerum, & à mistione alienum: imò veluti vel calidum largius, frigidũ parcius: vel frigidũ largius, calidũ parcius sit sortitũ: reliquorũ quiduis calidũ frigidúmve dicitur. Ac duo quidẽ significata calidi, frigidi, humidi, & sicci, hæc sunt: alterũ absoluto sermone † loquẽtium mistura carens, & syncerum: alterum ex contrariis quidem mistis, constans. Cæterùm, ex præpollentis in mistura nomine appellatum. Hoc genere sanguis, pituita, adeps, vinum, oleum, mel, quicquid his simile est, humidum dicitur. Os chartilago, vnguis, vngula, cornu, pilus lapides, lignum, harena, later, minorẽ portionem humidi sunt sortita, maiorem sicci: eoque eiusmodi omnia sicca dicuntur. Formica verò sicca est, & vermis humidus scilicet vt sunt animalia. Rursus inter ipsos

† λεγόντων ἀμιγῶς

ver

vermes,alius ſiccus,alius humidus.idq́; vel abſolutè loquēdo,vt vermis:vel alteri cuipiam vermi comparatus. Cæterùm hoc ipſum quod dicimus [vt vermis, ſiccus: vt homo,calidus: vt canis, frigidus] niſi quis rectè accipiat, & priùs intelligat quid ſibi velit, neceſſe eſt omnem ſermonem confundat. Eſt autem rectè accipere, id quod in ſecundo de pulſibus agnoſcendis dicitur: vnumquodque ſecundum genus, vel ſpeciem nō modò calidum, frigidum, humidum, ſiccum've:ſed etiam magnū,paruum, celere, tardum, aliaq́; id genus tunc nominari, cùm ſupra mediocre, mediūq́; ſit. Verbi gratia, animal calidum, cùm ſupra medium temperie ſit animal: equum calidum, cùm ſupra medium temperie ſit equum. Porrò in quoque genere ſpecie've, media ſunt ea, quæ Græcè ſymmetra dicuntur: quippe quæ à ſummis in eo genere & ſpecie finibus æqualiter diſtant. Ac genus quidem eſt, animal: ſpecies, equus, bos,canis. ~~Mediū temperie in toto animalium~~ genere, homo eſt.id enim in ſequentibus demonſtrabitur. Medium verò,vt in hominū ſpecie eſt, quem Græcè euſarcon vocant,[Latinè (puto) quadratū]. Is porrò eſt,quem nec gracilem dicere,nec craſſum poſsis: ſed nec calidum,nec frigidum, nec alio

Animal quomodo calidū ve teribus.

Symmetra.

Euſarcos.

alio quouis nomine ex iis, quæ exceſſum defectúmve indicant, appellare. Quiſquis ſuper hunc fuerit, is prorſus calidior, frigidior, humidior, ſicciórve eſt. Nominatur autem talis partim abſoluto ſermone, partim non abſoluto. Abſolutè quidẽ loquenti, quoniam calidus, frigidus, ſiccus, humidúſve eſt, minimè vni alicui priuatim collatus, dicitur. Ita enim canis abſoluto quidem ſermone, prout videlicet cuipiam opinio eſt, animal ſiccum dicitur: non vtique alicui comparatus, verbi gratia, formicæ. Non abſolutè verò, vna quidem ratione, quod ſcilicet ſymmetro, id eſt, coæquali, & medio totius ſpeciei comparatur. Altera verò, quòd cum eo quod inter omnia animalia coæquale, & media temperie eſt, quicquid id ſtatuas, confertur. Ergo iã palàm fit, quòd vnumquodq; eorum quæ ſic dicuntur, nos id vel vni cuicunq; comparantes, calidum, frigidum, humidúmve, aut ſiccum, vt ad illud dicimus, vel in quocunque genere ſpeciéve ſit dictum, ad eius medium referentes. In ſpecie quidem, vt equo, cane, boue, platano, cupreſſo, ficu: Genere verò, vt animali vel planta. His accedit & tertium ſignificatum, eorum ſcilicet quæ abſoluto ſermone dicuntur, quæ impermiſtas ſummaſque habere quali-

tates diximus, ac elementa vocari. Quin etiam qualitates ipſas eſt quando corporibus iis quæ affecta qualitate ſunt, ſimiliter appellamus. Verùm de hoc mox agetur. Sed ad rem propoſitam cùm qualitate affecta corpora trifariàm dicantur, conſiderandum arbitror in quaque dictione, quemadmodùm vtamur appellationibus, vtrúmne vt ſimplex aliquid & immiſtum indicantes: an veluti ad ſymmetron eiuſdem generis vel ſpeciei conferentes: an veluti ad rem quamlibet. Sicut cùm os ſiccum dicimus aut frigidum abſoluto ita ſermone nominantes, non adiecto leonis, canis, aut hominis. Palàm nãque eſt, quod ad vniuerſam naturam omnium quæ ſunt in mundo corporum reſpicientes, aliquid concipimus medium, cum quo conferentes, ipſum ſiccum dicimus. At ſi quis leonis, vel canis, vel hominis os ſiccum eſſe dicit, liquet hunc rurſus ei quod in ipſis animalium oſſibus medium eſt, id comparare. Eſtq; quoniam vniuerſorum animalium, aliis magis, aliis minùs ſicca oſſa ſunt, hîc quoq; os aliquod in aliquo animalium genere intelligendum, quod media temperie ſit, verbi cauſa, hominis: atque huic reliqua collata, alia humida, alia ſicca appellanda. Iam in ipſis hominibus alius os ſiccum

alius

alius humidum habere dicetur, vtique ei qui medius est(vt in hominibus)collatus. Quòd verò in omnibus quæ sunt quod medium inter extrema est,id symmetron, *Symmetrū* atq; in illo genere,vel specie temperatum sit,in omni mihi sermone subaudiendum perpetuò est,quanquàm sit in dictione nō-nunquàm omissum.Atque cùm hæc quidem sic se habeant,vbi aliquis hanc,vel illam humidam calidámve temperiem affirmat, rogandus est, quemadmodùm dixerit, vtrúmne hunc quempiam vni definito comparans, Platoni, verbi gratia, Theophrastum: an secūdum genus quodlibet, speciémve collationem faciés:quippe vel vt hominem, vel vt animal, vel vt substantiam, absolutè. Tertiū enim significatum cuiusuis talium nominum, quod simplex esse impermistúmque diximus, id in mistis substantiis nō est:sed in ipsis primis,quæ etiam vocamus elemēta.Ita cùm quodq; affectorū qualitate corporum trifariàm dicatur:nobis ad propositā de temperamentis tractationem, duobus tantùm est opus, vt qui vel ad vnum quodlibet, vel ad medium eiusdem generis comparemus.Quoniā autem multa genera sunt, quemadmodùm vtiq; & indiuidua, poterit multis modis idem corpus, & calidum

& frigidum,& humidum,& ficcũ eſſe.Verùm cùm vni cuilibet comparatur, admodùm manifeſtum eſt,contraria de eodem dicere licere:veluti Dionem Theonæ quidem, & Memnone ſicciorem: Ariſtone & Glaucone,humidiorem.At cùm ad medium eiuſdem generis, vel ſpeciei fit collatio,hìc iam confundi conturbariq́;, qui parum exercitati ſunt,ſolent.Idem nanq; homo humidus ſimul & calidus eſſe poteſt,ſed non minus ſiccus & frigidus.Verùm ſiccus quidem & frigidus,ad mediocris temperamenti hominem collatus: humidus autem & calidus,ad aliud quoduis animal,ſtirpémve, aut ſubſtantiam comparatus:verbi gratia,ad animal,vt apem & formicam:ad ſtirpem,vt oleam,vel ficum, vel laurum:ad aliam verò quampiam ſubſtantiam,quæ nec animal ſit,nec planta,vt lapidem, ferrum, vel æs. In his verò collationem , quæ ad hominem fit,ac rem eiuſdem ſpeciei dixeris: quæ ad apem, vel formicam eſt,ad aliquid eiuſdem generis. Simili modo quę ad ſtirpem ſit quamlibet. Eſt enim ſupra animal ſtirpis genus, quę admodum ſanè ſuperioris,quàm ſtirpium, generis ſunt lapis,ferrum,& æs:vocetur tamen pro docẽdi cõpendio ad homogenes, [id eſt,rem eiuſdem generis]omnis eiuſ-

Plantæ genus, corpus animatum: lapidis genus, corpus.

mo

modi comparatio: illud ſolũ in ea determinantibus nobis, quòd vbi ſimpliciter ſubſtantia quæpiam eucratos, ſiue temperata dicitur, tum hac alia ſiccior, alia humidior, & alia frigidior, alia calidior, eo loco eam quæ ex contrariis æqua prorſus inter ſe portione coëuntibus conſtet, eucraton, ſiue temperatam nominari: quæcunque verò ab hac deficiunt, ſuperantq; aliquo, ea ſuperantis nomine vocari. Vbi verò ſtirpem, animans've vllum eucraton dicimus, nequaquam in ea dictione ſimpliciter cõtraria inter ſe comparamus, ſed ad naturam vel animalis, vel ſtirpis referimus. Ficum, verbi gratia, temperatam dicentes, cùm talis ſit, qualis maximè ficus eſſe naturâ debeat. Rurſus, canem, ſuem, equum, & hominem, cùm eorum quiſque pro ſua natura optimè ſe habeat: optimè verò ſe habere aliquíd pro ſua natura, ex ipſis functionibus intelligitur. Quippe animal, ac ſtirpem quamlibet, tum optimè ſe habere dicimus, cùm optimè ſuam functionem obeunt. Ficus enim virtus, bonitaſq; eſt, optimos plurimoſq; ficus afferre. Ad eundem modum vitis, plurimas optimaſq; vuas pendere: Equi verò, quàm velociſsimè currere: Canis, ad venationes quidem, & tutelã quàm animoſiſsimũ, ad

Eucratos ſubſtãtia ad põdus.

Eucratos plãta, animans ad iuſtitiã.

Actionum perfectio, temperamenti bonitatẽ indicat: à qua naſcitur facultas, actionis cauſa.

Temperamentum rerum ad iuſtitiam, & ad pondus in præfatione declarauimus abundè.

domeſticos quàm mitiſsimũ eſſe. Hæc igitur omnia (animalia dico & ſtirpes) optimam mediãque habere in ſuo genere tẽperiem dicemus: nõn vtique abſoluto ſermone, cùm paritas exacta contrariorum in iis non ſit, ſed cùm ea mediocritas, quæ ad poteſtatem refertur, his adſit. Eiuſmodi aliquid, & iuſtitiam eſſe dicimus, non quæ pondere, & mẽſura: ſed quæ eo quod pro dignitate conuenit, æqualitatem exploret. Eſt igitur temperaturæ æqualitas in omnibus temperatis animalibus, ſtirpibúſque, non ea, quæ ex pari elementorum commiſtorum ſpectatur mole, ſed quæ tum animalis, tum ſtirpis naturæ conuenit. Conuenit autem aliàs, vt humidum ſicco, & frigidũ calido præponderet. Neq; enim ſimilem habere tẽperaturam debent homo, leo, apis, & canis. Ergo ad quærentem, cuius ſit temperamenti, homo, equus, bos, canis, aliud've quodlibet, non eſt abſoluto ſermone reſpondẽdum. Non enim fieri poteſt, vt qui ad ea quæ multis modis ſunt dicta, & inter ſe diuerſa, vno modo reſpondet, non coarguatur.

Multiplex quæſtio, antè eſt diſtinguenda, quàm ei reſpondeatur.

Oportet igitur duorum alterũ, aut omnes percenſere differentias: aut percontatum priùs de qua rogauerit, illam ſolam dicere. Nã ſi, vt in animalibus, cuius eſſet tempera

pera

peramenti rogabat, ad id quod medio eſt inter omnia animalia temperamento reſpicientes, reſpondere ei oportet. Si abſolutè, atq; vt ad omnẽ ſubſtãtiã: ſic iam cōtraria, quæ ſunt in eo comparare inter ſe oportet atque æſtimare, haudquaquàm ad actiones tẽperiem referentes, ſed ad elementorũ portiones. Sin huic cuipiã membratim comparans, rogabat, vtiq; ad illud ſolũ conferẽdo, eſt reſpondendũ. Iam minùs etiam, ſi indiuiduorũ cuiuſlibet, Dionis, verbi gratia, vel huius canis rogemur, quæ'nam ſit ſubſtãtiæ tẽperatura, eſt ſimplex danda reſponſio. Dabitur enim hinc ſophiſtis ad calumniã occaſio non parua. Nam ſi calidi eſſe temperamenti, & ſicci Dionẽ dicat, facillimè licebit illis, partim hominem quemlibet, qui calidioris quàm Dion ſit & ſiccioris temperamẽti proponentibus, vt ad illum, humidũ, frigidumq; Dionẽ dicere: partim aliud quoduis animans, ſtirpem've, verbi gratia, leonẽ, aut canem, atq; his humidiorem, ac frigidiorem aſſerere Dionẽ. Quiſquis igitur nec ipſe ſeſe fallere, nec ab alio falli volet, huic opus eſt ab his ſubſtantiis, quæ ſimpliciter calidæ, frigidæ, humidæ, ſiccæ dicuntur, incipere: atque ita tranſire ad reliquas. Ac primùm quidẽ illud ipſum in iis exploratũ

habere, ne has quidem, tametsi maximè videntur absoluto sermone dici, quò minùs ad mediocre eiusdem generis comparentur, effugere. Veluti enim canē medio temperamento esse omnium canū dicimus, cùm pari spatio distat ab extremis: ita substantiam medio esse temperamento dicemus, cùm pari modo ab extremis abest, quæ scilicet & prima omnium sunt & elementa. Porrò aberit pari modo ab extremis, cùm ea continet æqualiter inter se mista. Ergo quæ supra citráve hanc, téperies erit, eam calidam, frigidam, humidam, vel siccam dicemus: simul ei, quæ media est, conferentes: simul contrariorum elementorum examen in ea facientes. Qua nimirum ratione simpliciter eam calidam, frigidam, humidam, siccam've pronunciabimus: vbi verò cum medio temperamento conferimus, non simpliciter, sed quòd ad mediocre eiusdem generis sic se habet. Porrò genus earum substantia est: omnia enim sub hac, vt superiori sunt genere, tum animata, tum inanima. Estque hæc hominis, canis, platani, ficus, æris, ferri, aliorum deniq; omnium commune genus. Sub ea verò sunt alia genera permulta: Animal quidem, auis, piscis: stirps, arboris & herbæ: auis, aquilæ

Sub substā tia genere maximo alia sunt multa genera sub alterna, & inferiora, & species infimæ. Quæ inter genus gene-

&

& corui: piscis, lupi & rhombi. Simili modo oleæ & ficus genus est, arbor: anagallidos, & pæoniæ, herba. Iã hæc vltima sunt genera, eoque species appellantur, coruus, rhombus, ficus, anagallis, similiter homo, & bos, & canis. Ac supernè quidẽ descendentibus, hæc vltima sunt genera, proinde species dictæ: infernè verò ascẽdẽtibus, ab indiuiduis scilicet substantiis, prima sunt. Indicatumq; alio opere est, meritò omnia quæ media sunt inter prima genera & indiuidua, simul genera & species à veteribus nominari. Ergo cùm definita significata iam sint, ac clarè indicatũ, quemadmodùm tum absoluto, tum non absoluto sermone calidum, frigidum, humidũ, siccum've corpus aliquod pronunciandum sit: quærendæ nobis deinceps eorum sunt notæ. Quanquàm hic quoque decernere priùs de nominibus oportet, quæ in habendo nobis sermone, necessariò incident: simul explicare rem quandam, quæ potestate iam monstrata priùs est, non tamen ab omnibus, qui hos commentarios euoluẽt, facilè saltem intelligi potest. Itaq; de nominibus priùs locutus, mox ad rem reuertar. Quòd calidum, frigidum, humidum, siccum've non vnum aliquid simpliciter significent, vbi de corporibus dicuntur,

ralissimũ & speciẽ specialissimam intersunt, genera inferiorũ, species superiorum, dicũtur Porphyrio.

Calidum, frigidum, humidũ,

ſiccum pro corpore illis qualitatibus prædito ſumitur, & pro abſtracto id eſt caliditate, frigiditate, humiditate, ſiccitate: vt alia multa.

priùs eſt indicatum. Quòd autem & ſolæ ipſæ in corporibus qualitates, citra corpora, quæ eas ſuſcipiunt, ſic interim nominentur, id quidem, vt nondum eſt dictũ, ita nunc dici eſt tempeſtiuum. Quemadmodùm nomẽ albi, tum de colore enunciant, cùm ita loquuntur, contrarius eſt albus color nigro: tum de corpore, quod colorem ſuſcipit, cùm ſcilicet oloris corpus album dicunt: ita & calidi nomẽ, tum de qualitate affirmãt ipſa, tanquam ſi caliditatem appellarent: tum verò de corpore, quod caliditatem ſuſtinet. Quippe qualitatem à corpore, quod eam ſuſcipit, diuerſam habere naturam & quandam propriam exiſtimare oportet, veluti in opere de elementis eſt indicatum. Et caliditas quidem qualitas eſt, eadem verò & calidum dicitur, veluti & albedo album. Ipſum verò corpus calidum, vnum hoc nomen tantummodò obtinet, calidum, ſicuti album. Nunquàm tamen caliditas, vel albedo, corpus ipſum dicitur. Ad eundem modum ſiccum, frigidum, & humidum nominantur, tum ipſum corpus, tum qualitas. Non tamen corpus, frigiditas, humiditas, vel ſiccitas appellatur, quemadmodùm quæ in eo eſt qualitas. Hæc cũ ſic ſe habeant, æquum eſt, cùm vel calidi-

tatem,vel frigiditatem diſputãs quis profert nullam exoriri captionem,quòd ſolæ qualitates his indicentur nominibus. Ac calidum, frigidum've cùm dicitur,quando & qualitas ita & quod eam ſuſcipit, corpus nominatur, facile fit ei,qui redarguere ſtudet,vt quod à loquente non ſignificatur,id quo poſsit reprehendere, accipiat. Eiuſmodi enim rem faciunt,& qui ſententiam illam, qua dicit Hippocrates, augeſcentia corpora plurimum habere innatum calidum, oppugnant. Neque enim eſſe corpus aliquod [calidum]ipſum innatum animali calidum ab Hippocrate dici intelligentes : neque id quid ſit vſquam quærentes: ſed de ſola qualitate,quam ſcilicet caliditatem appellamus, nomen id dici præſumentes, ſic dictum eius refellere parant. Et iam apparet,quod de homonymia diſtinguere, tametſi ſit res parua, tamen in rerum vſu non leuis experitur momenti: verùm cùm hoc quoque abundè ſit definitum,rurſum id quod ſupereſt, repetamus. Cùm humiditas,& ſiccitas,& caliditas,& frigiditas, ſyncerae quædam & impermiſtæ qualitates ſunt, quæcunque has ſuſcepere corpora, ea calida, & frigida, ſicca, & humida prorſus exactéq; ſunt. Atq; hæc mihi genitorũ,&

per

Aph. 14. lib. 1.

Idem non habet verus interpres.

Homonymia, id eſt æquiuocatio, eſt diſtinguenda.

~~pereuntium elementa intellige.~~ Reliqua corpora vel animalium, vel stirpium, vel inanimorum omniũ, veluti æris, ferri, lapidum, lignorum, in medio primorũ illorum collocata esse. Nullũ enim aliorum, vel ad summum, calidum: vel ad summũ, frigidum: vel ad summum, humidum: vel ad summum, siccũ est, sed vel mediũ prorsus contrariorum, ita vt nihilo magis sit calidum quàm frigidum, aut humidum quàm siccum, vel ad alterum contrariorũ est propensum, ita vt magis sit calidum, quàm frigidum, vel magis sit humidum quàm siccum. ~~Ac siquidem medium planè sit in vtroque contrariorum genere, ita vt non magis sit calidum quàm frigidum, aut humidum quàm siccum, eucraton id, siue temperatum omninò dicetur.~~ Sin alterum contrariorum superet, siue in altera oppositione, siue in vtraque id sit, non etiam dicetur eucraton. Ac si calidũ magis sit quàm frigidum, quod magis est, id appellabitur. Idem statuendum de sicco & humido. Ad eundem modum si frigidũ magis sit, nominabitur frigidum. At si in vtraque oppositione alterum superet, siue calidum vnà cum humido, siue calidum simul cum sicco, siue frigidum simul cum humido, siue frigidum vnà cũ sicco, vtiq;

Omnia ex elementis mista, in medio illorum sunt, Galen. in nat. humana.

Eucraton ad pōdus.

Simplex prius est composito natura et doctrina. Gal. Aph. 15. lib. 3. Temperaturæ 4. simplices,

pro vincenti sortietur id corpus appellationem. Et has quidem quatuor intemperies, vt suprà diximus, plurimi norunt, tum medici, tum philosophi. Reliquas quatuor, quæ ex dimidio harum constitutæ sunt, nescio quomodò derelinquunt: sicut etiam eam, quæ prima omnium, optimaq; est. Cæterùm quòd superãte calido, liceat nihilo magis humidam esse, quàm siccam temperiem (quod vtique ad hanc spectet coniugationem) id vel ex iis, quæ iam dicta sunt, manifestum arbitror: facileque est, etiam si nihil esset prædictum, id colligere, concedentibus semel illis saltẽ, alteram esse temperiem humidam & calidã, alteram siccam & calidam. Si nanque necessarium omninò nõ est, siccam esse, quæ calida sit: sed licet eam & humidam esse: licebit vtique & mediã esse. propior nãq; siccæ temperaturæ media est quàm humida. Ad eundẽ modum est & frigida quædam temperies altera, in qua nimirum frigidum præpollet: hanc tamen nec humidam esse, nec siccam, est necesse. Sed potest inter has & media esse. Rursus enim hîc quoq; eandẽ afferes rationem. Nempe si necesse non est frigidam temperiem esse humidam, sed licet & siccam eam fieri: manifestum est, mediam quoque esse

& 4. cõpositæ, & præter has media.

Temperaturæ 4. simplices probatur.

Mediũ propius extremis, quàm extrema omnia.

pos

posse. quippe quæ vicinior humidæ est, quàm sicca. Ergo veluti duæ intemperies in altera oppositione sunt monstratæ, altera calida tantùm, altera frigida: sic in altera oppositione duæ aliæ statuentur, altera sicca tantũ, altera humida, mediocriter scilicet sese habentibus, calido & frigido. Iterum nanque dicemus hîc quoque, sicuti necesse non est, si qua temperies sicca est, hãc protinus calidam quoq; esse, sed fieri posse, vt etiam frigida sit: ita fieri potest, vt quæpiam nec calida sit nec frigida, sed in hac quidem oppositione, eucratos siue temperata: in altera, sicca. Simili modo nec humidam temperiem necesse est calidam frigidámve esse: sed eam mediam esse inter huius oppositionis extrema licet. Si igitur necesse non est, vt vel intemperiem, quæ in calido est & frigido, sequatur ea quæ est in altera oppositione intemperies: vel hanc quæ in illa, licebit aliquando & naturam, quæ in caliditate & frigiditate tẽperata sit, vel siccam esse, vel humidam: inuicemq; quæ in his temperata sit, vel calidam esse vel frigidam. Quæ sunt & hæ ab iis quas priores tũ medici, tum philosophi nobis tradiderunt, quatuor diuersæ intemperies, medioq; loco positæ inter temperatos habitus, & eos qui

Hi tantũ 4. temperaturas compositas statuerũt, vt initio docuit.

qui in vtraque oppoſitione ſunt intemperati. Qui nanque in ſummo eſt temperatus, is neutram oppoſitionem habet ſuperantem. Qui verò aduerſus hunc eſt intemperatus, vtranq; habet vitioſam. Medium ſortitur locum, qui in altera quidẽ eſt temperatus, in altera intemperatus: qui vtique & ex dimidio eucratos, ex dimidio intemperatus cùm ſit, meritò medius dici poteſt inter eum, qui ex toto eſt temperatus, & eum qui ex toto eſt intemperatus. Et ſiquidem hæc ſic ſe habent, ſicut certè ſe habent, cur nouem dicere vniuerſas temperamentorum differentias dubitemus? Temperatã quidem vnam, non temperatas octo: quarum quatuor ſimplices ſint humida, ſicca, calida, & frigida: quatuor compoſitæ, humida ſimul & calida, ſicca pariter & calida, frigida ſimul & humida, frigida ſimul & ſicca. In quolibet verò iam dictorum temperamentorum permagnus eſt exceſſus, defectuſque modus, non in iis modò quæ ſimplicia ſunt, ſed etiam in compoſitis. Idque tum in tota ſubſtantia: tum verò in vnoquoque genere. Si cui igitur agnoſcendorum temperamentorum cura eſt, incipiat exercitationem oportet ab iis in quolibet genere naturis, quæ tempera

Temperaturæ 4. ſimplices, mediæ ſuo inter compoſitas 4. & optimam.

pera

Calidum, frigidum, humidũ, ſiccũ actu, & poten- tiã, fuſiùs initio li.3. Temp.

peratæ, mediæq; ſunt. Quippe quòd, ſi his alias comparet, facilè quod in quauis ſuperet, deficiátve, inuenerit. Ergo primùm de iis quæ ſimpliciter loquẽtibus, temperata, intemperataq; dicuntur, agendum: quæ ſcilicet in omni generata ſubſtantia, nõ in ſolis animalibus & ſtirpibus diſquirenda diximus. Porrò hic quoque tantillũ ſaltem diſtinguere de nominibus conueniet, quòd calida temperies, alia iam energiâ, ſiue (vt loquuntur) actu ſit, alia poteſtate: tum quòd poteſtate ea eſſe dicamus, quæ quod dicuntur, id nondum ſint, ſed facilè id fieri poſſint, quoniam naturalẽ, vt id fiant, aptitudinem ſint adepta. Igitur primùm de his quæ actu calida, frigida, humida, & ſicca ſunt, diſſeramus, auſpicati ab vniuerſa ſubſtantia: mox ad animalia & ſtirpes deſcenſuri. Ita enim conſummationem habebit, quod inſtitutum nobis eſt.

Medium.

Quoniam igitur quod in omni genere, maximeq; in vniuerſa ſubſtãtia medium eſt, id ex miſtione extremorum cõflatur: vtique conueniet, vt tum notitia eius, tum agnitio ex illis ſumatur. Ac notitia quidem facillima eſt. Quippe à calidiſsimo omniũ, quæ ſub ſenſum veniunt, veluti igni: aut quapiã aqua, quæ ad ſummum ſit feruẽs, ad id quod omnium, quæ

no

nobis apparent, est frigidissimum, veluti glaciem, & niuem venientes, æstimato inter ea interuallo medio, ad vnguem id†dicimus, sic enim symmetron, quod scilicet ab vtroque extremorum pari abest spatio, intellectu comprehendemus. Quinetiam id nobis præparare licet, miscentibus aquæ feruenti parem modum glaciei.

† Τίμνομεν, diuidimus, etiam vetus interpres.

Quod enim ex ambobus est mistum, pari interuallo ab vtroque extremorum aberit, & eo quod vrit, & eo quod frigore stupefacit. Non est igitur difficile ei, qui ita mistum tetigerit, medium vniuersæ substantiæ in calidi frigidique oppositione habere, eiúsque meminisse, atque alia omnia illi veluti normæ adaptata iudicare. Quinetiam si terram, quæ sicca sit, vel cinerem, vel tale aliquid quod planè sit aridum, pari aquæ modo imbueris, medium in sicci humidiq; oppositione effeceris. Ergo ne hic quidem difficile est, vbi visu pariter, tactuque eiusmodi corpus noueris, memoriæ id infigere, eoque ad humidorum ac siccorum, quæ deficiant, superéntve, agnitionem, pro norma, exemplarique vti. Porrò corpus de quo iudicandum est, mediocriter calens esto. Nam hoc ipsum humidi siccique medium corpus si ad summum id calorem

Symmetron.

Medium est velut norma extremorum.

Corpus humidi, &

e

Sicci me-diù si ex-plorus, sit medio-criter calidũ.

frigúsve ſit perductum, falſam interim imaginationem excitabit: videbiturque quàm ſit mediocre, aliquando humidius, aliquando ſiccius. Quippe ſi liberalius calefiat, liquatum iam, ac fluxile, humidioris ſubſtantiæ phantaſiam de ſe præbebit: contrà, refrigeratum plus iuſto, conſiſtit, ac cogitur, immobileque redditur, & durum tangenti apparet: vnde etiam falſam ſiccitatis imaginationem exhibet. Quod ſi veluti humidi ſiccique parem modum habet, ſic caloris, ac frigoris ſit in medio: nec durum, nec molle tangenti apparebit id corpus. Atque tota quidem eiuſmodi corpora per tota ſe miſcendi, calidum, inquam, frigidum, ſiccum, & humidum, homini facultas non eſt. Terra enim aquæ confuſa, miſcetur quidem, (quatenus ſcilicet videri cuipiam poſsit) atque ita tota toti contemperatur: cæterùm appoſitio exiguarum partium ea eſt, nequaquam totorum per tota miſtio. Sed ambo ea per tota miſcere, Dei, vel Naturæ eſt opus: magiſque etiam ſi calidum, ac frigidum inter ſe tota per tota miſcenda ſint.

Miſtio vera ſolius Dei et Naturæ eſt.

Attamen appoſitionem eiuſmodi efficere, vt ſenſum effugiant ſingula ſimplicium corporum, non ſolùm naturæ opus Deíve eſt,

est,sed etiam nostrum. Neque enim difficile est tali mistione,lutum quod medium sicci,humidique sit,moliri. Simili modo & quod calidi ac frigidi sit medium: videbiturque tibi eiusmodi corpus in calore & frigore temperatum,imò etiam in duritiæ,mollitiæque medio statu esse. Id autem genus est, hominis cutis, vtpote omnium extremorum,calidi,frigidi, humidi,sicci verè media. Maximeque ea,quæ est in manu:hæc enim omnium sensibilium veluti norma futura erat, prudentissimo nimirum animantium,tactus instrumentum ab ipsa natura præparata. Quò magis eam ab omnibus extremis, calido inquam, frigido, sicco, & humido, pari abesse interuallo oportuit. Iam vtique & constat ex horum omnium æquis portionibus, non compositis modò, sed etiam per totas se mistis. quod nostrûm planè nemo efficere potest:sed est Naturæ opus. Quæcunque igitur partes cute sunt duriores,veluti ossa,chartilagines, cornua, pili, vngues, ligamenta, vngulæ, calcaria: in his omnibus siccum præualet. Quæcunque verò molliores sunt,sicuti sanguis, pituita, seuum, adeps, cerebrum, medulla tum spinalis, tum altera: in his humidi plus est, quàm sicci. Quinetiam quanto

Cutis interna manus et summorũ digitorum hominis temperati, est temperata ad põdus.

Partes cute duriores, molliores'q.

ficcifsima omnium quæ funt in homine pars, cutem ficcitate fuperat: tanto rurfus à cute fuperatur, quod eft humidifsimum. Porrò videtur nunc difceptatio noftra, ea quæ vtilifsima funt attingere: ac docere fimul quòd tum animalium, tum verò omnium corporum temperatifsimus fit homo. Simul quòd omnium, quæ in eo funt particularum cutis, quæ intra manum habetur, omnis exceffus planè fit expers. Infiftentes igitur hoc loco, æftimemus quifnam fit optimè temperatus homo, quem fcilicet totius fubftantiæ, vel potiùs tum hominum, tum reliquorum animalium, medium, veluti regulam & normam ftatuentes, reliquos omnes huic collatos calidos, frigidos, humidos, ficcósve dicere oportet. Concurrant ergo oportet in hoc homine multæ notæ: quippe & cum vniuerfa fubftantia collatus medius apparere debet, & magis etiam cum hominibus & beftiis. Ac medii quidem in vniuerfa fubftantia, communes notæ dictæ iam funt. Quæ verò in animalium fpeciebus notãtur, actionis perfectione, quæ cuique fit conueniens, iudicantur. Conuenit autẽ homini, vt fit fapiẽtifsimus: cani, vt mitifsimus pariter fit & fortifsimus: leoni, vt tantùm fit fortifsimus: ficuti oui, vt fit tantùm

Homo temperatifsimus omnium corporum.

Notæ hominis temperati dicentur fuſiùs initio lib. 2.

Actionis perfectio temperamentũ optimũ indicat & fequitur.

Gal. lib. 1. de vfu partium.

tùm mitissima. Iam verò quòd corporis actiones consentientes esse animi moribus oporteat, tum Aristoteli in his, quę de partibus animalium scripsit: tum verò nobis alibi nihilominùs est mõstratum. Ac methodus quidem hæc est. Exercitari verò, vt non in singulis modò animalium generibus, sed etiã in vniuersis medium in promptu quis noscat: id cuiuslibet hominis non est, sed diligentis in primis, & qui per longam experientiam, & multam omnium particularium peritiam, inuenire medium queat. Quippe ad eum modum plastæ, pictores, statuarii, alii denique fictores, quæ pulcherrima in omni specie sunt, tum pingunt, tum fingunt, veluti hominẽ, equum, bouem, leonem, formosissimũ, ad id quod medium est in illo genere, † collinentes: laudantque homines quandam Polycleti statuam, Canonem appellatam. inde adeò id nomen sortitum, quòd partium inter se omnium † competentiam ad vnguem habeat. Habet autem quem nunc quærimus, plus aliud, quàm Canon ille: quum non solum humoris ac siccitatis in medio consistat, is qui ita eusarcos, siue quadratus est homo: sed etiam optimam formationem sit adeptus. Quæ fortasse bonam quatuor elementorum temperiem est comi-

† Σκοποῦντες.

† Συμμετρίαν.

Polycleti statua Doryphoros velut canon & regula fuit statuariis ob partiũ perfectionem.

Eusarcos. *Homo eucrates.*

tata: fortasse diuiniorem aliquam supernè originem habet. Cæterùm prorsus eucraton saltem esse eiusmodi hominem, id verò est necessarium. Quippe mediocritas in carne, ex mediocritate temperamenti prouenit: protinus autem adsequitur tale corpus, vt optimè ad actiones sit cõparatum: tum in mollitie & duritia: præterea calore ac frigore mediocriter se habeat: atq; hæc omnia insint cuti, huiusque maximè illi parti quę est intra manum: scilicet quæ callum eiusmodi non contraxit, qualis in remigibus & fossoribus cernitur. Cùm enim gemini vsus causa manus sunt factæ, tactu discernendi, & rem quampiam comprehendendi: vtrq; quæ molles sunt, ad exquisitiùs tangendum: duræ ad aliquid maiore vi capiendum, magis sunt idoneæ. Quinetiam cutis, quæ non solùm omnium hominis partium: sed etiam vniuersæ omniũ quæ generationi, corruptioniq; subiiciuntur, substantiæ media est, ea nec callosa, nec dura lapideáve est, sed secundum naturã se habens, quo scilicet cutis genere maximè perfectum esse tactum censemus. Ac quod in duritia & mollitie medium omnium particularum locum sit sortita, abũdè liquet. Quòd autem & in calore, ac frigore similiter se habeat, ex eius substan-

Manus est tactus instrumẽtũ, & apprehendendi.

Interna manus tẽperata ad pondus.

tia maximè intelligas licet. Est enim veluti sanguine præditus neruus, qui sit inter neruum, & carnem quiddam planè medium: acsi ex mistis vtrisque constituere tur. Cæterùm neruus omnis exanguis est & frigidus. Caro, multi sanguinis & calida. Media inter vtrunque est cutis: nec planè exanguis, vt neruus: nec sanguine abundans, vt caro. Si igitur hanc omnium animalis partium, veluti normam indicemq; proponens, reliqua illi conferas, atque ad eam examines, octo diuersas intemperies in eis inuenies. Iamque membratim tibi de omnibus deinceps differam. Humidissimum, frigidissimumque in corpore pituita est. Calidissimum, sanguis: non tamen est perinde humidus, vt pituita. Siccissimum ac frigidissimum est pilus. Minùs eo & frigidum & siccum est os: hoc verò minùs siccum, est chartilago. Proximè hanc sequitur ligamentum, [& quem Græci composito nomine χονδροσύνδεσμον, id est, chartilagineum ligamentum vocant.] Post hunc tendo, deinceps membrana, & arteria, & vena, ipsa scilicet corpora vasorum. Succedunt deinde † nerui duri: molles autem nerui in humiditate & siccitate, mediam naturam, sicuti cutis, obtinent. Nam in altera oppositione, quæ est

Singularũ corporis particularum temperatura.

ἰατρῶν δὲ χονδροσύνδεσμος *seu composita vox repetitur Linacro, non veteri.*

† calidi & frigidi, neruus mollis in medio non est, sed tantũ ei deficit de calore, quãtum de sanguine. Ita verò & reliqua omnia priùs dicta, tanto sunt cute frigidiora, quanto minùs habẽt sanguinis. Etiam tunicæ ipsæ, maximè sanguineorum vasorum, arteriarum dico & venarum, non solùm exangues sunt, sed etiam frigidæ natura: contactu tamen sanguinis calefiũt, atque ad medium temperamenti statum veniunt. Sanguis verò ipse, à corde suum accipit calorem. Quippe id viscus naturâ, tum omnium animalis particularum maximè sanguineum, tum verò calidissimũ est: proximum illi iecur est: verùm cor paulò quàm cutis minùs est durum, iecur multò. Itaque etiam humidius quàm cutis, cor est, quantò scilicet est mollius. Iam verò caro humidior cute est, eadem tamen calidior. Spinalis autem medulla, cute est humidior, atque etiam frigidior. Sicuti hac rursus humidius est cerebrum: cerebro autem ipso adeps, cui concretio contingit, propterea quòd membranis adiacet: crasso nanque oleo est similis, eoq; cõgelatur, vbi cum frigidis, & exanguibus particulis coniungitur. At neque circa iecur coïre adeps potest, neque circa arterias, venasq;, aut cor: sed nec circa aliam vllam præcalidam

dam

† cõfer cũ linea 20. pag. 33.

Partes exangues, naturâ frigidæ: sanguine præditæ, calidæ magis et minus, pro copia sãguinis.

Sãguis caloris natiui vehiculũ & pabulum.

Cordis vẽtriculus sinister fons omnis caloris.

dam particulam. Quoniam autẽ cogitur per id, quod valde est frigidũ, idcirco calfacta liquatur, cæterorum coagulatorum ritu. At cerebrum calfactum minimè liquatur, eoq́ue adipe minùs est humidum. Porrò minùs humida quàm adeps est, & pulmonum caro, vt quæ nec ipsa calfacta liquescat. Iam longè etiam adipe minùs humida est, tum lienis, tum renum caro. Omnia tamen hæc cute sunt humidiora. Harum rerum demonstrationes proximo libro tradam, sicuti omnia quæ ad vniuersam de temperamentis disputationem pertinent, duobus deinceps commentariis exponã.

*

GALENI DE TEMPERAMENTIS, Thoma Linacro Anglo interprete, libri primi finis.

*

CLAVDII GALENI DE TEMPERAMENTIS LIBER SECVNDVS,

THOMA LINACRO *Anglo interprete.*

Anacephalæoſis.

AC quòd multifariã quidem dicatur, humidum, ſiccũ, calidum, & frigidũ corpus, in proximo definitum eſt libro. Demonſtratum prætereà eſt, nouem eſſe temperamentorum differentias, vnam quidẽ quę mediocris ſit & eucratos, quam etiã tẽperatam vocemus: reliquas omnes intẽperatas: quatuor ſimplices, vnica ſcilicet quaq; præpollente qualitate, calore, frigore, ſiccitate, vel humiditate: quatuor ab his diuerſas, in quibus vtriuſq; oppoſitionis altera qualitas exuperat: dico autem duas oppoſitiones, alteram quæ eſt

cali

calidi & frigidi: alteram quæ est humidi & sicci. Ab his ad notas earum digressi de temperata natura disceptauimus, quoniam hæc omnium prima virtute, potentia, cognitionisque ordine sit. At cùm temperatum aliud absolutè dictum inueniatur in vniuersa rerum natura, aliud in singulis generibus: principiò visum est de eo considerandum esse, quod communiter in vniuersa natura æstimatur: huius norma, iudiciumque erat elementorum portionis æqualitas. Cuius rei gratia extremorum omnium medium ad vnguem redditum, eucraton & symmetron, siue tēperatum & mediocre mauis, dicitur. Reliqua quæ in singulis generibus temperata dicuntur, propriis corporum functionibus vsibusque iudicantur. Eoq; fit, vt idem animalis cuiuspiam stirpisve corpus omnium quæ in eodem sunt genere, medium esse possit, id est, in illo genere eucraton & mediocre alteri verò cuipiam comparatum, vel stirpium, vel animalium vel inanimorum generi, dyscraton, siue intemperatum. Quippe viuentis corpus cum demortuo collatum, humidius eo calidiusq; est: verbi gratia, leo viuens, leone mortuo: tum ipse seipso, tum alter altero calidior, humidiorq; est. Atque inde adeò dictum vete

Temperatum duplex.

Eucraton.

Dyscratō.

Animal calidum humidum

priſcis dicitur, id eſt, calidus humidus ſeipſo mortuo.

veteribus eſt, animal calidū & humidum eſſe, non abſoluto ſermone, quòd humiditas in eo, calórve exuperet, (ſic enim inuenire eſt animalia ſicca, frigidaq; cōplura, veluti culices muliones, culices vinarios, muſcas, apes, formicas) ſed, vt ad mortua collata. Viua enim apes calidior humidiorq; quàm mortua eſt: & formica viua, quàm mortua. Cum homine tamen, equo, bouéve collata, tum aliis ſanguine præditis animalibus, omnia id genus frigida ſiccaq; temperie ſunt. Quin ſi ad vniuerſam naturam ſpectans, ea expendas: ne ſic quidem quò minùs frigida, ſiccaq; ſint, elabantur. Tanquam enim in vnoquoq; genere, vbi quid à mediocritate receſsit, ab eo quod vincit, nomen accipit. Itidem in vniuerſa ſubſtantia, cùm aliquid medium tranſierit, nō ampliùs eucraton: ſed vel calidum, vel frigidum, vel humidum, vel ſiccum nominabitur. Monſtratum enim ſuprà eſt, hominem non ſolùm animalium, ſtirpiúmve, ſed etiam reliquorū omnium maximè eſſe temperatū. Quoniā autem ex multis & diſsidentibus is conditus eſt partibus, manifeſtum eſt, quæ pars medio omniū ſit temperamento, eam eſſe maximè eucraton, ſiue temperatā. Quæ nanque animalis eius quod medii ſit temperamenti,

Homo rerū omniū tēperatiſs. vt perfectiſsimus eſt, forma omniū nobiliſsima, hoc eſt, anima.

ti, media particula eſt, hæc omniũ ſimpliciter eſt temperatiſsima. Monſtratũ verò eſt, id eſſe in homine cutem, atque huius eam maximè partem, quæ in manu eſt interna: ſi tamẽ qualem eam natura eſt molita, talis perſtiterit. Iam verò quòd nec cuiuſque hominis cutis mediũ, abſolutè loquendo, ſit vniuerſæ ſubſtãtiæ: ſed eius qui maximè eſt temperatus, dictum priùs eſt. plurimam enim eſſe ipſis quoque hominibus inter ſe differentiam. Verùm maximè temperatus is eſt, qui corporis habitu medius horum extremorum apparet, gracilitatis, craſsitudinis, duritiei, mollitiei, itemq; caloris & frigoris. Inuenias enim cuiuſlibet hominis tangendo corpus, vel mitem & halituoſum calorẽ: vel igneum & acrem: vel horum neutrum: imò frigiditatem quandam præpollentem. Frigiditatem autem præpollere, vt in hominis corpore intelligere oportet: eoq; tum ſanguineo, tum humido. Ac corpore quidem talis eſt temperatiſsimus homo. Idem animo quoque medius omninò eſt audaciæ & timoris: cunctationis & præcipitationis: miſericordiæ & inuidiæ: fuerit verò talis alacer, amicorum amans, humanus & prudẽs. Et temperatiſsimus quidem homo ex his primùm, potiſsimumq; agno

Signa hominis temperati etiã lib.1.ſani. tuẽdæ, & cap.8.artis medicæ docentur. vt de opti. corp.conſt.

Signa hominis temperati, ex corporis & animi effectis cõiunguntur: hæ. enim ho-

minis par *tes mutuò se immutant.*

Actionum omnium perfectio hominem temperatū indicat.

agnoſcitur. Accedunt non pauca eorum quæ ex neceſsitate hæc ſequuntur. Quippe edit, bibitque in modo, & nutrimenta non ſolùm in ventre, ſed etiam in venis, & tota corporis mole, probè concoquit. Omnesque (vt ſemel dicam) tum naturales, tum animales virtutes inculpatas habet. Cùm & ſenſuum facultatibus, & membrorum motibus optimis ſit præditus tum viuido colore ſemper ſit: tum ad perſpiratum excrementorum bene comparatus. Idem medius inter ſomnolentum & peruigilem, inter glabrum & hirtum, inter nigrum colorem & album, piloſque habeat, cùm puer eſt, magis rufos quàm nigros: cùm in flore eſt, cōtrà. At quoniam differentiarum, quæ ex ætate eius ſpectantur, mentionem feci, non alienum ſit, aliquid iam de his quoque apponere. Porrò volebam vniuſcuiuſque prædictarum notarum cauſas perſequi: verùm cùm ad ea, quæ nunc ſunt propoſita, magis vrgeat ætatum conſideratio, quæ etiam maximam nobis ad cauſarum inuentionem facultatem ſuggerit, huic nunc inſiſtamus. Intelligamus igitur recens formatum animal in vtero matris, quò ſciamus quâ ratione humidiſsimum, calidiſsimumq; ſit. Prima enim eius

constitutio ex semine & sanguine est, quæ humidæ & calidæ res sunt. His autem magis semper siccescentibus, primùm quidem formantur membranæ, tunicæ, item viscera & sanguinis vasa, vltima verò perficiuntur ossa, & vngues, & chartilagines, concreta scilicet eorum substantia. Antè enim quàm vel tendi possit subiecta substantia, vel concresce-re, nihil fieri memoratorum potest. Et tunicæ quidem ac membranæ, arteriæque & nerui, & venæ, tensâ ea: ossa, chartilagines, vngues, vngulæ, & viscera, coagulatâ ea perficiũtur. His verò in vtero perfectis, ita deinde paritur infans. Est verò adhuc in summo humidus, veluti maris alga. Idque non sanguinis vasis modò, & visceribus, ac carne: sed etiã ipsis ossibus, quę scilicet siccissima sunt omnium quæ in nobis sunt, partium. Verùm tum hęc, tum reliqua tota vnà cum his† membra, quasi cerea sint, infantiũ nutrices fingunt, somãtque. Tanta est in toto puellorum corpore humiditas. Quin si †recens editum porcellum, vel esse, vel dissectũ inspicere velis: carnẽ quidẽ eius muccosam, præhumidãq; inuenies. Osseum verò genus vniuersum, caseo qui modò sit coagulatus adsimile: adeò vt nuper nati animalis corpus propter redũ

Generationis nostræ primordia semẽ maris & fœminæ, ac sanguis mẽstruus, initio sanit. tuẽdæ.

†κῶλα.

†ἱερεῖον.

Corpus humoris copia velut

muccoſum eſt nauſeoſum edēti.

Gratia ſaporis in cibis ab humido ſubſtantiſico mediocri eſt maximè.

Aetas floreſcens, humido ſicco temperata eſt, nōdum calida, ſicca, & biliosa.

Partes ſenum ſimilares ſiccæ ſunt, ſed inter eas capacitates humore ſuperfluo redū-

redundantem in eo humorem, libens non eſt nauſeo comedas. Quod maximè tum ſuilli, tum ouilli fœtus corporibus accidit, propterea quòd ea maximè ſunt humida. Caprinum, quòd ſiccius ſit, & melius eſui eſt, & iucundius. Contrà verò quàm in nouellis porcellis, quæcunque iam ſenuerunt, hæc oſſa quidem omnia & ligamenta vniuerſa præſicca, ſine ſucco, & inſipida poſsident: carnem verò neruoſam & duram, arterias quoque & venas, & neruos, ætatis culpa lori vice inſuaues & ſine ſucco. Quæ medio ſtatu hnrum, ac nu per natorum ſunt, quæ vtique iam ætate proceſſerunt, quantum à ſenio abſunt, tantum & ab extrema ſiccitate ſunt remota. Quæ minora ſunt, atque adhuc augeſcunt, tantum ea quoque ab geſtati etiamnum fœtus humore abſunt, quantum proceſſerunt ætate. Floreſcens verò ætas omnium animalium maximè in medio extremorum eſt: neque ſicut ſenium, ad ſummam perducta ſiccitatem: neque velut infantium ætas, in humore & multo vuido merſa. Cur igitur aliqui celebrium medicorum, humidum eſſe ſenium prodiderunt? An videlicet, quòd excrementorum abundantia ſunt decepti? Quippe tum oculi his, lacrymis,

mis suffunduntur: tum nares distillatione manant, tum in ore eorum saliuæ copia exuberat. Ad hæc tum tussiunt, tum excreant pituitam: scilicet pulmones quoque hac esse refertos indicantes: venter quoque illis pituita est plenus, tum singuli articuli quodammodò muccosi. Cæterùm nihil horum obstat, quo minùs senum corpora sicca censeantur: vt quorum neruos, & arterias, & venas, & membranas, & omnium instrumentorum tunicas, multò quàm priùs erant, ficciores inuenias: circunfundi autem illis extrinsecus, intrinsecusque, aut pituitosum quendam humorem, aut muccosam. Verùm, tantum abest, vt eiusmodi signa vniuersa senilem ætatem humidam confirment, vt etiam siccam esse propè testentur. Idcirco nanque particula quæuis siccior, quàm antè videtur, quòd per caloris imbecillitatem, similiter non nutritur: foris siquidem copia illi, humidi excrementi superfluitat: corpus autem cuiusque intrinsecus siccum est, vt quod nec trahere intrò nutrimentum valeat, nec eo sufficienter frui. Est ergo humidus senex, non propriis suis particulis, sed excrementis: rursum siccus, non excrementis, sed particulis ipsis. Ita nimirum

dāt lib. 6. sanit. tuēdæ. Calor *in senibus est paucus absumpto iam per eū humido substantifico caloris pabulo.* Senex *siccus partibus solidis humidus excrementis inter has collectis Arist. cap. 2. lib. de longitudine vitæ.* Etiā *igni materia penuria marcescēti senectutem contra- patet* Ari

Arist. lib. de iuuentute & senectute.

alio genere ſiccus, alio humidus. Verũ nõ eſt ad præſens de excrementis eius, ſed de propriis partibus diſceptatio: quarum ſecundum naturam actiones, vitam eius complent. His igitur ſiccus ſenex eſt, quibus ſcilicet puer eſt humidus: ipſis nimirum ſolidis corporis particulis, oſſibus, membranis, ligamentis, arteriis, venis, neruis, tunicis, carnibúſque. Meritoque Ariſtoteles, ſenium marcenti ſtirpi adſimilat. Quippe ſtirpes nouellæ dum ſunt, molles, humidæque cernuntur: ſeneſcentes, aſſiduè magis ſicceſcere videntur: ad poſtremum aridæ prorſus redduntur: idque ipſis mors eſt. Ac quòd ſicciſſima ætatum ſenilis ſit, ex iam dictis liquet. Quòd autem & frigidiſſima ſit, id vel magis eſt euidens: ita vt de eo nemo dubitauerit. Nam & tangenti ſenes, frigidi apparent, & facilè in frigidum ſtatum mutantur: & nigri & liuidi fiunt, & frigidis morbis facilè capiuntur, apoplexia, neruorum reſolutione, ſtupore, tremore, conuulſione, deſtillatione, raucedine. Porrò periit eorum omnis paulò minùs ſanguis: quéque vnà periit & coloris rubor. Iam verò concoctio his, & digeſtio: & ſanguificatio, & appoſitio, & nutritio, & appetentia, & ſenſus & motus, obleſa omnia ſunt, vitio

Senex ſicciſſimus abſumpto radicali humido caloris pabulo, ob id et frigidiſſ.

Hi ſenũ morbi aph. 31. lib. 3.

Calor natiuus eſt facultatũ nos regen-

tioſeque adminiſtrata. Et quid quæſo, aliud eſt ſenium, quàm via ad interitum? Ita ſi mors, naturalis caloris eſt extinctio vtrique ſenium veluti tabes quædam eius fuerit. Verùm non perinde de pueris, & florentium ætate inter medicos conuenit. Sed nec dirimere inter eos litem eſt promptum: probabiles enim ſunt vtrorumque rationes, tum eorum, qui pueros calidiores eſſe, quàm florentes ætate cenſent: tum eorum, qui contrà, florentes calidiores pueris eſſe contendunt. Alteri nanque ex eo quòd ſanguinis humor omnium, quæ in animalis habentur corpore, calidiſsimum naturâ ſit: tum quòd fœtus in vtero prope modùm ſanguis tantùm ſit: pòſt enim fingendis vtriq; iam particulis, aliud os efficitur, aliud arteria, aliud vena, aliud diuerſum ab his aliquid, omnia tamen rubra: tum quòd ſanguinem ſyncerißimum, calidißimumque obtineat, colligunt calidißimum eſſe geſtatum in vtero fœtum: quod ſi eſt, etiam pueros quanto geſtatis in vtero propiores ſunt, tanto eſſe florentibus ætate calidiores. Alteri quòd etiam plurimus ſit in florentibus ſanguis, ac copioſior quàm in pueris: ita vt eius occaſione crebrò his ſanguis profluat: quinetiam quòd

tium ſubſtātia, vel ſaltem primū ipſarū inſtrumētorum.

Pueri, an florētes calidiores.

Senectus quibuſdā eſt morbus naturalis

Gal. lib. 6. ſan. tuen.

Sāguis hîc calidiſſ. omniū corporis par. dicitur, nō ex Galeni ſententia. Nam bilis omniū quæ in corpore ſunt calidiſſima.

Gal. ca. 1. li. de diffe.

flauæ bilis ſuccus, qui ſanguine multò eſt calidior, plurimus his ſit: propterea calidiores eſſe florentes, quàm pueros, confirmant. Rurſus illi ab ipſis functionibus, quòd tum augeantur: tum plura, quàm pro corporis ſui portione, alimenta tum appetant, tum conficiant, validum eſſe in pueris calorem aſſerunt. Hi contrà, humiditatis occaſione potiùs, quàm caloris vi, augeri illos contendunt. At concoctione non modò florentes, non vincere, ſed etiam longè ab iis pueros vinci. Nam & vomitiones iis ex incoctis cibis accidere, & deiectiones humidas, aſperáſque, ac à ſucco alienas. Quòd ſi appetunt plura, nihil id facere ad caloris robur. Primùm enim id non accidere caloris copia, vt animal appetat plura: imò contrà, refrigeratis ſcilicet his partibus quibus appetentia debetur. Deinde quoniam non tantùm ad nutritionem, ſed etiam incrementum, alimenta moliuntur, idcirco etiam plurimis nutrimentis, iis eſſe opus. Iam verò reliquis functionibus vniuerſis, etiam non obſcurè inferiores eſſe pueros his, qui florenti ſunt ætate: vt qui nec ingredi, nec currere, non portare, nec quicquam, in ſumma, agendorum operum ſimi

*feb. aliter Manardus epiſt. lib. 5. Sanguis fluit multus to ta puberta te & pau lo antè hanc, aph. 27. 29. 30 lib. 3.

Hoc de ſomno gra ui (quē v-

militer obire queant: cum florentibus, tum sensum omnem, tum intellectum ad summam perfectionem, bonitatemque peruenisse dicant. In summa, puerum, adhuc imperfectum esse: florentem, animal perfectũ. In perfectis rationabile esse, maximè actiuum, maximeque princeps elementum prepollere. Quin somno quoque plurimo deditos pueros videre licet cõtrà, minimo florentes esse contentos. Quanquam huc quoque aliter accidere, ne vel insanum quidem hominem censere aiunt, quàm calido victo quodammodò grauatoque humoris copia, veluti tum ex temulentis intelligere licet: tum iis, qui balneo liberaliùs sint vsi. Ita verò & papauer somnificum esse, & mandragoram, & lactucam, & omnia quæ humidiore frigidioreque temperie sunt.

Ac tales quidem, de propositarum ætatum temperie rationes vtrinque afferuntur. Omnes enim recensere, superuacuum videtur: cùm formula ipsa epichirematum, vel ex iis quæ retulimus, satis clarè perspici posśit. ~~Eminus enim vtrique, fermeque à secundis priora colligunt.~~ Ac tanquam iam sciat auditor quemadmodùm auctio, quemadmodùm concoctio, & quemadmodum nutritio

nicum notum (vit Aristoteles) verũ est: de naturali falsum. Gal. li. locorum affectorum, & in introductorio pulsuũ

Hanc litẽ dirimit Gal. aph. 14. lib. 1.

fiat, verba faciunt. Simili modo de ſenſu, de motu, de functionibus, tum naturalibus, tum actiuis diſputant. De ſomni quoque generatione & ciborum natura, mentionem faciunt, quorum nullum ſimplex promptumque cognitu eſt: ſed & multam diſquiſitionem requirit: nec poteſt fortaſſe vlli compertum eſſe, niſi qui priùs humidam, ſiccam, calidam, frigidamque temperiem ſciat agnoſcere. Quicquid enim eorum veluti ſcientes dicunt, id ſi docere eos cogas, prorſus diſputationem de temperamētis, hanc ſcilicet cui nunc inſiſtimus, deſiderabunt.

Functiones actiuæ, ſunt motrices. cap. 10. artis medicæ. Hic antē pro animalibus ſumi videntur.

Quare per mutua & ex mutuis, fiunt iis demonſtrationes: ex iis quidem quæ nunc quærimus, ceu iam ſint cognita, cùm de actionibus diſputant, & ciborum ac medicamentorum facultates inueſtigant, ac de ſomno, & aliis id genus diſſerunt: rurſus autem quæ nunc ſunt propoſita, per illa veluti priùs iam nota, demonſtrant.

Demōſtratio ex notioribus p-cedat oportet.

Ego verò eiuſmodi demonſtrationes non probo: quin ſi fateri verum oportet, nec demonſtrationes eas cenſeo, veluti diffuſiùs in aliis oſtendi: ſatiuſque eſſe in omni docendi genere exiſtimo, ordinem conceptionum definire. Si igitur principium, omnis quæ de temperamentis ſuſcipi

Libri Galeni de demonſtrationibus adhuc deſiderātur.

ſcipi

scipitur disputationis, tractatio de elementis est, sint'ne ea impatibilia, prorsusque mutationis expertia, an alterari, mutarique potentia: ab illorum verò cognitione, secunda deinceps est proposita nunc disputatio: non vtique sumenda est istorum fides ex iis, quæ nondum sciuntur: sed sicuti tum rectum est, tum verò iustum, quod sumendum ad demonstrationem est, vel euidens aliquid sit oportet, vel quod priùs fuit demonstratum. Non est igitur neque de somni generatione mentio facienda, neque de concoctione, neque auctione, neque de alio id genus vllo: sed ab ipsa sola, nudaque subiectarum rerum substantia, disquisitio ineunda: sicuti in primo libro fecimus. Quippe statuentes aliud esse, quod energiâ, siue actu sit: aliud quod potestate, de eo quod actu iam calidum, frigidum, humidum, siccúmve sit, priùs disserendum esse diximus: subinde ad ea quæ potestate sint, veniendum. Porrò eorum, quæ actu calida, frigida, humida, siccáve sunt, obuia, promptaque omnibus cognitio est, vtpote quæ tactu discerni queant: qui scilicet & ignem ipsum calidum esse docuit, & glaciem frigidam. Quòd si alia quapiã ratione notioné, agnitionemq; calidi, frigi-

Actu calida, frigida, humida, sicca.

Sensus sunt iudices sensibiliū obiectorum propriorū & cōmunium, vt ratio intelligibiliū.

dive habent, dicant hanc nobis. Inauditam enim sapientiam promittunt: imò si verum fateri licebit, stuporem potiùs, si rerum sensibilium alium quempiam habere se iudicem meliorem putant, quàm ipse sit sensus. Atqui si eorum, quæ actu calida sunt, alius esse iudex quàm tactus, nullus potest: tangant iam deinceps multos viros, tum senes, tum adolescentes, tum pueros, tum infantes. Ita enim inuenient, qui magis minúsve calidi sint.

Ineptæ aliquot Anaxagoræ opiniones. cap. 4. lib. 1. physicorum.

Sin de rebus sensibilibus rationales demonstrationes quærunt, iam de niue ipsa inquirendum est, censendáne sit sicut omnibus hominibus apparet, candida: an sicut Anaxagoras asseuerauit, non candida. Iam verò de pice simili modo, coruoque, ac reliquis omnibus æstimandum. Neque enim si non habenda est oculis fides de albo quod vident, de nigro sine demonstratione fides est habenda. Omnia igitur quæ sensui apparent, si iam fide carere dicunt, nec olorem album esse dicāt, nisi priùs id viderint ratione: imò nec calcem, nec diem, nec solem. Ad eundē modum & de voce, auribus fidem abrogent: & de odore, naribus: & de omni tangibili, ipsi tactus sensui. Et nónne hæc sunt Pyronis hæsitatio, & nugæ immensæ? Sanè

Scepticorū i. consideratorū, & nihil affir

nè

nè æquum fuerat, eos qui optimam sectam in philosophia elegissent, quæ scilicet calidum, frigidum, humidum, & siccum, principia & elementa statuit, non in tantum desciuisse à viris qui hæc posuerunt, vt quòd omnis demõstrationis principia sunt quæque sensui quæque intellectui sunt manifesta, non cognoscerent. Et profectò quisquis de his addubitat, frustrà de aliis inquirit: vtpote ne quidem vnde sit incepturus, quicquam sibi relinquens. Vnde igitur in tam diuersam viam diuerterunt, ac sensibilium rerum cognitionem ratione consequi tentarũt? Ego sanè ne cogitare quidem possum. Eoque quod actu calidum est, tactu iudico. Si quid autem adhuc calidum non est, sed vt tale fiat, est idoneum, quod vtique potestate calidum appellamus, id ratione inuestigare conor: ii verò omnia, nescio quo pacto, subuertunt, & in argumentis prolixè rhetoricantur. Sed hos mittamus: illius tamen nunc minimè obliti, quòd vnum prauorum dogmatum principium sit, nihil de demonstratione priùs meditatum, simul res ipsas inquirere, simul veluti scientem quidnam demonstratio sit, demonstrare tentare. Denuo igitur ad propositum reuersi, calidum quod in æta-

mantium, sed de omnibus ambigentium, pariter Pyro fuit.

Sensui vel rationi non sunt principia omnis demonstrationis.

Methodo demõstrādi cognita, in hac diu multumq; ingenii exerce, argu-

mentis le- nibus pri- mùm, de- inde gra- uioribus.

tibus cognoscere cupimus, primũ & maximè tactu iudicemus. Erit autem optimum iudicium in vno, eodemque vnius infantis corpore. Potest enim & qualis calor illi ante biennium fuerit, in memoria reponi: & qualis nunc sit, post duos fortè vel tres interpositos annos. Si nanq; mutatio omnino vlla ad calidum, frigidúmve infanti facta videbitur, nullum præterea negocium erit, qui vsque ad florentem ætatem futurus excessus sit, colligere. Quòd si plures puellos pluribus conferre florentibus ætate velis: graciles gracilibus, quadratos quadratis; & crassos crassis conferes: æquè verò & qui colore, & reliquis omnibus (quoàd fieri potest) similiter se habeant. Quippe si differẽtiam in ætatibus inuenire studeas: in similibus quàm maximè licet naturis, eam inquisitionem tutiùs facies. Porrò in contrariis naturis hanc disquirere, non parui erroris est occasio: cùm interim non tam exploratorum corporum ætatis, quàm naturalis temperamenti gratia, differentia existat. Ad eundem modum tum victu vniuerso, tum temporum quibus exploratur statu, pari modo se habentia corpora eliges, non exercitatum requieto comparãs: non balneo vsum, ei qui eo non sit vsus:

Similia similibus maximè cõparãda.

non ieiunum, saturo: nõ sitientem, ebrio: non eum qui sole incaluit, ei qui ex frigore riget: non eum qui vigilauit, ei qui dormiuit: nec denique eos quibus contraria est vel natura, vel victus ratio, vel quælibet rerum circumstantia: sed reliqua omnia sint quàm fieri licet, paria, vna ætate excepta. Pari modo si vnum eundemq; puellum cum seipso conferes, omneis eius externas circunstãtias simules, ad vnguem seruabis: quò scilicet, si qua harum alicuius causa in calore & frigore differentia contigit, ætatis mutationi non imputetur. Longam tibi experiendi rationem fortasse tradere videor: sed planè verissimam, atque ex ipsa rei quæsitæ essentia desumptam: sicut in his, quæ de demonstratione scripsimus, à nobis est proditum. Tu verò fortasse compendiariam voles, minimè curans si falsa sit. Scito ergo non solùm falsam te, sed etiã longam ingressurum viam, neque tribus quatuórve annis, quod requiris, inuenturum: sed tota vita in ignorantia versandum. Quantum enim accipi ex memoratorum virorum controuersia licet, non est quòd putemus clarè aliquid demonstrari posse, sed nec rationabile omninò est, ex iis quæ posteriora sint, ea probari quę sunt priora. Ergo

Via recta omniũ breuissima & certissima.

calidum frigidumq́; corpus quod saltem actu, nec adhuc potestate tale sit, sensu iudicemus: misso nunc, tum priorum iudicio, tum reliquis omnibus notis. Et te iam ceu rectè iudicaturum, ad ipsam experientiam remitto. Meum autem iudicium interpretabor. Complura enim deinceps corpora, non puerorum modò, verùm etiam infantium, adolescentium, & ætate florentium curiosè tangens, neutros vera locutos inueni: nec eos qui absoluto sermone calidiorem, nec eos qui frigidiorem, esse florentem ætatem, quàm puerilem dixerunt. Si enim reliquis omnibus quæ extrinsecus adueniunt alterationibus circuncisis, eas quæ ex sola ætate proueniunt, differentias æstimaueris: neuter absolutè loquenti videbitur tibi calidior. Quippe dissident eorum calores qualitate, quæ ex imparitate difflatus creatur. Cuius rei occasione nonnulli vel eos, qui secum versentur, vel seipsos fallentes, alii puerorum, alii iuuenum, valentiorem esse calorem autumant. Est enim puerorum calor magis halituosus, & copiosus, & tangenti blandior: florentium calor, subacre quidam habet, ac non suaue. Hæc igitur tangenti occursus differentia, plures inducit, vt florentiũ corpus

Nec pueri iuuenibus nec iuuenes pueris, absolutè sunt calidiores. Illi enim plus habēt calidi innati: hi calorem habent acriorem. Aph. 14. lib. 1.

pus calidius eſſe pronuncient. Res verò aliter ſe habet. Quippe qui in varia materia tactum ſuum ad calorem, tum valentiorem, tum imbecilliorem, tum parem diſcernendum exercuerit: huic non dubito puerorum calorẽ, florentium calori, vel parem, vel ampliorem viſum iri. Eſt porrò exercendi ratio hæc: incipiendum enim ab eo quod euidens maximè eſt. Balinearum aër ita eſt aliquando calens, vt nemo eum ferat, ſed vri in eo verſatus videatur: aliquando ita eſt frigidus, vt ſudare in eo non ſit. Iam tertium quoque & ab his diuerſum, quem vtique maximè requirimus, temperatum aëris ſtatum, quid refert dicere? Iidem tres caloris ſtatus, in ſolii quoq; apparent aqua. Quippe quæ & calida adeò, vt vrat: & frigida adeò, vt ne calfaciat quidem, & temperata adeò, vt calfaciat modicè, ſæpe cernitur. Ergo ſi te vter ſit calidior percunter, aquáne temperata an aër tẽperatus, neutrum dicere poſsis. Cùm enim ambo ſimiliter corpori blanda ſint, & mediocri temperie, alterum eorum dicere calidius eſſe, alterum frigidius, nulla dici ratione videtur. Iam ſi intelligas aquam labri, ea eſſe caliditate vt ferueat: aut aërem balnei prorſus inflammatum: ab vtroque te pari

Euidens ſenſui vel intellectui.

me

modo deürendum conſtat. Rurſus ſi aquã ita intelliges frigidam, vt procul à glaciando non abſit: aut aërem prorſus refrigeratum, ſicut cùm ningit, cõſpicitur: patet quòd vtriuſuis occurſu pari modo refrigeraberis, rigebiſq́ue. Ergo ſummum tum calorẽ, tum frigus ſimiliter in aqua, ſimiliterq; in aëre finge. Præterea medium amborum extremorum ſtatũ ſimili modo in vtroque conſtitue: hoc caſu quod in medio interuallo extremorum, & medii ſtatus tum in aëre eſt, tum aqua, eaſdem exceſſus diſtantiæq; rationes habebit. Tantoque dices alterum mediocri eſſe calidius, quanto alterum. Ad eundem modum & frigidius quàm mediocre, tanto eſſe aquam aliquando dices, quanto & aërem: tametſi ſuus vtriuſq; occurſus tangenti idem non ſit vtrique. ~~Neque enim ſimili modo aqua temperata, ſicut aër temperatus tactum afficit. Et~~ quid opus eſt, in tam diſsimilibus exemplum proponam? Cùm ipſe aër qui ſimili ſit calore, variè tangenti occurrat, prout aliàs veluti caliginoſus & halituoſus, aliàs veluti fuliginoſus & fumoſus: interim purus omnino eſt. Igitur in pluribus iiſdemq; differentibus æqualitas caloris conſiſtit. Quæ inconſideratis quaſi inæqualis ſit, imponit:

pro

propterea scilicet quòd non vndequaque similis apparet. Cæterùm homo, qui rationes, quas proposui, expenderit, & sensum in multa particularium experientia exercuerit, is nimirum æqualitatem caloris in pueris florentibusq; inueniet: nec eo falletur, quòd alter in humida, alter in sicca substātia repræsentetur. Quippe lapis aliquando pari cum aqua calore esse potest, nullum eo faciente discrimen, quòd lapis siccus sit, aqua humida. Ita igitur mihi cū pueros, iuuenes, adolescentes millies considerassem: preterea eundem infantē, puerum, adolescētemq; factū nihilo calidior visus est, nec puer quàm ætate florens: nec ætate florens quàm puer: sed tantū (quemadmodùm dixi) in pueris magis halituosus, & multus, & suauis: in florentibus exiguus, siccus, nec similiter suauis esse caloris occursus. Siquidē puerorum substantiæ vtpote humidæ, multum forás effluit: florentium substantiæ parum, vtpote siccæ. Itaq; neuter eorū simpliciter videtur altero calidior: sed alter, multitudine eius quod difflatur: alter, acrimonia. Quippe insiti caloris puer plus habet, eiusq; blandioris, si modò ex sanguine & semine ortū habet. In florentibus ætate, exiguus & siccus, nec similiter suauis calor tangenti oc- *Principia nostræ ge-*

cur

...eratio- nis, sanguis menstruus & semẽ vtrinsque.

Omne siccũ durũ: omne humidum, molle: nõ contrà, nisi modicè caleat.

Omnis pars corporis dura, quia modicum calet, sicca est.

currit. ~~Ergo calidi, frigidiq; corporis solus tactus est iudex: humidi autem & sicci vnà cum tactu, ratio.~~ Quippe quod siccum est, durum prorsus est: & hoc tactu omninò dignoscitur. Non tamen si quid durum est, idem statim & siccum est. etenim inseparabilis à sicco corpore duritia est: non tamen eius vnius propria. Nã & quod à frigore concretum est, durum cernitur, sicut glacies. Quò vtique minùs sicci, humidiq; adeunda statim discretio est: antè scilicet quàm æstimatum sit, quemadmodùm se in calore habeant & frigore. Neq; enim si quid cum summo frigore repræsentatur durum, id etiam siccum est. Nec si quid cum vehementi calore est molle, idem statim est humidum. Verùm cũ mediocriter est calidum, tum æstimare durúmne, an molle sit, oportet. ~~Si enim molle sit, humidũ est: si durum, siccum.~~ Verùm si hæc ita se habent: partium quæ in humano corpore sunt duræ, nulla est humida. Neque enim tanta esse in eo frigiditas potest, vt aliquid in ipso concrescere in duritiem queat. Potest enim quod prius fuit fluxile, aliquando concrescere, veluti adeps. Quod enim oleosum in sanguine, fluxileq; & pingue est, vbi in frigidum venit locum, cogitur: durum tamen

ne

ne sic quidem efficitur. Commodè igitur dictum veteribus est, humidissimam esse adipem: secundo post eam loco, carnosum genus, ~~Eius plures sunt species: prima quidem, quæ propriè caro appellatur, quam scilicet nusquã in corpore per se inuenies,~~ sed est perpetuò musculi pars: ab hac cuiusque viscerum propria substantia est: eã Erasistratus parenchyma vocat, quasique pro re parua leuique habet: ~~parum intelligens, cuiusque visceris actionem, huic carni acceptam referri~~: sed horum nõ est nũc tempus. Quòd autem ipsum cerebri pulmonisq; proprium corpus proximum adipi humiditatis ratione sit, ex mollitie eius coniectare licet: non enim à frigido congelatur, cùm nec calore fundatur. Propinquam iis naturam habet ossium medulla. Non est tamen eiusdem generis cum cerebro & spinali medulla, ea quæ in quolibet habetur osse: sed cerebrũ & spinæ medulla, eiusdem sunt generis. Reliquæ omnes medullæ, alterius naturæ sunt. Est tamen humidius ac calidius cerebrum, quàm spinalis medulla: eoque etiam mollius: præterea ipsius cerebri priores partes tanto sunt humidiores, quanto molliores: omnia tamen hæc cute non humidiora modò sunt, sed etiam frigidiora. ~~Vnoque ver-~~

Adipis generatio.

Caro multiplex.

Parenchyma, *quasi dicas affusionem.*

Actio viscerum, vt cordis, hepatis à sua carne est.

vt libr. 5. vsus part.

Cerebri caliditas à sanguine venarum & arteriarum.

bo, omne exangue frigidius sanguine prædito est. Proxima cuti est, mollium neruorum natura. Duriores autem in humido & sicco, secundum cutis naturam se habent: calore ab eius natura tantùm absunt, quantum consentiens est exangue corpus à sanguine prædito abesse. Lienis autem, renum, & iecinoris caro, tanto cute est humidior, quanto est mollior: calidior autem, quanto magis abundat sanguine. Iam cordis caro omnibus iis tanto est siccior, quanto est durior: calidior verò non modò his, sed etiam omnibus planè corporis particulis. Quod etiam sensu clarè deprehendas licet, in pectoris animalis dissectione, si digitum in sinistrum eius sinum immiseris: inuenies enim locũ hunc omnium, quæ in animali sunt, non paulò calidissimum. At iecinoris, lienis, renum, & pulmonis caro, simplicis cuiusdam naturæ est: circa cuiusque visceris venas, arterias, & neruos crescẽs. Cordis simplex carnis natura non est: sed sunt in eo fibræ, quales in musculis cernimus, quibus caro circumhæret. Cæterùm non est idem fibrarum genus: sed quæ in musculis habentur, neruorum, & ligamentorum sunt particulæ, cordis propria quædam fibrarum est species, æquè scilicet vt venarum tuni-

Exangue neruosum frigidum, quod calor sanguinem pabulum sequitur.

Sinister cordis ventriculus, caloris natiui fons est: ob id calidissimus est.

Filamẽtorũ genus

cæ,

cæ, atque arteriarum: itemque intestino, ventriculi, vteri, & vesicæ vtriusque, licet enim in iis quoque instrumentis propriam quandam videre carnem, suis ipsorum fibris circumnascentem. Atq; hæ quidem carnes, cute sunt calidiores: fibræ verò quàm cutis, partim paulò magis, partim paulò minùs tum frigidæ, tum siccæ sunt: partim similes omninò cutis substantiæ.

omne corrum dimest, vt lib. de vsu partiū docetur.

Vesica vrinaria & biliaria.

Porrò omnes membranæ cutæ sunt ficciores, veluti cerebri, & spinalis medullæ inuolucra, quæ menynges dicuntur. sunt enim hæ quoque membranæ. ~~Iam ligamenta~~ omnia quanto cute sunt duriora, tanto sunt & ficciora. ~~Tendones quoque~~ tametsi ligamentis sunt molliores, attamē cute luculenter sunt duriores. ~~Chartilago~~ verò post ligamentum deinceps est, præterea medium quoddam inter vtrunque, corpus: appellant id anatomici quidam νευροχονδρώδη σύνδεσμον, quasi verò chartilagineum simul & neruosum ligamentum dicas. est autem id durum, chartilaginosumq; ligamentum. ~~Os verò omnium quę cutis operit, durissimum est.~~ At eorum quæ ex cute extant, siccissimus est pilus: deinde cornu: mox vngues, & vngulæ, & calcaria, & rostra: quæque his in singulis animalium ratione carentiū, similes sunt

Succorum seu humorum 4. tēperamentum.

partes. Succorum optimus, & maximè proprius, ac domesticus, sanguis est: huius veluti sedimentum, ac fæx, atra bilis est: quæ idcirco tum frigidior tum crassior sanguine est: sicut flaua bilis, longè calidior: frigidissimum verò ac humidissimum omniũ, quæ in animali habētur, pituita est. Instrumentum autem quo id cognoscitur, ipse est tactus: veluti Hippocrates in libello de hominis natura monstrauit. Cæterùm ꝙ frigida sit, vnus tactus discernit: ꝙ verò humida quoque, pariter tactus, visus & ratio iudicant. Et tactus quidem ac visus, quòd talis iis cernitur: ratio verò, vbi non caloris copia, sed naturali humore talem esse definiuit. Ac particulæ quidẽ, & succi corporis, ad hunc modũ se habent. De iis, quæ temperamenta comitantur, deinceps agendum.

Comitantia tēperamentum.

Comitātur enim ea & quæ dicta iam sunt: imò potiùs inseparabilia omnino sunt: à sicco quidem corpore duritia: ab humido mollities: si tamen cum tepido calore est. Sed & crassitudo habitus & gracilitas temperamenta sequuntur: non ea modò quæ naturalia sunt: sed etiam, si qua ex longa consuetudine sunt contracta.

Biliosi naturâ aut consuetudine fiunt graciles: vt frigidi humidi obesiores

Multos siquidem qui naturâ graciles fuerant, pingues redditos vidi: contraque, qui pingues fuerant, graciles: illis quidem ex

otio

otiosa & delicata vita, toto temperamento ad humidius mutato: his verò multa tolerantia, & curis, & tenui victu persiccatis. Dicemus verò & horum discernendorum notas. Satius enim est, talísne quispiam natura sit, an ex consuetudine redditus, nosmet priùs per aliquot signa discernere posse, quàm ab alio id quærere. Sanè eiusmodi signorum autor, æquè vt reliquorum omnium, mirus est Hippocrates. ~~Siquidē quibuscunque latiores venæ sunt, hi calidiores naturâ sunt: quibus angustiores, cōtrà magis frigidi: caloris namque opus est has dilatare, flatuque extendere.~~ Ita rationabiliter in idem ferè recidit, venarum angustia, cum habitu pingui, & crassiore: habitus gracilis, cum venarum laxitate. Quòd si quis simul pinguis crassusque est, ac venas laxas habet, is consuetudinis alicuius occasione, non naturâ, pinguis est redditus. Sicut ediuersò, si quis angustas habet venas, & gracilis est, ne hunc quidem talem esse naturâ necesse est. Quin cùm fames vrget, mediocritatem ex laxitate venarum & angustia, non à cætero totius corporis habitu spectandum esse ait. Quippe qui angustas habent venas, exigui sunt sanguinis, nec longam inediam ferunt: quibus latæ, his copia san-

euadunt. Causæ & remedia gracilitatis & obesitatis. lib. 6. sanitatuedæ, & lib. 14. methodi.

Venæ angustæ obesitatē naturalē indicant, vt latæ gracilitatem naturalē: si cōtrà accidat, à noua & incōsueta victus ratione est.

guinis est, & citra noxam cibo abstinent. Causæ horum euidentes iam sunt, iis qui animum aduerterint, tametsi à me non referantur. Sed quoniam non omnes aduertunt, necessum fortasse erit, aliquid eorum causa dixisse.

Adipis causæ.

Quicquid in sanguine pingue, leue, & tenue est, id in calidioribus corporibus alimentum quoddam calido fit: in frigidioribus, seruatur. Cúmque id venæ extra se transmiserint, vbi in frigidas particulas incidit, quod genus mẽbranæ sunt, in iis concrescit: in partibus verò naturâ calidioribus, cuiusmodi carnosæ sunt, à calore ipso absumitur, ac digeritur: nisi sicubi frigiditati temperamenti etiam vita indulgentior accedens, ipsis carnosis particulis adipis aliquid allinat.

Glis & vrsus Aristoteli ca. 17. lib. 8. hist. animaliũ.

Qua ratione etiam quæ hyeme delitescunt animalia, non rarò inueniuntur adipe obesa. Et fœminæ viris sunt pinguiores: quòd scilicet fœmina mare est frigidior, & plurimum domi versatur.

In omni genere rerum mas est calidior fœmina Hipp.

Ac quicunque corporum habitus & temperati naturâ sunt, & mediocri exercitatione vtuntur, hos necesse est eusarcos esse, id verò est, mediocri omnino corporis habitu. Quibus verò humidum abundat, & calor à mediocritate summa non longè abest, hi corpulenti siue carnosi

nosi fiunt. Corpulenti rursus fiunt, qui naturâ sunt temperati: cæterùm desides & ociosi viuunt. ~~Quippe dictum à veteribus commodissimè est, consuetudinem acqui sititiam esse naturam.~~ Nec fortasse oportebit, cùm id iam semel dixerimus, in quouis etiam capite definire, naturáne frigidior, an ex consuetudine quispiam sit redditus: sed illud legentibus remittere: me autem compendii causa, propriòs cuique temperamento corporis habitus persequi. Sunt igitur nonnulli qui & graciles sint, & venas paruas habeāt: sed si ex iis quempiam incîdas, adeps excidet: quam constat cuti ad internam eius membranam subnasci. Et rarò id quidem in viris conspicitur: in fœminis sæpissimè inuenitur. est nanque tum frigidioris naturæ, tum vitæ magis desidiosæ eiusmodi nota: siquidem adeps ex habitus frigiditate gignitur: corpulentia, siue carnis abundantia, ex sanguinis copia nascitur: mediocritas, temperatæ naturæ est nota. Et corpulenti quidē omnino plus adipis habent quàm temperati. Nec tamen pro carnis semper portione adeps simul augetur: sed alios habere plus carnis, alios plus adipis videas, aliis ambo pari modo sunt adaucta. Et quibus quidem ambo pari modo

Noua victus ratio in sumendis &c. iā diu cōsueta, facit nouũ temperamentum.

ſunt aucta, his tantùm ſupra temperatam naturam humoris eſt, quantum & frigoris: quibus autem plus eſt adipis, in his frigidi plus eſt, quàm humidi: æquè vt quibus caro eſt plenior, his humoris plus iuſto eſt: non tamen etiam frigoris. Cùm enim calori intra debitos fines manenti, boni ſanguinis accedit copia, neceſſe eſt, corpulentia ſequatur. Quantum autem ſupra mediocritatem eſſe ſanguis debeat, id quidem menſura & pondere, oſtendere non eſt: ratione tradere licet. quippe vbi nullum adhuc morboſum ſymptoma, craſſato corpori incidit, humoris abundantia intra ſanitatis interim eſt fines. Monſtratum enim nobis & in aliis eſt, non paruam in eo ſtatu, quæ ſanitas dicitur, neceſſariò ſtatuendam eſſe latitudinem: quin nunc quoque in omni ferè ſermone noſtro apparet, qui temperatam, mediamque naturam, reliquarum veluti canonem ſemper ſtatuamus: quæ verò ex huius vtraque ſunt parte, intemperatas cenſeamus. quod vtique non faceremus, niſi in ſanitatis ſtatu, maioris, minorisq; ratio inueniretur. Eſt enim alia ſanitatis, alia morbi intemperies. morbi quidem, ea quæ à media temperie longiſsimè abeſt: ſanitatis, quæ paulùm. Definire autem modum ne hîc quidem

Corpulentiæ cauſa.

Sanitatis magna latitudo 1. lib. ſanit. tuẽdæ. & de opt. corpo. cõſtit.

dem mensura & pondere licet. Cæterùm intemperamenti,quod intra sanitatem habetur,sufficiens nota est, quòd nulla functio animalis manifestè sit adhuc læsa. Quantum igitur interuallum est inter id, quod perfectissimè functionem obit,& id quod manifestè actionem aliquam habet oblæsam:tanta est profectò & sanitatis,& distemperantiæ,quæ intra sanitatem consistit, latitudo. Ab hac proxima est intemperies morbosa, cùm scilicet animal intemperamenti vitio ęgrotat. Non enim huius tantùm noxa laborat,sed etiam aliis affectibus non paucis,de quibus in iis, quę de morborum differentiis scribemus, diffusiùs agetur. Nunc redeundum ad diuerticulum est. Sicuti enim naturali calore optimam seruante temperiem, humidum quod intra sanitatis terminos est auctum, non adipem modò in homine, sed etiam corpulentiam gignit, & adipem quidem parciùs adiicit:carnem verò multò liberaliùs auget:ita rursus, si humidum & siccũ mediocritatem ad vnguẽ inter se seruent, calor autem in homine sit minor, necesse est huius corpus adipe, quàm carnis copia, magis abundet:at verò si calor augeatur,seruetque mediocritatem altera contrarietas, minus erit ei animali adipis

quàm carnis. Sicut ediuerſò, ſiquando pollet ſiccum, altera contrarietate mediũ modum ſeruante, & gracilius & durius corpus euadet. Hæc à me dicta ſunt, patetque non ſolùm ratione mõſtratum eſſe, quòd ſimplices in animalium corporibus intemperies habeantur, ſed etiam quòd ſingularum manifeſtæ ſint notæ: nec eæ modò in calore, frigore, mollitie, & duritie, ſed etiam in reliquis omnibus habituum corporis differentiis, quarum de iis, quæ ex gracilitate & craſsitudine ſpectantur, mox diximus: de reliquis nunc dicamus. Calida igitur & ſicca intemperies hirſuta eſt: verùm ea in ſummo. Mediocriter autem, quæ calida quidem eſt, ſed in altera contrarietate mediocritatem habet. Similiter & quæ ſicca quidem eſt, ſed in calido & frigido, media eſt temperie: eſt enim ea quoque modicè hirta. Nuda pilis ſunt frigida omnia temperamenta, ſiue ea mediocriter ſe habent in humiditate, ſiue immodicè. Cæterùm ad ſummum glabra eſt frigida temperies & humida: minùs hæc, quæ frigida eſt, ſed in altera contrarietate temperata: adhuc minùs, quæ frigida eſt & ſicca. Quanquàm putet aliquis, ſicut fieri nõ poteſt, vt in terra ſicca herbæ naſcantur, nutriantur, & incrementum capiant: ſic

Ratio horũ ex cauſis pilorũ ſequentibus apparebit.

nec

nec pili in [sicca] cute. Est autem secus: quippe terra, vt terra, sicca dicitur: cutis vt cutis. Itaq; siccitas, quæ in terra est, maximè sine humore est: quæ verò in hominis est corpore, & eius similiũ animalium, nec humoris est expers, & maximè omniũ ad pilorum generationem est idonea. Siquidem nec ex iis quæ silicea testa intecta sunt: nec crustatis veluti ostreis, locustis, cancris: sed nec ex iis, quæ in cauernis delitescunt, quales sunt serpentes: nec quæ squamata sunt, cuiusmodi sunt pisces, oriri pili possunt: sunt enim horũ cutes, verè & in totum siccæ, ritu testę, vel petræ. Cæterùm ex iis, quæ molli sunt cute, vt homo, quanto vtique siccior, calidiorque cutis fuerit, tanto magis potest pilos gignere. Nam vt ab exemplo terræ, quod illi proponunt, non recedamus: herbæ nec in sicca & squalente admodùm terra nasci possunt: nec in humida & lacustri: verùm cum absumi cœperit redundantia humoris, tum enascuntur è terra: augentur autem largiùs, vbi hæc quoque siccescit: modicè quidem in vere celerrimè verò & plurimum, ineunte æstate: siccantur autem omnino arefacta terra æstate iam media: licetq; tibi, si placet, nunc quoque, sicuti in priore libro demonstratum est,

Pilorum cum herbis cutis cum terra collatio.

eſt,ver ipſum,propterea quód ex temporibus anni maximè temperatum eſt,temperati corporis id aſsimilare cuti, potiſsimũque eius temporis medium:tum enim terra quoque ipſa medio quodã ſtatu humoris,ſiccitatiſq; eſt.Quod autem veris æſtati eſt proximum,id iam ſicciorẽ iuſto reddidit terram:hoc etiam amplius, æſtas inchoata.Quam igitur dico calidam & ſiccam cutem,hanc maximè terræ ſtatui adſimiles,qui abeunte ſit vere,vel ineunte æſtate. Nam media æſtate in ſummo eſt ſicca,perinde vt teſta, intectorum animalium tegimen:nõ vt hominum, ſuum,aſinorum,equorum, aut alterius cuiuſquam eorum,quæ pilis veſtiuntur. Quare ſi cutem terræ cõparare volunt, hactenus quoque rem conſentire cum iis,quæ prius diximus,inuenient.Ipſi verò ſeſe ex homonymia nõ animaduerſa, fallũt. In ſicca enim & calida cute multos magnoſq; naſci pilos diximus,nimirũ vt de homine vel animali pilis prædito,non de oſtreis,aut cancris verba facientes, quippe per omnem cutem difflatur ſemper aliquid à calido, quod ſecum etiam interni humoris nonnihil aufert. Verùm in quibus humida cutis eſt,& planè mollis,qualis modò concreſcens caſeus, in his eorum quæ exci-

derunt, viæ per cutem non manent, partibus ſcilicet eius, quæ prius diſsidebant, rurſus inter ſe vnitis. At in quibus dura eſt, non abſimilis caſeo iam coacto, perforatur quidem eorum quæ exeunt impetu: cùm autem rurſus vniri per ſiccitatem nequeat, meatus ipſos immutatos ſeruat: qui etiam perpetuo transfluentium ictu aſsiduè magis fiſtulantur. Si igitur quod tranſfluit, vel halitus vel humor purus ſit, halitui certè celer, minimeq; impeditus tranſitus eſt: humor in exilioribus ſpiramentis nonnunquam hæret: aliquid etiam intrò recurrere ad profundum cogitur. Sin veluti fuliginoſus craſſusq; & terreus vapor ſit, ſubinde contingit vt in anguſtis ſpiramentis impactus, nec facilè rurſum intrò redeat, nec vacuari poſsit. Hũc igitur alius rurſum è profundo ſubiens ferit, prorſumq; impellit: tum hunc rurſus alter, atque illum alius: ac multos mihi eiuſmodi vapores fuliginoſos, alium ſuper alium, impactos, tempore complicari, cõiungiq; intellige, ac vnum eiuſmodi efficere corpus, quale eſt, quæ foris cernitur fuligo: niſi quòd hîc quantum ſpiſſatum eſt, tantum etiam per tranſitus anguſtiam ſtipatum, in anguſtam prorſus redactum eſt formã. Vbi autem tale corpus totum obſtru

Pilorum generatio ex fuliginoſo & craſsiore excremẽto tertiæ coctionis.

ſtruxerit meatum, deinceps iam violenter ictum, à ſimilibus ſui, quibus exitus non eſt, excrementis, totum interim propellitur, adeò vt cute exire cogatur, iam lori formam adeptum. Adſimiles autem quod in meatu eſt impactum, herbæ ſtirpiſve veluti radici: quod verò ex cute extat, ipſi veluti ſtirpi. Fit autem niger pilus, cùm deuſto vi caloris vapore, excrementum in exactam fuliginem mutatur: flauus verò, cùm vapor minùs torretur: quippe quod tum eſt impactum, flauæ bilis, non nigræ, fæculentum excrementum eſt. Albus verò pilus ex pituita naſcitur. Rufus ſicuti coloris flaui albiq́ue eſt medius: ſic eius generatio ex pituitoſæ, bilioſæq́; fæcis media quadam natura prouenit. Criſpi pili fiunt vel propter ſiccitatem temperamenti, vel propter meatum in quo radicantur: & propter ſiccitatem quidem, ad eum modum quo corrigiæ, quæ igni plus iuſto ſiccantur. Et quid corrigiarum meminiſſe eſt opus, cùm ipſos pilos, vbi igni propiùs ſunt admoti, protinus intorqueri videas? atq; ita quidem omnes Aethiopes ſunt criſpi. At propter meatuum in quibus radicantur naturam, ad hunc modum, cùm exhalatio ſæpe imbecillior eſt, quàm vt rectam viã ſibi moliri poſſit, pro modo quo in

Coloris pilorum cauſæ.

Pilorũ criſporũ cauſæ.

Abſumptum à calore humidum naturale pilorũ cõtrahitur & ſecum terreas eorũ partes quas colligat contrahit.

inflectitur, etiam meatum ſuum figurat: interim verò exhalatio ſatis valens eſt,ſed duriore cutis natura, recta ferri regione prohibita, in latus flectitur: ita vt extrinſecus videre licet,non halitum modò, aut fumum: ſed etiam flammam ipſam cùm ſurſum agi vetatur, diuiſam vtroq; verſus in obliquũ agi. Sic igitur corporis exhalatio,vbi prorſum ferri prohibetur, obliquum ſibi tranſitum ſub cute molitur,donec longiore ſpacio † collectam aliquid eam vrgeat, & forâs flatu agat. Eſt quãdo ambobus coëuntibus,& primæ exhalationis, quæ meatum finxit, imbecillitate, & cutis ſiccitate, obliquitas pilorum radicibus cõtingit. Quales autem in radice finguntur, tales rationabile eſt perpetuò fore. Neque enim durorũ & ſiccorũ corporum quippiam niſi priùs molliatur, fingi in rectum poteſt. Atque hæc quidem eſt pilorum generatio. Sequens eſt, vt cauſas omnium, quæ temperamentis in pilorum pro ætate, regione, & corporis natura, differentiis cõtingunt, dicamus. Ergo Aegyptii, Arabes, & Indi, omnes deniq; qui calidam & ſiccam regionem incolunt, nigros,exiguiq́; incrementi, ſiccos, criſpos, & fragiles pilos habent. Contrà, qui humidam, frigidamq́; regionem habitant,

† *Collecta vim adferat, & foras expiret.*

Illyrii. Germani, Sarmatæ, & omnis Scythica plaga, modicè auctiles, & graciles, & rectos, & rufos obtinent. Qui verò inter hos temperatum colunt tractum, hi pilos plurimi incrementi, & robustissimos, & modicè nigros, & mediocriter crassos, tum nec prorsus crispos, nec omnino rectos edunt. Et in ætatibus ad eundem modum. infantiū quidem pili, Germanis: florentium ætate, Aethiopibus: epheborum, & puerorum, iis qui temperatū locum incolunt, in robore, crassitudine, magnitudine, & colore, ad portionē se habent. In corporum quoque naturis ad ætatum, & regionum portionē pili se habent. Pueri enim admodùm parui, nudi sunt pilis: quod vtique nec meatus adhuc vllus illis in cute est, nec fuliginosum excremētum. Incipientes autem pubescere, paruos & imbecillos exigunt. At qui iam florent, valentiores, & multos, & magnos, & nigros habent: quòd & frequentes iam meatus iis sint facti: & fuliginosis excremētis, præ siccitate & calore abūdent. Cæterùm pili, qui in capite, superciliis, & ciliis habentur: etiam pueris nobis innascuntur. Siquidem generatio iis est, non qualis herbis, sed qualis stirpibus, prima ratione à natura conditis, non temperamentum ex necess

Rufi in his pili à solis vehemētis absentia, calore & albore per frigus adusto, Hippoc. in lib. de regionibus &c. è salsugine, Aristoteles problemate 2. sectione 8.

Quartum clima Gal. Auerroi quintum, Manardo sextū probatur temperatum.

necessitate sequentibus: sicuti in libris de vsu particularum est monstratum. Verùm *Lib.11.* hi quoq; quòd quidem sint, id naturæ arti acceptū ferunt: quòd nigri, rufíve, vel alio quouis sint colore, id ætatis temperamento omnino debēt. Subrufi enim ferè sunt, quoniā quod in meatibus est impactum, nondum totum est nigrum: quippe cùm humiditas multa sit, & transitus facilis, & deustio imbecilla. Boni verò incrementi, & modicè crassi sunt, propter excrementorum quibus aluntur copiam: quippe ipsa pars corporis in qua fiunt, sicca est: tota nanque calua ossea est. Cutis verò quæ illi est circundata, tanto reliqua totius corporis cute est siccior, quanto etiam est durior. Ascendit tamen tum ab iis, quæ circa cerebrum sunt, tum verò ex toto corpore, fuliginosi excrementi nō parua vis: quò fit, vt quale ætate florentibus totum est corpus, eiusmodi iam infantibus sit capitis cutis. Eoq; rationabilius nonnulli procedente tempore calui *Caluitij* redduntur: quibus scilicet à primo durior *causæ.* cutis erat: quippe monstratum priùs est, senescentium partes omnes siccescere. Fit autem cutis non paucis veluti testacea, vbi supra iustum fuerit siccata: in ea verò, sicut ex prioribus constat, nihil nasci po-

teſt. Itaque etiam interna manuum, & interna pedum, ſemper glabra, & pilorum expertia ſunt: quòd ſiccisſimus denſisſimuſque ſit tendo is qui ſub cute habetur. Quibus autem ad ſummam ſiccitatem, cutis capitis non peruenit, imbecilli his omnino, albique pili fiunt, quos vulgò canos appellant. Imbecilli quidem conuenientis alimẽti penuria: albi verò propterea quòd alimentum quo aluntur, veluti ſitus eſt pituitæ, quæ ſpacio computruit. Vbi enim meatus etiamnum manet, excrementum verò exiguum eſt, & lentum, ac languidè à calore propellitur, non disſimiliter putredini afficitur. Iam calui fiunt homines, cùm ſeneſcunt, à ſyncipite magis: caneſcunt magis à temporibus, quoniam illud omnium capitis partium eſt ſiccisſimum, hæret enim cutis illic osſi nudo. Tempora verò humidiora ſunt: quòd in his muſculi magni ſub cute habeantur, omnis autem muſculus carnoſus ſit: caro, tum oſſe, tùm cute humidior. Eſt autem ei quod dicimus, diligenter attendendum, ne imprudentes noſmetipſos fallamus: ſicuti ſe fallunt multi ex iis, qui optimi viſi ſunt medici, qui ſi quem caluũ viderint, ſtatim huic ſiccum eſſe totius corporis temperamentum putãt. Neq; enim ſimpliciter ita coniecta

Cani à pituita fiũt putri: ſenectus enim quedã putredo eſt: Ariſtot. prob. pen. Alexãder Aphr. 6. problematibus primis.

Nõ vt leonẽ ex vnguibus, ſic totius tẽperamẽtũ ex partis vnius tẽperamẽto æſtimabis.

Temperies æqualis vel inæqualis totius vel partium quarum-

iectare oportebat: sed priùs illud definire præstiterat, humanum corpus in aliis æquabili per totum temperamento esse: in aliis, nec iis paucis inæquabiliter esse affectum cùm eorum aliæ particulæ mediocri & iusto sint humidiores: aliæ frigidiores: aliæ ficciores: aliæ calidiores: aliæ prorsus temperatæ, ac mediocres. Porrò huic maximè esse attentos conuenit, vbi corporis temperiem æstimamus. Quippe si totum corpus æquabiliter cōditum sit, omnémq; partium inter se competentiam in latitudine, longitudine, & altitudine seruet: potest vtiq; æquabiliter attemperatum esse id corpus. At si cui corpori, thorax, collum, & humeri maximi sunt, lumbi parui angustique, & crura gracilia atq; sicca, quomodò id dixeris omnibus particulis similiter affectum? Quin si crura ei crassa sint, & lumbi lati, thorax verò angustus: ne id quidem omnibus particulis equabiliter est temperatum. Sunt alia corpora, quibus maximum est caput: alia quibus paruum, qualꝫ passeribus. Iam crura aliis blæsa, aliis vara. Artuum quoque extrema aliis gracilia sunt, aliis crassa. Et thorax aliis, vt dictum est latus alias tabulæ ritu angustus, quos Greci σανιδώδεις vocant. Vbi verò opertæ scoptulæ illis, sine carne nudæq; planè

dātātum

In corpore æqualiter temperato debet exquisita esse omniū partiū proportio.

Crura extrorsum et introrsum torta,

ἡ σανὶς, ιδος. i. tabula.

ἡ πτέρυξ υγος. id est ala.

sunt,& alarum more pronæ, nominantur à medicis eiusmodi naturæ Græcè πτερυγώδεις. Quantopere hæ sint vitiatæ deperdito his paulò minùs omni interno thoracis spacio, quo pulmo,& cor sunt sita, neminem latet. Innumeræ verò aliæ particularum corporis planè affectiones sunt: vbi id à naturali analogia, protinus in vtero matris ad inæqualem intemperiem est mutatum. ~~Minimè igitur in corporibus id genus ex vnica particula coniectandum de toto est.~~ Neque enim hi qui mores ex ingenio corporis docere profitentur, simpliciter de omnibus pronunciant: verùm ipsi quoque experientia docti, si quis impensè hirto est pectore, hunc audacem iudicant: sin cruribus est hirtis, salacē non tamen causam etiam adiiciunt. neque enim cùm pectus habere leoni simile dicunt, crura verò hircosiam primam causam inuenerunt siquidem cur leo quidem audax, hircus verò salax sit, ratio etiam inuestigandum exigit: hactenus enim quod in re quidem fieri cernitur, dixere: causam tamen eius omisere. Ceterum is, qui naturali speculatione est exercitatus, sicuti aliorum omnium, ita horum quoq; causas inuenire tētat: propterea enim quòd inęquali partiū temperamento sunt, non leo modò & hir-

Aristotelis liber est de physiognomonia.

cus

cus, sed etiam cæterorum pleraq; animaliũ, idcirco ad alias actiones aliud est pronum. Ac de his quidem Aristoteles commodè tractauit. Sed quod ad rem propositam est vtile, id iam apparet: hominum scilicet temperamenta considerantibus, singulas partium per se examinandas esse. Nec si cui thorax hirsutus est, huic totum corpus calidius, sicciusq; ex necessitate putandum sed plurimum in corde caloris esse, eoq; audacẽ: posse verò aliquãdo etiam huius ipsius rei occasione accidere, quò minùs totum his corpus similiter calidum siccumq; sit: quòd scilicet plurimũ caloris sursum huc spirauerit, atq; in partem continentem euacuatum sit. Nam si tota corporis temperies est æqualis, erit his statim thorax ipse vniuersus latissimus, venæ amplæ, arteriæ, magnæ, eædem, maximè vehemẽtissimeq; pulsantes, tũ plurimi per totum corpus pili: atque hi quidem in capite plurimi incrementi, nigri & crispi, vtiq; in prima ætate; procedente verò tempore caluities excipiet: quinetiam eiusmodi hominibus cùm æqualiter sunt attemperati, & robustum, & exactè deliniatum, & musculosum totum corpus erit: tum cutis nigrior, durior, atque hirsutior. Ad eundem modum, si contraria omnia in thora-

Libro de physiognomia, & in historia animaliũ.

Signa temperaturæ calidæ æqualis.

Signa temperaturæ frigidæ æqualis. Hæc etiā in arte medica.

ce sint, ac æqualis in toto corpore temperies vigeat, id est, si humidiores & frigidiores vniuersæ corporis partes sint, thorax quidē angustus, & glaber erit: sicuti etiam totum corpus pilis nudum: cutis verò mollis & alba, capilli subrufi, potissimùm in iuuentute, hi in senectute non caluescunt, timidiq́ue statim & ignaui, & segnes: adde etiam, paruis venis, ac minimè conspicuis, & adiposi fiunt. Iidem neruis, musculisq; imbecillis, & artubus parum exactè deliniatis, & blæsis.

Artus seu cōla, sunt brachia, et tibiæ totæ.

At vbi varia partium temperies est, ex vna earum pronunciare de toto corpore non licet, sed adeundæ singulæ sunt: æstimandumq; quo temperamento ventriculus, quo pulmo, quo cerebrum, ac reliquarum per se vnaquæque seorsum sit.

Pergamus Asiæ minoris vrbs, Galeni patria, ad clima quartum. Sub æquatore, & ad tropicos calor à sole vehemens.

Atque hæc quidem ex functionibus noscenda: cùm nec manuum contrectatione, nec oculorum inspectione inuenisse temperiem eorum sit: simul autem pensitandus & continentium ea partium affectus est, quarum omnium extrema est cutis. hæc in nostra regione, quæ vtique temperata est, subiectarum partium naturam prodit: quanquàm nec in ea simpliciter loquenti, omnium: sed duntaxat earum, quæ similem habent cuti temperiem. At in his quæ sub Vrsa & sub Meridie sunt, locis,

quo

quoniam corporũ quæ in altero ſunt, calor in altum à circundante extrinſecus & vincente frigore eſt fugatus: alterorum in cutem, ab externo calore attactus prodiit, non poteſt ex eo affectu, qui in cute cernitur, internarũ particularũ temperies clarè diſcerni: quippe corporis tẽperies, in regionibus iis quæ à temperie receſſerũt, inæqualis viſitur, externis ſcilicet, internisq; partibus ad eundẽ ſe modũ non habẽtibus. Gallis enim & Germanis & omni Thracio ac Scythico generi frigida, humidaq; cutis eſt ideoq; etiam mollis, alba, & pilis nuda. Omnis verò naturalis his calor in viſcera vnà cum ſanguine confugit: vbi dum agitatur, & premitur, & feruet, iracundi, audaces, & præcipitis conſilii redduntur. Aethiopibus verò & Arabibus, omnibus deniq; iis, qui ad meridiem incolunt, natura cutis ex ambientis æſtu & naturali calore foràs acto, vſta, dura, ſicca, & nigra redditur, toto corpore naturalis quidẽ caloris exiguam obtinente portionem: ſed alieno atq; adſcititio incaleſcente: quippe id quoq; ab Ariſtotele in multis eſt traditum: eſtque illi, ſi alteri vlli attendendũ: ac in ſingulis corporibus æſtimandũ, ſuóne & proprio an adſcititio calore incaleant. Quæ enim putreſcunt

Verſus ſeptentrionẽ frigus ob ſolis receſſum vrget.

Sectione problematum 14.

Ariſtoteles cap. 1. lib. 4. meteorôn.

Ariſto. problemate 7 & 8. ſectionis vltimæ.

Aër tamen calidus inſpiratus et partibus occurrens, eas tandẽ mutat.

omnia, adſcititio calore ſunt calida, proprio frigent: qui meridianam plagam incolunt, adſcititio calore ſunt calidi, proprio frigidi. Iam apud nos quoque naturalis calor hyeme eſt vberior, adſcititius minor: æſtate contrà, adſcititius maior, naturalis minor. Omnia nanque hæc definiat oportet, qui rectè temperamentum eſt cogniturus. Neq; enim omnino ſi cutis nigrior apparet, iam totus homo calidior eſt: ſed ſi ita eſt, cæteris omnibus ſimili modo ſe habentibus, ſiquidē ſi alter in ſole verſatus diutiùs eſt, alter in vmbra: illi nigrior, huic albidior cutis erit, verùm hoc ad totius temperamenti alterationem nihil facit. Ipſa nanque cutis ſub ſole diutiùs habita, ſiccior: in vmbra, humidior euadet: non tamē naturalis temperies, vel iecinoris, vel cordis, vel alterius cuiuſquā viſceris, ſtatim mutabitur. Optimum igitur fuerit, ſicuti priùs eſt dictum, cuiuſque ſeorſum particulæ tēperamenti notas cōparaſſe. Verbi gratia, ventriculi, ſi is bene concoquit, quòd temperatus ſit: ſi non bene concoquit, intemperatus: ſi nidoroſos quoſdam vel fumoſos edit ructus, quòd igneus in eo calor & immoderatus ſit: ſin acidos, imbecillus & infirmus. Simili modo, ſi qui bubulam, & omnia quæ cōcoctu

Partium corporis tēperamentum, bonū ex proba: vitioſum, ex mala actione iudicatur.

Ructus duplicis p̄ cibi in vētriculo corruptelam

dif

difficilia ſunt concoquunt, eorum calor immodicus ſit: ſi qui verò hæc concoquere non valent, ſed ſaxatiles piſces, & talia concoquunt, infirmus. Videndū autē hîc rurſum, num ſucci alicuius, qui aliunde confluat, culpâ, eiuſmodi ſymptoma ventriculo accidat: aliis enim ex capite pituita: aliis flaua ex iecinore bilis, in ventriculum confluit: rarum tamen hoc cernitur & paucißimis cōtingere. At compluribus à capite defluit pituita: atque id maximè Romæ, ac locis perinde humidis. Cæterū & quòd rarò accidit, conſiderandum: nihilq; pro ſuperfluo habendum, aut negligendum. Siquidem ipſe vidi, quibuſdam perquàm pituitoſis hominibus, multam tamen in vētriculo colligi flauam bilem, quam cùm ante cibum aqua vinóve epoto, euomere debuiſſent, ſi quid ciborum priùs quàm vomerent, guſtaſſent, & hos corrumperent, & capite dolerent: cùm hos quidam naturâ bilioſos eſſe crederent: quanquàm eſſent toto corpore molles, & candidi, & glabri, & adipoſi, & venis ac muſculis parum conſpicuis: præterea exāgues, nec tangentibus admodùm calidi. Vidi & qui bilem nunquàm vomuerunt, qui tamen & graciles, & hirſuti, & muſculoſi, & nigri, & venoſi fuerunt, affatimque

paßim Hippo. & Gale. meminerunt.

Hoc fuſius Gal. initio li. 1. alim. capi. 74. artis med. hoc latius exemplo vno docet Gale.

Hi fuerūt

calidi, si quis tangeret, videbantur: cuiusmodi habitu Eudemus philosophus erat. Sed incidit hoc loco speculatio quædam anatomica, id est, quæ ad corporum dissectionem pertinet, quam aliqui medicorũ ignorantes, ex symptomatum dissonãtia, magnoperè anguntur, dum parũ intelligunt meatum illum, per quem iecur bilem in ventrem euomit, aliis geminũ esse, aliis vnicum, is quod in quadrupedum dissectionibus videre licet. Ac plurimũ quidem vnicus is est, in id intestinum quod pylori, id est exitus fundi ventris, & ieiuni medium est, insertus: Græci medium id γαστρὸς ἔκφυσιν, quasi quiddam è ventre enatũ vocant: vel si geminus meatus sit, in ecphysin illam maior inseritur, minor in fundũ ventriculi paulò suprà pyloron inuenitur: sed tamen in paucissimis, superior pars maior, inferior minor. Cæterùm quibus est maior, his in ventrem quotidie nõ exiguum bilis effunditur, quam & euomant ante cibos oportet: & nisi id faciant, læduntur: quibus autem vnicus est omnino meatus, his tota bilis confluit in ieiunum: quánam igitur ratione dignoscere hos licebit? neque enim dissecandos esse viuos censeo. Primùm certè totius corporis tẽperamento: veluti paulò suprà est propositum:

masculosi, sed minus quàm corpulenti.

Meatus à fellis folliculo in vẽtrem pulchra obseruatio.

Cõfluxus is per ecphysin fit in ieiunũ. Celsus initio laudat Herophilũ & Erasistratum, quòd nocẽtes viuos secuerint: hic affectos Gale. viuos ne-

situm: deinde iis, quæ infrà excernuntur. Eudemus enim biliosa mera perpetuò per sedem excernebat : vtpote, qui multã collegit bilem, cuius nihil in superiorẽ ventrem peruenit. Reliquis, qui scilicet & pituitoso erant corporis habitu, & bilem vomebant, his haudquaquam erat aluus biliosa : quippe cùm & minimũ flauæ bilis gignerent, & eius plurima portio in superiorem ventrem perueniret. Tertium notæ genus in ipsis est vacuatis. Nam quibus in ventre biliosum excrementum gignitur, id porri virorem præfert. At quibus ex iecinore descendit, his vel planè flauum est, vel omnino saltem pallidum. Præterea quibus in ventriculo bilis illa gignitur, quæ porri colorem imitatur, debet omnino his cibus fuisse non panis, nõ suilla caro, similéve aliquid : sed necessariò aliquid, quod his calidius fuit, neque id boni succi. Quibus autem ex iecinore in ventrem defluxit, his flaua ea, pallidáve euomitur, etiam si boni in primis succi fuit quod sumpserunt: etiam si ad summum fuit concoctum : imò verò magis ipsis qui ad vnguem concoxerunt, flaua vomuntur: atque etiam magis his, qui diutiùs cibo abstinuerunt. Quæ verò bilis porrum refert, iis solis gignitur in ventre,

gat secandos. Methodus discernendi an meatus is duplex homini alicut viuo sit, vel vnicus.

De hac bile prasina Hip. cap. 7. libri 2. prog. Gal. lib. 2. san. tuendæ de vrina.

Horũ quædam per

qui-

se, alia quòd sic-cant, calo-rem acuũt bilis auto-rem. In his pisces sa-xatiles & cætera co-ctu faci-lia, facilè corrũpun-tur. Gale. initio ali-ment.

qui vtiq; concoxerunt malè. Quinetiam solicitudo, ira, dolor, labor, exercitatio, vigilia, abstinentia, & inedia, sicci flauæ bilis plus aceruant, propterea quòd plus eius succi in iecinore gignũt. Sunt igitur tum, hæc certa indicia, tum ad hæc, quòd vbi siccum & igneum vẽtriculi calorem conuersio ad biliosum sequitur, panis, & suilla, & bubula caro, commodiùs quàm saxatiles pisces concoquentur: cùm, si ex iecinore bilis affluat, ex comestorum mutatione nulla secutura sit concoctionis diuersitas. Atque his quidem discernitur, quòd non temperamenti, sed alterius cuiusquam gratia prouenit. Ad eundẽ modum si defluens à capite in ventrem pituita acidi ructus causa est, conueniet simili ratione hîc quoq; à ventris proprio affectu hanc discernere. Aequè verò & capitis dolores ex propriáne eius intemperie, an propter ventris aliqua excrementa incidant, discernendi. Iam cerebrũ ipsum cuius sit temperamenti, per se æstimare est satiùs, quàm ex corporis totius affectu. Ipsius autem per se consideratio, ex canitie, catarrhis, tussi, distillatione, & saliuæ copia initur: quippe quæ omnia id frigidius, humidiusq; esse doceant. Atque his amplius, si ex leui qualibet occasione, in hos

Affectus proprij & per cõsensum, primarij & secundarij differẽtia est in loc. affect. Pars omnis à simi-

hos deuenit affectus. At caluities ex siccitate prouenit: nigrorum autem & frequētium pilorum prouentus, æqualis in cerebro temperamenti nota est. Ergo ad hunc modum de temperamētis ineunda nobis consideratio est, quamq; scilicet particulam seorsum perpendentibus: nec ausis ex vna pronunciare de omnibus: quod vtiq; nonnulli fecerunt, qui resimos, humidos: aduncos, siccos esse dixerunt. Et quibus parui sunt oculi, siccos: quibus magni humidos: atq; de hoc quidem parū inter eos conuenit. Alii nanque eorum, qui scilicet humidis particulis oculos adnumerāt: vbi eos maiores vident, in iis humiditatē temperamenti pollere existimant. Alli caloris vehemētia, qui in prima formatione sursum confertim magis copiosiorque ferebatur, non oculos modò, verùm etiam os ipsum & reliquos omnes meatus ampliores factos aiunt: ita non humiditatis id, sed caloris indicium esse. Verùm ambo à veritate aberrant, vno modo, eoque communi, quòd vnius particulæ occasione de toto corpore pronunciare sint ausi: altero, quòd formatricis in natura virtutis, quæ artifex facultas est, & particulas secūdum animi mores effingit, parum meminerūt. De hac nanq; Aristoteles dubitauit, nun-

quid

libus suæ temperaturæ causis proptè offenditur cap. 23. artis medicæ.

Semitas à frig. hum. nasi: aduncitas à cal. sicco videtur. De oculis cap. 23. & 24. artis medicæ.

Aris. cap. 6. & 9. lib. 2. de generat.

quid diuinioris originis sit, atque à calido, frigido, humido, & sicco, res diuersa: quò mihi minus rectè facere videntur, qui tam temere de rebus maximis pronunciant, & solis qualitatibus formandarum partium causam assignant: rationabile enim est, hæc organa esse, formatorē aliū. Sed & citra tam arduas quæstiones, inuenire licet, sicut ostendimus, humidam, siccam, frigidam, calidamq; temperiē. Errāt igitur qui propriis indiciis neglectis, ad ea quæ longè posita sunt, & magnæ quæstioni fuerunt, atq; ad hunc vsq; diē optimis philosophorum dubitata sunt, cōuertuntur. Neque enim propterea quòd pueri nasis magis sunt resimis, florentes ætate magis aduncis: idcirco rationabile est resimos omnes humidos cēsere: aduncos, siccos, sed fieri potest, vt formatricis virtutis eiusmodi opus sit, potius quàm tēperamenti: quòd si temperamenti est tota, at certè eius quod in naso tantū habetur, non eius quod in toto corpore, nota fuerit: quare frustra illud prædicant: in siccis naturâ temperamentis nasum acutum, oculos cauos, tempora collapsa: quòd scilicet in affectibus iis quę corpora liquant, atq; suprà quàm par est, inaniunt, hæc contingant, sæpe nanq; sic accidit, sæpe non ita: sed videre

Hæc facies in morbis acutis mala Hippocrati in ratio Prog.

dere licet totius corporis habitum, & mollem, & pinguem, & album, & carnosum, cùm tamen oculi sunt parui, & nasus acutus. Rursus siccum, macilentum, nigrum, & hirsutum, vbi magni sunt oculi, & nasus resimus. Præstat igitur, siquidem de solo agitur naso, vt ex eo resimo humiditatem, ex eo adunco siccitatem coniectes: nec de totius animantis temperie ex his particulis pronuncies. Pari modo oculorum, & alterius cuiuslibet partis proprium temperamentum ex propriis indiciis, æstimare est satius, non de totius corporis temperie ab vna quapiam particula indicium sumi: cùm siue humoris vincentis, siue caloris, siue etiam amborum, cæsios oculos indicium statuere oportet, vtique proprii ipsorum sic, non omnium totius corporis partium, temperamenti documentum erunt. Neq; enim si dura & macra crura sunt, omnino siccum est totius corporis temperamentum: alii nanque affatim carnosi, & pingues, & crassi, & prominenti ventre, & molles, & candidi, etiam cum eiusmodi cruribus cernuntur: verùm si totius corporis temperies pari ratione se habeat, sicci omnino sunt, quibus macra sunt crura: humidi, quibus crassa. Præterea quibus

Ex vnius partis temperamento totius temperamentũ ne pronuncia.

Causæ oculi glauci id est, cæsij cap. 26. & 27. artis medi.

Qui sint oculi cæsij doctè Thylesius in libello de coloribus.

Si omniũ

acu

corporis partiũ est tẽperamentum æquale, ex vni⁹ tẽperamento reliquarum tẽperamentum iudicare possis: si inæquale, nõ possis.

acutus est nasus aut aduncus, hi sicci: quibus resimus, humidi. Ad eundem modum de oculis, temporibus, cæteris denique omnibus particulis iudicandum. Quibus verò impar temperamentum est, nec omnium particularum idem: alienum à ratione est, ex vnicæ particulæ natura, de omnibus sẽtẽtiam ferre: porrò tale quippiam plurimis eorum imposuit, cùm non de hominum modò, sed etiam aliorum animalium totius corporis temperamento, ex indiciis, quæ in cute tantũ spectantur, iudicium ferre sunt ausi. Neque enim si dura cutis est, necessariò siccum est animans: sed fieri potest, vt tantum cutis sic sit affecta: sed nec si nigra hæc, hirtáue est, simili modo: nec si mollis hæc, depilísve est, humidum ex necessitate totũ est animal: verùm si per totum æquabiliter est attemperatum, ratio est, vt qualis sit cutis, talis sit, & reliquarum partium vnaquæq;: sin inæqualiter, non item. Quippe ostrearum totum corpus humidissimum est, cutis ipsa, siccissima. Est enim iis qua teguntur testa, cuiusmodi est nobis cutis: atque hinc illis Græcè nomen, ὀστρακόδερμα enim nominantur omnia eiusmodi animantia, propterea quòd cutis eis ostraco id est testæ ad similis. Iam malacostraca, id est,

ὀστρακόδερμα id est testacea cute animalia.

quæ

quæ molli teſta integuntur, veluti marinæ locuſtæ, & gammari, & cancri, cutem quidem habent ſiccam: reliquam vniuerſam temperiem, humidam. Imò verò illud ipſum humiditatis in carne nonnunquam animalibus cauſa eſt, quòd ſiccam terrenamque portionem, natura his vniuerſam circa cutem reponit. Non eſt igitur putandum, nec quòd cutis oſtreis ſicca eſt, illicò carnem quoque eſſe ſiccam: nec quòd hæc perhumida muccoſaque eſt, iam cutem quoque eiuſmodi eſſe; quippe æquum eſt quanque particulã ex ſeipſa dignoſci. Ergo tum in his peccant ii, qui commentarios de temperamentis nobis reliquerunt: tum quòd id omittunt quod Hippocrates rectiſsimè admonuit, ſpectandum eſſe ex quibus, in quæ, mutationes ſunt factæ, fit enim non rarò vt præſens nota prioris temperamenti ſit, non eius quod in corpore nunc habeatur: veluti ſi quis annos natus ſexaginta, denſo pilo ſit, non quòd calidus & ſiccus nunc ſit; ſed quòd anteà talis fuerit: conſiſtunt autem ei priùs geniti pili, ad eum modum, quo herbæ quæ vere ſunt enatæ, nonnunquam perſeuerant æſtate. Aliis enim ſpatio & paulatim contigit à plurima illa hirtitate mutari: labentibus ſcilicet præ nimia ſiccitate pilis.

Nota præſens prioris temperamenti ſæpe eſt, non præſentis. Pili penuria alimẽti cadunt, vt in caluitio, Gal. lib. 1. cõpo. pharſec. partes & Alex. A-

phro. initio ca. 12. libr. 2. feb.

Excremētum crassius tertiæ coctionis, est pilorū materia.

Aliis diutissimè pili permanent, vtiq; qui nec in processu temporis admodùm siccantur, & à primo valentem habuerũt originem: arborum ritu, quarum radices in terra valenter comprehẽderunt. Caue igitur si quem pilosum admodùm videas, hunc statim melancholicum putes, sed si quidem floret adhuc ætas, nondum esse talem: sin iam declinat, melancholicum existima: at si senex est, non item, fiunt nanque melancholica temperamenta ex sanguinis adustiõe. Cæterùm cùm id pati incipit, non statim est percoctus: verùm hirtus abundè, qui calidus & siccus est, celeriter erit: si modò eorũ, quæ proposita sunt, meminimus, non ilicò melancholicus: quippe cutis densitas, crassiorum excrementorum transitum remorans, in temperamentis, quæ calida in summo sunt, comburi ea cogit: ita fit, vt tale iis nunc sit excremẽtum quod pilos creat, quale olim procedente tempore in vasis sanguinis est futurum. Tum hæc igitur omissa prioribus sunt: tum præter hæc, quòd ex natura excrementorum, indefinitè de temperamentis pronuntiant, putant enim particularum temperiem, similem esse cum excrementorum natura. Id verò vsquequaque verum non est: sed fieri interim potest,

In summo id est plurimum & quatenus tẽperamẽto animalis datum est, nõ autẽ quantũ ignis.

Excrementum præsens, tẽpe-

test, vt pituitosa excrementa colligantur, nec tum humida sit particula: imò frigida omnino: humida verò non omnino. quippe cùm siccam quoque esse liceat. Quod autem eis impesuit, facilè animaduerti tur: non enim norunt, quòd ex cibis, nequaquam ex ipso corpore nostro pituita fit: quare nihil miri est, si vbi ingestos cibos, qui humidi fortasse naturâ sint, corpus non vincit, simile iis ipsum quoq; excrementum creet. Non est igitur quòd opinentur; tanquam corpus siccum est, itidem excrementum quoque esse siccum. etenim si quis ab initio, sicciore frigidioreq; temperamento statim fuit, is non melancholicus est, sed vtique ab excrementis pituitosis: quòd si ex habitus mutatione frigidus siccusque est redditus, necessariò hic talis iam etiam melancholicus est: verbi gratia, si quis antè calidus & siccus, ex sanguine vrendo plurimã generauit atrã bilem: etenim is præterquam quòd siccus est & frigidus, protinus etiam melancholicus. Sin à principio frigidus & siccus fuit, habitus quidem corporis eius albus, mollis, depilis, venis articulisque parum expressis, gracilis, & tangenti frigidus: animus verò minimè audax, sed timens, & tristis: non tamen excrementa huic me-

rametũ nõ semper certam indicat.

Pituita ex alimenti quãtitate qualitate, &c. refrige. Gal. in nat. hum.

Excremẽtũ siccum quarũcũq; partiũ, nõ solum id quod humido & vaporoso opponitur, vt lib. Metho.

Habitus hîc pro natura & tẽperamẽto.

Signa frigidi sicci natura.

lancholica sunt. In his igitur omnibus peccant pleriq; medicorum, ex eo quòd proprias notas respuunt, atque ad ea quæ non perpetuò, sed frequenter accidunt, conuertuntur. Eiusdē erroris occasione, & quod excalfacit, id etiam siccare omnino putant (hoc enim veluti coronide summaq; vniuersi sermonis addito, secundum iam librum finire statui) quippe phlegmone obsessas partes calida perfundentes aqua, atque ita vacuari ab iis humorem cernentes, clarè indicatum arbitrantur, siccitatem omnino calori succedere: neque id modò vbi cum siccitate is, verùm etiam vbi cum humore est coniunctus. Cæterùm non est idem vel vacuasse ab aliquo humorem, qui locis quibusdam sit dispersus, vel propriam particulæ alicuius temperiem ficciorem reddidisse: siquidem inæqualis quædam in his, quæ phlegmone laborant partibus, intemperies est, similaribus scilicet corporibus à proprio temperamento nondum amotis, sed assiduè adhuc in mutatione atque alteratione versatis, omnibus nimirum interpositis inter eas spatiolis, fluxione refertis. Quæcunque igitur calida humidaque naturâ sunt, cùm sic affectis admouentur: ipsa quidem superuacanea, quæ media similarium

Fomētum calidū, cōtiā humidū humorē tumorū præter naturam, in vaporē digerit: & ob id per accidēs sic sat, cū tamen partes ipsas humectet, vt balneū indicat, lib. de sanit. tuēda, & meth.

In phlegmone inæqualis intemperies Gal. de inæquali intemperie.

rium ſpatia occuparunt, euocant: corpora tamen ipſa tantùm abeſt vt ſiccent, vt etiam illis humorem adiiciant, ac ipſa quidem veritas ita ſe habet: demonſtratio tamen [euidens] dictis requiritur. Verùm eam cùm & longiorem exiſtimem, quàm vt huic libro inſeratur, & auditorem deſideret, qui medicamentorum facultatis ſit non ignarus, in præſens differo. Cæterùm vbi in tertio libro, de omni temperamentorum genere tractauero, ac de iis, quæ poteſtate calida, frigida, humida, ſiccaque ſunt, omnem methodum indicauero: mox integrum libellum ſcribere de inæquali intemperie decreui. Quippe ſic abſoluetur à nobis vniuerſa de temperamentis diſceptatio [tum ad libros de medicamētis, tum] ad medendi methodum non parum allatura commodi.

GALENI DE TEMperamentis, Thoma Linacro Anglo interprete, libri ſecundi finis.

CLAVDII GALENI DE TEMPERAMENTIS LIBER TERTIVS,

THOMA LINACRO *Anglo interprete.*

Anacephalæoſis.

C quòd energiâ, ſiue actu calidorum, frigidorum, humidorum, & ſiccorum vnumquodq; tale eſſe dicatur, vel quod ſummam habet eiuſmodi qualitatem, vel quod vincit in eo id genus qualitatum aliqua, vel quòd ad cognati generis mediocre aliquid, vel ad vnumquodlibet à nobis ſit collatũ, priùs eſt traditum, Monſtratũ præterea eſt, queadmodum ea quis agnoſcere exactè poſsit. Reliquum eſt vt de iis, quæ talia poteſtate ſunt differamus, ſi tamen priùs explicuerimus, quid ipſo poteſtatis nomine ſignificetur. Eſt autem breuis eius & facillima, & clara

Hic liber tertius de temperamẽtis medicamen.

explicatio: quippe quod quale dicitur, tale nondum est, sed potest tale esse, id hoc esse potestate dicimus: hominem, verbi gratia, qui modò natus fuit, rationalem: & auem volatilem: & canem venaticum: & equum celerem: scilicet quod eorum vnumquodque futurum omnino est, si nihil id extrinsecus impediat, hoc ceu iam id sit, appellãtes. Vnde (arbitror) hæc esse potestate, nõ actu dicimus: perfectum nãque est, ac iam præsens ipsa energia [siue quod actu est:] quod verò potestate est, imperfectum, & adhuc futurum, atque vt fiat quidem id quod dicitur, veluti habile, non tamen adhuc est. Siquidem nec infans rationalis iam est, sed talis futurus. Nec qui modò editus est canis venator: qui scilicet adhuc nõ videat: sed quòd venari queat, si ad iustum perueniat incrementum, sic nominatur. Ac maximè quidem propriè sola ea potestate esse dicimus, in quibus natura ipsa suopte impetu ad absolutionem venit, vtique si nihil ei extrinsecùs impedimento sit. Præthereà quæcunque fientium, vt sic dicam, continentes materiæ sunt: nec refert continentes, an conuenientes, an proprias dicas: quippe cùm ex omnibus indicetur quod propinquũ est, quodque nec alia intercedente mutatione sic

quæ calida frigida humida sicca potestate sunt.

Potestate *esse aliquid dicitur trifariam.*

1

2 *Causa materialis propinqua est*

poteſtate dicitur: verbi gratia, cùm ſanguinem poteſtate carnem appellas, quoniam minimã mutationem ad carnis generationem requirat. At non qui in ventriculo habetur concoctus cibus, continens carnis materia eſt, ſed priùs fit ſanguis oportet. Longiùs etiam abſunt, maza & panis, quippe quæ vt caro fiant, tres ſui mutationes requirant: cæterùm hæc quoque omnia, poteſtate caro dicũtur: etiam ante hæc ignis, aër, aqua, & terra. Etiam horum ipſorum communis materia. Atque hæc quidem omnia magis minúſve abuſiuè loquẽtibus nobis dicuntur. Primus autem modus, eorum quæ poteſtate eſſe aliquid dicuntur, maximè eſt proprius. Proximus huic eſt eorum, quæ ſunt propinqua materia: veluti ſi fumidam exhalationem, flammã eſſe: aut halitum, aërem poteſtate dixeris. Dicitur autem aliquãdo poteſtate eſſe, & quod ei quod ex accidenti dicitur, eſt ex aduerſo poſitum: vt ſi carnoſi quis iuuenis in frigidã lauationem, corpus eius ex accidenti, non ex propria poteſtate calfacere dicat. Ergo tot modis etiam poteſtate calida, frigida, humida, & ſicca dicentur. Dubitabitur quoque non abſurdè, cur caſtoreum, vel euphorbium, vel pyrethrum, vel ſtruthion, vel nitrum, vel myſi, calida eſſe

dí

Poteſtate effectum. Cauſa materialis carnis propinqua. Remota. Remotior. Remotiſ. Tres, nam coctio alimẽti in animalibus triplex. 1. in ventriculo. 2. in hepate. 3. in ſingulis partibus.

3 *Poteſtate id eſt vi poſita, & per ſe aqua calida calfacit: frigida refrigerat. Hæc etiam per*

dicamus: rursus lactucam vel cicutam, vel mandragoram, vel salamandram, vel papauer, frigida: vtrúmne sub prædictis iam modis comprehendantur, an alia quapiam ratione dicantur, quæ dicta nondum sit. Bitumen nanque, resina, & seuum, & oleũ, & pix, calida potestate sunt, quòd vtiq; energiâ calida celerrimè fiant: etenim celerrimè inflammantur: præterea cùm corporibus nostris admouentur, ea manifestißimè calfaciunt. At chalcitis, mysi, sinapi, nitrum, acoron, meon, costus, & pyrethrum, cùm nobis sunt admota, calida videntur, alia magis, alia minùs: non tamen sunt idonea quæ in flammam vertantur. An igitur seipsos fallunt, qui id solùm æstimant? nunquid aliqua facilè in flammam transmutentur vel nõ? quos vtique non sic, sed an vertantur in prunam vel non, æstimare oportebat, cùm sit pruna ignis non minùs quàm flamma: hoc tamen discrimine, quòd aëre, vel aëreo quopiam in ignem mutato, flamma: terra, vel terrea re aliqua accensa, fit pruna. Atque hactenus quidem consentire secum sermo omnino videtur: siquidem videntur medicamenta ea, quæ vbi ignem attigerint, facilè accenduntur, nos quoque excalfacere, nisi si quod propter crassitiem

accidens seu per aliud & secundariò calfacit, aphor. 21. lib. 5.

Ignis duplicis est, flammæ & prunæ diuersa materia.

intra corpus non facilè assumitur. Disseretur enim de iis latiùs in libris de medicamentorum viribus. Quæcunq; tamen medicamenta nostrum corpus excalfacere videntur, ea prôptè vertuntur in ignem. At quomodò igitur (inquiunt) tangentibus non sentiuntur calida? hoc haud scio cur dicant: nam si energiâ ac iam nunc calidum esse prædictorum quidque diceremus, profectò mirari liceret, quomodò tangentibus non appareant calida: nunc quòd possint facilè calida esse, idcirco ea potestate talia vocamus. Itaque nihil miri, si eos qui se tangunt, nondum calfaciant: veluti enim nec ignis ipse augetur, priusquàm victa ab eo ligna sint mutata, (quod aliquo temporis spatio omnino fit) ita nec animantium calor à medicamentis, nisi illa priùs ab ipso sint mutata. Quippe alio genere calefit is qui ab igne vel sole intepescit: alio is qui à prædictorum quouis medicamentorum: illa nanque actu sunt calida: medicamenta, nequaquam itaque nec calefacere nos valent, priùs quàm actu talia fiant: ac quòd actu talia sint, id à nobis accipiunt: veluti sicci calami ab igne. Ita verò & ligna ex sua quidem natura frigida vniuersa: sed quæ sicciora sunt, & gracilia, ea facilè mu-

Calida potestate ad nos, sunt calida ad ignem.

tan

tantur in ignem: quæ humidiora sunt & crassa, spatio egent maiore. Nihil igitur miri est, si medicamenta quoque primùm quidem in parua & tenuia frangi postulant: secundo loco, vt tempore aliquo, tametsi minimo, corpori nostro quò calida fiant, sint adiuncta. Tu verò si ea nec comminuta, nec priùs calfacta, calida tamen iam fieri censes, quid significet, quod potestate calidum dicimus, parum mihi meminisse videris: sic enim ea exploras, tanquam energiâ sint calida. Sed nec illud mirum, si quò recalfaciant, calefieri ipsa priùs postulent: cùm idem fieri cernatur, & in lignorum exemplo: quippe hæc vanescentem aliàs, morientemque flammam tum seruant, tum verò augent, dum ab hac ipsa priùs calefiunt. Non est igitur alienum, calorem, qui in animantibus habetur, eiusmodi medicamentis quasi alimento quodam vti, quemadmodum ignis ligno: quippe id ita quoque fieri cernimus. Si verò perfrigerato corpori eorum quoduis quantumuis diligenter comminutum inspergas, prorsus non calefit. Proinde quæ refrigeratæ partes sunt, eas eiusmodi medicamentis plurimum perfricamus, vnà calorem perfricando excitantes: vnà rarum, quod

Capi. II. li. I. simp.

Medicamẽta à nobis calfacta, nos recalfaciũt, & veluti partes quædã fiunt calo ris natiui, ibidem.

priùs frigore fuit densum, reddentes: quò scilicet tum introrsum pharmacum penetret, tum naturali animantis calori cõiun-ctum mutetur, ac calefiat: quippe cuius si particula quæpiam vel minima, calorem energiâ concipiat, hunc deinde in totum per continuitatem porrigat, perinde ac si ex parua scintilla tedam summo tenus accendat: siquidem hanc vniuersam facilè depascitur ignis, nihilo ampliùs scintillam requirens. Ac quicquid quidem potestate calidum est, huic nondum in natura sua calidum frigido præpollet: sed in propinquo est, vt præpolleat, adeò vt breuẽ opem quò vincat, extrinsecus requirat, hanc illi modò frictio abundè præstare potest: modò vel corporis alicuius naturâ calidi contactus. Non est igitur tam arduum rationem reddere, quid causæ sit, cur alia protinus vt corpus nostrum contigere, recalfacere id possint: alia post longius id efficere spatium, quippe ex iis, quæ igni appropinquant, alia statim accenduntur, veluti elychnium, & tenuis teda, & pix, & siccus calamus: alia nisi diutiùs sunt admota, non vincuntur, sicut viride lignum.

Lignũ viride ob humoris copiam tardiùs ab igni vincitur & assimilatur.

Illud potiùs definiamus, cuius vtique demonstratio cùm de naturalibus potentiis agemus, tradetur: ex hypothesi nũc quoq;

pre

propoſitorum cauſa, eo vtemur, quatuor nimirum dicẽtes totius corporis proprias facultates eſſe, vnam idoneorum tractricem, alteram eorum omnium retentricem, tertiam alteratricem, & quartam quę alieni ſit ſegregatrix, eaſdemq; facultates effectus eſſe totius in quouis corpore ſubſtantiæ: quam etiam conſtare ex calido, frigido, humido, & ſicco inter ſe miſtis, dicimus. Vbi igitur corpus vnaqualibet earum quas in ſe habet qualitatum, corpus quod ſibi admouetur, demutat, nec ipſum hoc caſu, tota ſubſtantia exiſtimandum eſt agere, nec quod ab ipſo mutatur, poſſe ei adſimilari: quare nec vnquam nutriet quod ita mutatum eſt, id quod ſe mutauit. At ſi illud mutet, id eſt, ſi tota ſubſtantia operetur, vtique tum ſibi adſimilabit, id quod mutatur: tum ab eo nutrietur. neq; enim aliud nutritio eſt, quàm adſimilatio perfecta. Quoniam autem hoc definitum eſt, inde rurſus incipiendum. Omne animal cõueniente ſibi nutritur alimento: cõueniens autem cuique alimentum eſt, quicquid adſimilari corpori quod nutritur, poteſt: oportet igitur toti nutrientis ſubſtantiæ, cum tota nutriti natura cõmunio aliqua ſimilitudoq; ſit: prorſus hic quoque non paruo exceſ-

Facultates 4. naturales ſingularũ corporis partiũ.

In temperamẽto eſt facultatũ eſſentia, vt in natura diximus.

Nutritio vacuatæ repletio, lib. ſimpl.

ſus

ſus defectusque ſubſiſtente in ipſis diſcrimine, cùm alia magis conſentientia, ſimiliaque ſint, alia minùs: proinde etiam alia conficiendi opere valentiore ac diuturniore, alia minore ac breuiore egent: auium caro, minore: ſuilla, maiore: bubula etiam, hac maiore. Vinum verò vt adſimiletur, mutationem deſiderat minimam: quò ſit. vt tum nutriat, tum roboret celerrimè. Porrò id quoque in concoquendi inſtrumentis, ventriculo, iecinore, & venis prorſus aliquandiu traxerit oportet: in quibus ſcilicet præparatum, nutrire corpus iam queat: antè verò quàm in his ſit demutatum, fieri non poteſt, vt animalis corpori ſit nutrimentum: ne ſi per totum diem, ac noctem extrinſecus ſuper corpus ſit impoſitum: multoque minùs panis, vel beta, vel maza, foris impoſita nutriat. At quæ quidem adſimilantur, omnia nutrimenta vocantur: reliqua omnia medicamenta. Eſt porrò & horum natura duplex: quippe vel cuiuſmodi ſunt adſumpta, eiuſmodi etiam permanentia, vincũt, corpuſque mutant ad eundem modum, quo id cibos, atque hæc prorſus tum venenoſa, tum naturę animalis corruptricia pharmaca ſunt: vel mutationis initium ab animalis corpore conſecuta, deinceps iam

Coqui in nobis facilia ſunt, tenuis eſſentiæ difficilia, viſcoſa craſſa, aph. 11. & 18. & 21. lib. 2.

pu

putrescunt, ac corrũpuntur: deinde corpus quoq; vnà corrũpunt ac putrefaciunt: sunt autem hæc quoque noxia venena. Est his etiam amplius tertia medicamentorum species, eorum nimirum, quæ corpus recalfaciunt quidem, mali tamen nihil adferunt. Est & quarta eorum species, quæ & agunt, & patiuntur aliquid: sed tandem vincuntur, planeque adsimilantur, accidit porrò his vt tam medicamenta sint, quàm nutrimenta. Nihil autem miri est, si exiguum consecuta momentum aliqua, maximam à priore natura mutationem habent. Cernuntur enim eiusmodi multa in his, quæ extra nos sunt. Siquidem in ea Mysia, quæ est Asiæ pars, domus hac aliquando ratione conflagrauit. Erat proie ctum columbinum stercus, cui iam putri & excalfacto, ac vaporem edenti, & tangentibus admodũm calido, in propinquo fenestra fuerat, ita vt iam contingeret eius ligna, quæ largè nuper illita resina fuerant: media igitur æstate, cùm sol plurimus incidisset, accendit tum resinam, tum ligna, hinc autem & fores quædam aliæ, quę propè fuerant, & fenestræ nuper etiam resina illitæ, facilè ignem conceperant, atq; ad tectum vsque summiserant: vbi autem excepta semel à tecto est flamma celeriter

In Asia ad Thoadem, Mysia maior: minor, in Europa ad Thraciā superior & inferior Mysia est.

riter in totam domum est grassata. Hoc arbitror modo, aiunt & Archimedem hostium triremes vrentibus speculis incendisse. Porrò succenditur his promptè, lana, stupa, elychnium, ferula: quicquid denique similiter his siccum rarumque est. Flammam edunt & lapides attriti, atque hoc magis, si quis sulphure illos illeuerit. Eiusmodi erat medicamentum Medeæ: quippe quod quibus est illitum, omnia vbi in id incidit calor, accendit: constat id ex sulphure & humido bitumine. Iam illud ceu rem mirandam quidam ostentauit: extinxit lucernam, ac rursus muro admouens, accendit: alter lapidi eam admouit: fuerant autem tum murus, tum lapis sulphure contacti: quod vbi deprehensum est, desiit mirum videri, quod ostentabatur. Ergo omnia id genus medicamina perfectè calida adhuc non sunt, aptissima tamen vt calida fiant: atque idcirco potestate calida dicuntur. Ac de iis quidem nulla est dubitatio: sed nec cur vinum bibitum quidem valenter corpus calfaciat: cuti autem impositum non calfaciat: monstratum enim supra paulò est, id non simpliciter vt calidum medicamentum: imò vt conueniens nutrimentum calfacere animal: tanquam enim

Specula vrũt, radio in substã- tia densa collecto, et refractio rem aduersam: Phiala aqua plena in auersam. Medeæ medicamentum.

enim ignis idoneum alimentum, ignem ipsum auget: ita quicquid corporum naturâ calidorum proprium & naturale est nutrimentum, id ea semper non solùm roborabit, sed etiam insitum eorum calorem augebit: atque id quidem omnis nutrimenti communis affectus est. Vino autem præter cætera proprium, ac suum est, mutationis celeritas: ita vtique, vt tedæ, elychnio, stupæ, pici: iam verò ab ignis exemplo non digressi, admoneamus rursum de lignis humidis, quæ ipsa quoque ignis nutrimentum sunt: cæterum non statim, aut continuò: eoque sæpenumero igni iniecta, non solùm flammam quasi sopiunt, sed etiam si imbecilla est & parua corrumpendæ quoque eius periculum afferũt: sic profectò & in animalibus cibi, qui vti prorsus adsimilenter, corpus nutriãt spatio egent, hi frigus vniuersi, potius quàm calorem afferre in præsenti videntur. Cæterum calfaciunt hi quoque tandem, non secùs ac reliqui cibi, si semel vt corpus nutriant, sint consecuti. Omne enim nutrimentum, quatenus nutrimentum est, animalis calorem auget. At si deuoretur quidem vt nutrimentum, nec tamen superetur, id erit quod Hippocr. dixit, nomine quidem nutrimentum; re autem minimè:

Omne alimentũ actu calorẽ natiuum auget.

Cibi calidi & frigidum actu alũt, ambe calfaciũt: sed illi magis, hi minus.

quippe cùm trifariam nutrimentum dicatur, sicut ipse docuit his verbis, Nutrimentum est, & quod nutrit, & veluti nutrimentum est, & quod futurum nutrimentum est. Quod vtique iam nutrit, & corpori adiungitur, nec amplius futurum est: id propriè nutrimentum nominatur: idem verò & corpus quod nutrit, excalfacit: quod reliquorum neutrum facit, quòd scilicet propriè nutrimenta non sint: sed alterum eorum veluti nutrimentum, alterum tale futurum. Proinde nec vinum ipsum semper animal calfacit, æquè vt nec oleum flammam accendit, tametsi aptissimum est ignis nutrimentum. Imò si imbecillæ & exiguæ flammæ, confertim multum oleum infundas, suffocabis eam, prorsúsque extingues, potius quàm augebis: sic igitur & vinum vbi plus bibitur, quàm vt vinci possit, tantum abest vt animal calfaciat, vt etiam frigidiora vitia gignat: quippe apoplexiæ, & paraplexiæ, & quæ Græcè caros, & comata vocamus, & neruorum resolutio, & comitiales morbi, & conuulsiones, & tetani, immodicum vini potum comitantur: quorum vnumquodque frigidum est vitium: generatim enim quæcunq; assumpta in corpus, vt nutrimentum calfaciunt, hæc

in-

Nutrimẽtum actu propriè est nutrimẽtũ potẽtia autem propinqua & remota, impropriè Gal. lib. 1. facul. nat.

Agentis in passum debet esse certa quædã proportio.

Morbi cerebri & neruorum frigidi ex vino ob copiã nõ cocto in nobis.

Alimenta dum actu nutriunt, calfaciunt magis & minùs.

interim frigefacere deprehendas: æquè sci licet, vt flammam ab eadem materia, non augeri modò, verumetiam aliquando extingui: atque hæc quidem omnia, tum iis, quæ de elementis, tum iis quæ de temperamentis sunt prodita, consentiunt. Illud fortasse dissonare videbitur, quòd ex iis, quæ vt nutrimentum comeduntur, aliqua cuti imposita, hanc erodunt, atque exulcerant: sicut sinapi, muria, allia: cepe: verum hoc quoque cum positis à principio hypotesibus concordat. Etenim propterea quòd tum in ventre concocta, tum in venis in sanguinem versa, mutantur, alteranturque: præterea quòd vno loco non permanent, sed in multas partes diuisa quoquouersus feruntur. Adde & quòd non solùm multis succis miscentur, sed etiam cibis, cum quibus sumuntur. Ad hæc quòd celeriter eorum & concoctio, & partium separatio perficitur: ita vt quod conueniens in eis est adsimiletur: quod superuacaneum & acre, per aluum, vrinas, & sudorem excernatur: propter hæc inquam omnia, quod foris impositum exulcerat, id comestum non exulcerat: & si vel vnum quolibet prædictorum his accederet, satis esset ad ea quę foris sunt integra seruanda, veri causa, mutatio ipsa prima. Si nanque

Causæ 4. cur idē, vt sinapi, sumptum & ad motum vires non habet easdē. Nā sumpti alteratio, loci mutatio diuisio citata fit. Mistio cū alijs.

non maneat sinapi,quale extrinsecus fuit, cum est adsumptum, manifestum est, nec vim eius manere censendum,quòd si tum dirimuntur eius partes ,tum purgantur, multo vtique magis sic censendum:iam satis erat quòd nec eodem loci manet:cùm nec circa cutem aliquid efficere posse videatur, nisi diutius immoretur:sed nec mistio ipsa cum multis cibis parum momenti habet:si enim id citra alium cibum solum assumas,facilè intelliges,quantum molestiæ. & rosionis ventriculo sit allaturum : quinetiam, si plurimò dulci admistum succo, cuti id imponas,quàm nihil adferat incommodi.Cùm igitur prædictorum vnum quodlibet per se, satis prohibere posiit,quò minus sinapi, quod foris facit,idem facere intus posiit multo(arbitror)magis vbi omnia simul coierint: nam & coquendo alteratur& secernitur,& expurgatur,& cum multis aliis miscetur,& variè distribuitur, & in omnem partem fertur,nec in vlla moratur.Quod autem si acrimoniam suam seruaret, interna quoque omnino exulceraret, ex iis, quæ sponte accidunt vlceribus ,intelligas:gignitur enim non rarò aliis ex vitioso cibo,aliis ex quapiam in ipso corpore corruptela & putredine, vitiosus succus

Cachochymiæ causæ internæ in temperies: externæ su mendorū admouen-

eus, quàm cacochymiam vocant: iis aliquando interiorum quoque aliquid exulceratur: magna tamen ex parte cutis, quoniam in hanc excrementa quæ in habitum corporis colliguntur, natura expellit: multis & assiduis vlceribus afficitur: quippe cancri, phagedænæ, herpetes erodentes, carbunculi, & quæ Chironia & Telephia vocantur: milleque aliæ vlcerum generationes, ab eiusmodi cacochymia nascuntur. Neque igitur talium quicquam est dubitandum. Sed nec cur medicamentorum nonnulla, cùm nihil nos extrinsecùs offendunt, intrò assumpta magnum afferāt malum: aliqua rursus intrò assumpta, nonnunquam lædant, nonnunquam conferant: aliqua non solùm intrò assumpta, sed etiam extrinsecùs applicata offendant: quippe vt semel dicam, nihil foris, intusque parem agendi facultatem habet: neque enim aut viperæ venenum, aut rabidi canis spuma, aut aspidis virus (quæ tamen si extrinsecùs corpori occurrant, offendere creduntur) parem vim habent, vel soli cuti applicata, vel intrò assumpta. Sed nec illud est mirandum, si certorum medicamentorum vis ad profundum non peruenit: neque enim necesse est, vt omnia parem habeant vim. Quòd si ex

dorum, faciendorū, educendorum quantitas, qualitas mala.

Vlcera spōtina interna vt in dysenteria, phthisi & externa, in cute, à cacochymia sunt.

Nihil sumptum & admotum pares agēdi vires habet.

iis, quæ intrò sumuntur, non pauca certo tempore, & certa quantitate, & in mistura cum cæteris accepta, conferunt: intempestiuè autem & largiùs, nec cum aliis admista lædunt, ne id quidem dubitationem vllam disputationi pariat. Siquidem id tum cibis, tum igni, tum verò omnibus, vt sic dicam, quæ corpori occurrunt, accidere solet: nam & mediocri nobis flamma nonnunquam opus est, eaque vsi, plurimùm ex ea iuuamur, cùm tamen immodica flamma nos vrat. Ad eundem verò modum & frigidæ potio quæ mediocris est, confert: quæ immodica certè est, maximam adfert læsionem. Quid igitur miri est, esse medicamentum aliquod adeò calidum potestate, vt si multum eius sumatur, ac in vacuum corpus inferatur, erodat prorsus, vrátque: sin verò exiguum sit, & cum iis, quæ vehementiam eius remittant, coniunctum, non modò nihil incommodi afferat, verumetiam calfaciendo iuuet? Lacrymam enim, vel Cyrenaicam, vel Medicam, vel Parthicam, ipsam quidem per se, citra incommodum sumere non est, at si omnino exigua, vel cum aliis in tempore congruente sit sumpta magnopere conducit. Atque ad hunc quidem modum, quæcunque corpus excalfaciunt, vbi mutatio

Causæ salubres, fiunt insalubres quâtitate & qualitate & tẽpore quod omitti potest, quia in reliquis continetur, c. 86. artis Medicæ. Prima putatur assa aromatica seu beniuin reliqua, assa fœtida, Ruellius.

tationis principium in ipso, sicut dictũ est prius, accepere, recalfacere illud sunt apta: quæ verò refrigerant, veluti papaueris liquor, hæc à nostro corpore, ne vel paulùm quidem demutãtur, sed ipsum statim vincunt, ac mutant, etiam si calfacta prius dederis: est enim eorum natura frigida, quemadmodùm aqua. Quare illud rectè Aristoteli, sicut alia multa, dictum est, calidorum, frigidorũ, siccorũ, & humidorũ corporum, quædam esse talia per se, quædam ex accidẽti: sicut aqua per se quidem frigida est, ex accidenti verò aliquando calida: verùm acquisititius eius calor breui perit, naturalis frigiditas manet. Tanquam igitur calida aqua flammæ iniecta, eam extinguit: sic meconium, si id quantumuis calfactum dederis, & calorem animalis perfrigerabis, & necis periculum afferes. Omnia igitur id genus medicamenta, si exiguè sint data, & vnà cum iis, quæ vehementiam frigoris eorum castigare valeant, nonnunquàm vsum aliquem corporibus nostris præstant, quemadmodum in opere de medicamentis dicetur: siquidem medicamen id quod Cantharidas recipit, hydericis prodest: tametsi cantharis ipsa, vesicam omnino exulcerat: verùm vbi per ea, quæ admis-

Cap.2. li. 2. de partib. animalium.

Aqua calfacta, non ex sua natura, sed ex accidẽti calida: per se tamẽ calfacit.

Diureticis mistæ cantharides, salubres sunt

hydropicis, lib. 11. simpl. Cātharis solā vesicā vlcerat, initio lib. 1. temp. ph. secundum genera.

Durū siccum est, molle humidum, si modice caleat vtrūque.

centur, castigata est, ac corpori quod plurimo humore grauatur, tum offertur, illū per vrinas expellit. Maximè igitur est attendendum in omnibus, quæ potestate calida, frigidáve dicuntur, síntne ex natura eorum, quæ nutrire corpus possunt: an eiusmodi, quæ exiguum alterationis momentum nacta, deinde secundum propriam naturam alterata, corpus ipsum aliquo modo afficiunt. Tertio loco an nullo pacto ab eo quicquam alterentur. Si nāq; ex nutrientium sunt genere, si quidem vincantur, calfaciunt: si non vincantur, refrigerant: sin ex iis sunt quæ exiguum quippiam alterantur, omnino calfaciūt: si verò ex iis, quæ omnino non alterātur maximè refrigerāt. Attendere autē, vt dictū est, quàm maximè oportet, ac discernere, quæ per se sunt, ab iis quæ per accidens, nō in calidis & frigidis modò, sed nihilo etiā seciùs in siccis & humidis: quippe aliqua talium, cùm siccam substātiam sint sortita, vbi largo calore sunt liquata, humiditatis phantasiam præbent, veluti æs, & ferrum: quædam per se humida, vbi in syncero frigore sunt morata, apparent sicca, sicut glacies. Minimè igitur de iis omnibus faciendum absolutè, & sine ylla exceptione iudicium est, sicut in superioribus

dio

monuimus: sed cum eo, vt quemadmodum sese in calore, frigoreq; habeant, cõsiderentur: siquidem si exiguo prædita calore, nihilominus humida cernuntur, talia esse ex propria natura sunt censenda, tametsi cum copioso calore sint sicca: quæ verò vel sub feruenti calore fluunt, vel sub puro rigore sunt concreta, ne horum quidem altera per se humida, altera per se sicca sunt existimanda. Ergo tum ad hũc modum distinguere conueniet, quæ per se sunt, ab iis quæ per accidens: tum ad hæc ipsa spectãtibus, eorum quæ potestate calida, frigida, humida, siccáve sunt, iudiciũ faciendum: nõ enim ad id quod secũdum accidens est, respicientibus, sed ad id, quod secundum se est, id quod potestate est, iudicari debebit: porrò communis in omnibus, vnaq; iudicandi ratio est, alterationis celeritas. At cùm calidum, frigidũ, humidum, & siccum, dicãtur ὁμωνύμως, quod scilicet alia per id, quod exuperat, alia quòd eam qualitatem à qua sunt denominata, summam habeãt, in vtrumcunque horum promptè vertitur, de quo igitur iudicium, tale potestate fuerit. Oleum nanq; calidũ potestate est, nimirum quod flamma facilè fiat, eodem modo resina, bitumen, & pix; vinum autem, quòd facilè fiat san-

Calidum, frigidum humidũ, siccũ, per se, diuiditur in calidũ, frig. humi. siccum actu & potentia.

Calidi, frigid. humi. sicci, æquiuocatio à nobis initio distincta.

Calida potestate ad

ignem & hominem.

guis: pari modo mel, & caro, & lac, atque hæc quidem totis ipsorum alteratis substantiis, nutrimenta se alterantium sunt: quæ verò vnaqualibet qualitate alterantur ac mutantur, ea medicamenta tantùm sunt. Medicamenta itidem sunt, & quæ nulla substantiæ suæ mutata parte, sed tota seruata integra, corpus ipsum afficiunt: cæterùm grauia & naturæ animalis corrumpentia: vnde & totum eorum genus deleterion & pestilens dici reor: quippe hæc non eò minùs genere deleteria sunt dicēda, quòd vbi planè minima exhibentur, nullam inferunt sensibilem noxam: sic nanq; neq; ignis ipse calidus sit, neque nix frigida, nam horum quoque si quid prorsus exiguum est, nullum euidens in corporibus nostris excitat affectū: quippe centesima vnius scintillæ pars est quidem omnino genere ignis, cæterùm adeò nos non vrat excalfaciátve, vt corpori incidens, ne sensum quidem vllum sui excitet: ad eundem modū frigidæ aspergiinis centesima portio non modò nihil offendat, aut refrigeret, sed nec sensum sui vllum præbeat. Nequaquam igitur sic iudicanda deleteria sunt: imò totius naturæ suæ contrarietate. Porrò iudicabitur contrarietas, ex ea quæ media intercedit muta-

Quātitas sola non mutat speciem, sed effectum.

Deleteria non quātitate, sed totius naturæ suæ contrarietate cū nostra iudicāda.

Elemētorum vna qualitate conuenien

tione. In elementis, verbi gratia, neque aqua mutari potest in ignem, neque ignis in aquam: sed ambo in aërem, is verò in vtraque: at illa, in alterutrum nullo modo. Ergo continens, & sine medio est aquæ mutatio in aërem, itemq; ignis: non continens, ignis & aquæ in alterutrum: hæc igitur inter se cõtraria pugnantiaq; sunt. Non dissimili ratione papaueris succus, hominis corpori prorsus est contrarius, vt quod in eum quicquam agere, ne vna quidem qualitate possit, multò minùs tota sua substantia possit: atque vnum quidem deleteriorum genus eiusmodi est. Alterũ est eorum, quæ ex nostro calore momentum aliquod mutationis accipiunt, ac deinde in multifarias alterationes vertuntur: quibus corrumpi naturam nostrã accidit, eiusmodi enim omnia deleteria genere sunt, etiã si propter exiguitatẽ nonnunquam nihil quod sentiatur, efficiant. Ac quæ corporis naturã rodunt, putrefaciũt, & liquãt, meritò potestate calida nominantur. Cõtrà quæ refrigerãt, & sensum auferunt, torporẽq; notabilẽ afferunt, frigida. Et priora quidẽ nihil nõ rationi consonũ, nec ipsa pati, nec in corporibus nostris efficere videtur: siquidem calido corpori applicata, & mutationis momentum

tium, facilis in se invicem mutatio, aliorum tarda, cap. 4. lib. 2. de generat.

De his ca. 14. lib. 5. simpl.

aliquod hinc adepta, partim eorũ ad ſummam caliditatem, partim proueniunt ad putredinem. Iure igitur pro affectu quem ipſa conſecuta ſunt, etiam corpus animalis afficiunt. At quæ corpus, tametſi ipſa calida ſunt applicata, tamen refrigerant, non paruam dubitationẽ afferunt, vtrius potiùs naturæ ſint: nam ſi energiâ ſemel calida ſunt reddita, cur animal non calfaciunt? ſin nondum ſunt calfacta, quomodò apparent calida? ſoluetur dubitatio ſi diſtinguatur quod per ſe frigidum eſt, ab eo quod eſt ex accidenti, ita vti Ariſtoteles docuit perit nanque celeriter eorum, quæ ex accidenti ſunt calida, acquiſititius affectus: ita vt in priorem naturæ ſuæ ſtatum facilè reuertantur. Porrò in applicandis iis nobis quæ natura quidem ſunt frigida, ſed per accidens calida, duo hæc cõtingere eſt neceſſe, & vt acquiſititius eorũ calor pereat, & propria eorum temperies, à noſtra nihil immutata, frigida perſtet. Et quid miri, ſi papaueris ſuccus, mandragora, vel cicuta, vel ſimilium aliquid, quãuis exhibeantur calfacta, paulò pòſt euadunt frigida? cùm idem patiantur, ptiſana, & lac, & far, & panis: vbi in imbecillũ ventrem demiſſa, ab eo non ſuperantur: euomuntur enim non rarò abundè frigi-

Frigida calfacta calore acquiſititio, mox relicto, naturalem frigiditatem reſumunt, & refrigerant, cap. 2. lib. 2. de part. animalium.

da

da. Et quod iis maius est, quodque Hippocrates notauit, pituita ipsa quamuis iam succus sit, atq; ex cibis in ventre iam concoctis nata, nihilominùs frigida tangētibus sentitur: neq; id modò dum in ventre consistit, sed postquàm à venis ipsis, purgantis cuiuspiam medicamenti vi, est detracta: tametsi enim quàm tenacissima est, ac per vim ducitur: attamen ne ipsa quidem tractus violentiâ calfieri potest. Quid igitur miri, si etiam papaueris succus, quod naturæ nostræ tam contrarium medicamentum est, quàm celerrimè refrigeretur, etiam si calfactus sit exhibitus: refrigeret autem vnà secum & corpus? quippe acquisititium calorē nō seruat, proptereà quòd naturâ frigidus est: at quia eius substantia à nobis non alteratur, imò potiùs nos alterat, & mutat: idcirco nec à nobis quicquā recipit caloris, & pro sua natura nos afficit: itaque cùm frigidus naturâ sit, & nos vtique refrigerat. Nihil igitur in dictione nostra est dubitationis reliquum. Enimuerò quòd horum omnium, quæ frigida per naturam sunt, quicquid plus iusto calfeceris, ex propria id natura recedat, præterquàm quòd nullam dubitationem habet, etiam prædictis à nobis affert testimonium: sicut enim salamandra ad certum

cum

Pituita quamuis lenta semper frigida est, præsertim vitrea.

Humores è corpore vi tractos incalescere, Hippo. in nat. huma. Gale. etiā li. 2. loc. affec. & lib. 3. temp.

Frigida plus iusto calfacta, naturam suam refrigerantē exuūt.

Salamandræ frigiditas igni diu resistit, tandē vincitur.

tum vsq; terminum ab igni nihil patitur, vritur autem, si longiore spatio igni sit admota: sic & mandragora, & cicuta, & psyllium breui spatio igni admota, proprium adhuc temperamentū seruant: largiùs autem excalfacta, ilicò corrumpuntur, nec quicquam efficere, quæ priùs poterant, valent.

Naturæ significatū maximè proprium, vt initio de nat.hu. diximus.

Ac talium quidē omniū natura, hominibus maximè est cōtraria (Sanè naturam cùm dico, vniuersam substantiam, ac temperiē, quæ ex primis elemētis conflatur, significo, calido, frigido, humido, sicco) eorum verò, quæ celerrimè nutriunt, conuenientissima.

Deleteriū medicamētum, alimentum.

Reliqua omnia media inter hæc sunt, quorum alia magis, alia minùs agere, ac pati à corpore nostro possunt: siquidē castorium, & piper agere magis in corpus nostrum, quàm pati ab eo valent: vinum, & mel, & ptissana, pati magis quàm agere. Ergo hæc omnia tum agunt circa corpus aliquid, tum verò patiuntur.

Cap.3. li. 3.phys. & alibi passim.

Omnino enim vbi duo corpora inter se commissa multo tēpore pugnant, certantq; de alterando: vtrumq; eorū tum agere, tum pati est necesse: fortasse autem & si non multo tempore id fiat, attamen agit etiam id quod vincitur, in id quod vincit: verùm ita exiguum, vt sensum effugiat: neque enim si acutissimo ferro mol-

mol-

mollissimam ceram toto die ac nocte incidas: fieri potest, vt non fiat manifestè obtusius. Ita nimirum illud commodè dici videtur: Assiduo illisu durum cauat vndula saxum: quippe ita quoq; fieri cernitur. Cæterùm vno aut altero ictu nihil adhuc euidens videre in talibus licet: ex quo factum arbitror, vt quædam ab admotis sibi nihil prorsus pati, opinati nonnulli sint: & cedendum quidem est ita loquentibus. Sæpe verò nobis quoq; ipsis ita plerunq; loquendum est: nisi sicubi ad vltimum examen disputationẽ perducimus: quemadmodũ in præsentia facimus. Sic igitur ἀειπάθεια, id est, nunquàm desicientis affectionis dogma, iis vtique qui solum id ratione ipsa æstimãt, valente demonstratione non caret: non est tamen ad priuatas singulatim obeundas actiones vllus vsus. Si nanque adeò exigui affectus sint, quibus assiduè afficimur, vt nulli actioni sensibile, & manifestum incommodum afferant: facilè profectò contemnendi sunt: atque ei qui affectus id genus nullos esse dicit, non repugnandum. Perinde igitur habet, & in iis quæ nutriũt, propè dixerim omnibus: quippe quæ ipsa quoque in corpus hominis aliquid faciunt: sed nec sensibile aliquid prorsus, nec cui

Omne agẽs in agẽdo repatitur. ca. 17. li. 3. simpl.

Qui sanitatẽ exactè optimam recipiunt solam, nos omnes ἀειπάθεια id est, perpetua passione affici censent.

euidens:diuturna tamē eorum exhibitio, magnoperè alterat,mutatq; iam corpora. Sunt enim & quæ primo statim vsu,manifestam alterationem suam indicent,veluti lactuca, quæ eos, quibus venter quidem æstuat, manifestè refrigerat, atque à siti vindicat:quibus verò refrigeratus est,manifestè lædit:conducit verò & ad somnū non parū.neque id alia ratione vlla, quàm quòd frigido temperamento & humido est:verùm sic est humida,& frigida ad hominem, & alia quæ ab ipsa nutriri sunt apta:sicut viridia ligna ad ignem. Quare rationabiliter cibi id genus vtrumq; præstant,& quòd veluti medicamenta corpus nostrum afficiunt,& quòd nutriunt: toto quidem concoquendi sui tempore,vt medicamenta : vbi iam nutriunt ac prorsus sunt assimilata,tunc nihil ampliùs in nos agunt.sed naturalem calorem augent,ceu priùs est dictum : quippe id omnium quæ nutriunt,commune est. Nec est quod miremur(si modò exempli viridium lignorū non sumus immemores)esse aliqua, quæ priusquàm adsimilentur & nutriant, dum adhuc concoquuntur. refrigerent:cū adsimilata sunt,ac iam nutriunt, calfaciant. Itaque vsus quoque talium omniū duplex medicis suppetit,tum vt ciborum , tum vt me

Frigida humida sitim sedāt, cap. 30. li. 1. simp. & somnū cōciliant, Arist. lib. de somno & vigilia.

Cibi quidam sunt medicamētosi.

medicamentorum. Fac nanque mutata sit alicui optima ventriculi temperies, ad calidiorem: is profectò quandiu lactucam concoquit, refrigerabitur, & mediocritatem temperamenti assequetur: vbi verò ex ea iam nutritus est, insiti caloris substantiam augebit. In eo igitur vel maximè se fallere videtur iuniorum medicorũ vulgus, quòd ignorat in nobis aliquãdo qualitatem caloris intendi, aliquando substantiam eius augeri: tum quòd vtroque genere veteres calidius factum animal dicant: quando etiam calidius fit, siue calorẽ eius intendas, siue substantiam, in qua prima consistit, inaugeas. Finge nanque ex iis, quæ in animalis corpore continentur, sanguinem esse per se calidum, aut, si magis placet, flauam bilem reliqua omnia ex accidenti esse calida: vtique quòd horum aliquam habeant partem, nunquid necesse erit animal bifariàm calidius esse; vel quòd plus calidorum succorum sit sortitum, vel quòd calidiores eos habeat quàm antè? mihi planè ita videtur. Ad eundem modum (arbitror) & frigidius erit bifariam, vel quòd plures illi succreuerint frigidi succi, ceu pituita, & nigra bilis: vel quòd eorum omnium modo non mutato sola qualitas sit intensa. An igitur

Cibi frigidi substantiam caloris innati, dum nutriunt, augent, eius qualitatẽ non intendunt.

Sic pueri plus habẽt calidi innati, iuuenes calorẽ habent acriorem.

Aucta caloris natiui substantia, nõ intẽsa qualitate.

Frigida quantitate sunt deleteria, nõ toto genere, cap. 18. li. 3. simp.

miri quicquam est, si corpus, quoad conco quitur frigidus natura cibus, sicut portulaca, & lactuca, frigidæ qualitatis non parum percipiat: percocto autem, ac iam in bonum sanguinem verso, calidi succi accessione, calidius quàm priùs euadat? Atqui si nihil horum, aut eiusmodi est quod fieri nequeat, aut etiam adhuc mirum, desinant iam obstrepere, qui vnum eundémq; cibum tum nutrimenti, tum medicamenti vsum corpori præstare negant. Tãquam enim si omnino non percoqueretur, perpetuò maneret medicamentum: sic, quum iam est percoctum, ambo efficitur. Pone enim, prorsus non concoquatur lactuca: vel, si mauis, succus ipsius, (quando is si liberaliùs sumatur, similem in homine cum papaueris succo effectum habet) nõne hoc casu medicamentum tantùm erit, an non? nemo (arbitror) de ea re dubitet. Ergo habet omnino lactuca & medicamẽti facultatẽ: at verò habebat & nutrimẽti: quippe quæ persæpe nutriit, ambas igitur facultates simul in se continet: nõ tamen similiter ambas ostendit: verùm vbi plus egit in homine, quã sit passa, medicamenti potiùs indicat facultatẽ: vbi passa plus est quàm egit, nutrimenti. Nec mirum illud est, si lactucæ tum agere, tum pati contingit: quan

quãdo ensi quoq;,ceu paulò antè diximus, non solùm in ceram agere,sed etiam ab ea pati accidit.Cæterùm eò quòd multò amplius est quod agit,quàm quod patitur,alterum latet. At si durissimum illi ferrum admoueas,contrà magis pati, quàm agere tibi videbitur : tametsi agit aliquid tum quoque:sed vis eius negligitur præ exiguitate.Itaque de omnibus prorsus cibis,illud pronuntiare non dubitemus, quòd non solùm à nostris corporibus pati,sed etiã agere aliquid in ea possunt: iã verò & de quibusdam,quæ planè scilicet & luculẽter videmus agere, quòd non tantùm cibi sint, sed etiam medicamenta: & lactuca quidẽ tam cibus, quàm medicamentum frigidũ est:eruca tam cibus quàm medicamẽtum calidum: quòd si castorium quoque spatio concoquitur, erit id quoque simul nutrimentum, simul medicamentum calidum: ad eundem modum, sinapi & piper. Ex herbis quoque, anethum, & ruta, & origanum,& pulegium, & calaminthe,& thymbra,& thymum: quippe hæc omnia, tum cibi, tum medicamenta calida sunt: priùs enim quàm in sanguinẽ sunt mutata,dum scilicet adhuc concoquũtur, medicamenta:mutata verò in sanguinem, non vtique iam medicamenta, sed nutrimen-

Calida, fri. hu. sic. quæ nos manifestè alterãt, cibi sũt medicamentosi: tẽperata, solũ alimenta, initio primi alimẽt.

Ciborum omnium natura.

Cibi medicamentosi calidi, prius frigidi.

ta: ſecunda nimirum nutrimenti ſignificatione, qua id ſignificatur, quod nondum eſt alimentum, ſed veluti alimentũ. Ergo ſicut de lactuca paulò ſuprà fecimus, cùm duos ventres, alterum iuſto frigidiorem, alterum iuſto calidiorẽ finximus: ita nunc quoque in omnibus iis quæ poteſtate calida ſunt, proponamus eoſdem ventres. Ergo eum qui frigidior iuſto eſt, quoad in eo continentur, ac concoquuntur omnes id genus herbæ, calfaciunt, atque ad temperamenti æqualitatem reuocabunt, proderuntque vt medicamenta: alterum verò qui calidus eſt, inflammabunt, ac magnopere lædent: atque has quidem alterationes qualitate ſua inducent: nam omnino percocta, & mutata, ac in ſanguinem iam verſa, naturalis in animali caloris ſubſtantiam augebunt, non qualitatem intendẽt.

Obſerua. In totum enim ſiue frigidus ſiue calidus poteſtate cibus ſit, poſteà quàm in ſanguinem conuerſus eſt, naturalem calorem ſimiliter augebit: quòad autem ad ſanguinis formam tendit, necdum planè ſanguis eſt redditus, refrigerat, excalfacitve animal, medicamenti ritu. Sanè omnis hæc diſceptatio ab vno principio pendet: quo magis ſeruandum id, memoriaque tenendũ perpetuò eſt, cuilibet corpori proprie-

ta

tatem quandam temperamenti eſſe, quæ huic quidem naturæ ſit conſentiens, ab hac verò ſit diſſentiens: tum ſi quod conueniens ſibi eſt, in ſuam naturam tranſmutet, eo pacto caloris ſui ſubſtantiam augebit: ſin ipſum ſit mutatum, duorum alterū illi continget, vel vt calorem quendam conquirat, vtique ſi id à quo mutatur, excalfacit: vel proprium calorem amittat, ſi id non calfacit. Liquet igitur ex iis, quòd eiuſmodi omnia, ex eorum ſunt numero, quæ relata ad aliquid dicantur: quum ad proprietatem mutantis naturæ, quicquid aſſumitur, vel nutrimenti, vel medicamẽti, vel vtriuſque rationem ſortiatur. Verbi gratia, cicuta ſturno nutrimentum eſt: homini medicamentum: rurſus coturnici veratrum nutrimentum eſt: hominibus medicamentum: ſiquidem coturnicum temperies adſimilare ſibi veratrū poteſt, quod hominum temperies non poteſt. Ergo manifeſtum iam arbitror factum, quòd iudicium eius quod reſpectu noſtri calidum, frigidum, humidum, & ſiccum dicitur, nõ ex iis, quæ extrinſecùs ſunt poſita: ſed ex iis, quibus ipſi afficimur, certum exactumque fieri poſsit: atque id tanquam primū, ac maximè ſit ſpectandum: deinde ſi res exigit, etiam quod ab externis petitur.

Cap. 2. li. 1. ſimp.

Iudiciū de rebus è p̄pinquo primum: deinde, ſi opus eſt, è longinquo petatur.

Nam si euidens ad sentiendū, & clarus sit adhibiti medicamenti effectus, huic reliquis notis omnibus posthabitis credendū: sin debilis & obscurus, aut etiam mistus, aut vllam omnino dubitationem sit exhibens: tum vtique ad externa omnia conferentes, de eo iudicandum: ac neq; horum quidē ad ea quæ lōgiùs absunt, sed quæ ab ipsa quæsitæ rei substantia sunt desumpta. Verbi gratia, si oleū calidū est, non id inde spectabitur, ꝙ glutinosum, aut pallidum, aut læue est: sed ꝙ facilè inflammatur: id nanq; erat illi calidū potestate esse, ꝙ celeriter in energia calidū mutatur. Ad eundem modum & in corporibus nostris, nō vtique id expendēdum, an crassarum partium, an tenuium, aut humidum, aut læue, aut glutinosum, aut pallidum: sed an calfaciat admotū: æquè verò an dulce sit, an aluū deiiciat, an sanguinem, si instilletur, faciat in mistione fluxilē: quippe hæc quoque superuacua sunt, cùm æstimare liceat, an calfaciat cùm admouetur. Ergo si notabiliter id, valēterq; faceret, quemadmodum piper, vtiq; clarum id proculq; dubio esset: nunc cùm minimè valenter id præstet, meritò in quæstionem venit. Multò verò magis de rosaceo, & aceto dubitatur à medicis, atque ambigitur, calidáne hæc,

Cap. 5. li. 2. simp. & sequentibus.

De rosaceo cap. 21. li. 1. 27. li. 2. simp.

hæc, an frigida potestate sint. Agendū igitur id est, vt in omnibus quæ potestate calida, frigida, humida, siccáve dicuntur, exactas aliquas, clarasq; discretiões inueniamus: sicut antè de energia sic dictis fecimus. Porrò incipiendum arbitror ab iis, quæ euidentissima sunt, quādo in iis exercitatus, facilè consequetur ea, quæ minùs sunt euidentia. Ergo statim vt corpori hoc vel illud medicamētum, cibúsve admouetur, expers esto omnis acquisititii caloris vehementis, & frigoris. Quam enim in superioribus determinationem iniuimus, cū sicca & humida corpora dignoscēda proposuimus, eadem nobis nūc quoque in iis, quæ potestate calida frigidaq; sunt, nō minùs erit vtilis: nam siue potestate frigidū, cùm id applicas, manifestè calfacias, siue calidum refrigeres, corpus primo occursu qualitatis acquisitæ, non eius, quæ propria est rei admotæ, sensu afficietur. Vt ergo admotæ rei vera synceraq; natura exploretur, tepidum quoad fieri maximè potest, esto: nec vllam extrinsecùs notabilem alterationem valentis caloris frigorísve ceperit. Ac prima quidem admoti medicamenti præparatio talis esto. Applicatur autem, cùm eius vim exploras, non cuilibet corporis affectui, sed sim-

De acetis cap. 17. & sequentibus libr. 1. simp.

Calidum, frigid. humi. siccum cùm exploratur, qualitatis acquisitæ sit expers.

Tepida sint quæ exploras.

plicissimo, & quoad fieri maximè potest, summo. At si summi quidem caloris affectioni admotum, frigoris sensum excitet, erit profectò sic frigidum, pari modo si frigido affectui applicatum, calidum statim appareat, id quoq; erit calidum: siu vel calidæ affectioni calidũ, vel frigidæ frigidũ sentiatur, nõ est quòd illud calidũ, hoc frigidum omnino pronunties. Est enim aliquando summi caloris affectus, quem mediocriter frigidum medicamen adeò non alterat, vt refrigerando, densandoq; summum extrinsecùs corpus, calorẽ intrò concludat, ac difflari vetet: indeque affectum magis accẽdat. Ita verò & si quod frigido affectui admouetur, nullum afferat calorem: videndum est num id, cùm sit aliquid mediocriter calidũ, nihil egit in affectum qui summi indiguit caloris. Ergo nec sic admoti medicaminis exploranda vis est, nec si ex accidenti aliquid efficiat, non per se. Iudicabis autem quòd ex accidenti aliquid facit, tum ex affectu ipso, tũ tẽpore: ex affectu, si is simplex est, & vnus: at à tempore determinabitur iudicium ad hũc modum.

Cap. 3. li. 1. simp.

Quod protinus vt admotum est, calfacere, vel refrigerare manifestè cernitur, id vtique & ex se, & per se tale fuerit: quod tempore id facit, fortasse ex aliquo acci-

accidenti huc est actũ. Veluti iuueni quadrati corporis, tetano æstate media laboranti, frigida liberaliter affusa, caloris repercussum facit. Cæterùm quòd aqua frigida per se nõ calfaciat, ex primo eius occursu patet: sensum nanque inuehit frigoris: prætereà cutim quoad ei affunditur, frigefacit: tum calorem, nec in omni corpore, nec dum affunditur, inuehit: imò tantùm in iuuene quadrati corporis, & æstate media, & postquàm à perfundendo est cessatum. Sicut igitur frigida quibus incidit, hæc ilicò perfrigerat, siue animata corpora sunt; siue non animata, siue calida, siue frigida: ita si quod esset tempus, vel corporis natura, vel affectus vllus, in quo frigida primo statim occursu caloris sensum inueheret, iure quęri posset, calfacere'ne, an frigefacere per se nata esset: nunc autẽ cùm omnia tum animata, tum inanimata protinus, & perpetuò frigefieri ab ea cernamus: quibus autẽ insitus calor, veluti fons quidam ignis in visceribus est, his adhibita repercussum aliquãdo caloris facit: rationabile arbitror ex accidenti, non per se talia calfacere: sed nec latet qua ratione illud accidat. Siquidẽ stipata, clausaq; corporis summa facie, repercussus, refractusq; fit caloris eius, qui à profundo ascendit,

Sine vlcere addit Hip. aph. 21. lib. 5.

Ratio prædicti aph. Hippocra.

quiq; ſimul propter diſflatus inopiam eſt aceruatus: ſimul propter frigidi circũſtantis violentiam in altum recedit: ſimul ex ſuccis iſtic habitis nutritur. Quippe vbi collectus, nutritusq; calor ad ſumma corporis violentiùs ruit, fit quidem caloris repercuſſus: indicium verò ac documẽtũ, ꝗ frigida haudquaquam per ſe calorẽ auxit: nam per ſe quidẽ cutim perfrigerauit, frigus verò eius, dẽſitas, & reditus caloris ad profundum ſunt conſecuti. Rurſus horum denſitatem quidem diſflatus prohibitio: reditum verò ad interiora, concoctio, qui iſthic ſunt ſuccorum, eſt adſecuta: horum verò diſflatus prohibitio, caloris colligendi, ſuccorum concoctio, eiuſdem generandi fuit occaſio. Porrò horum vtrumque natiui caloris ſequitur auctio. Ergo intercedentibus & mediis vtriſque, frigida in animalis corpore, caloris aliquando excitat incrementum: per ſe, nunquàm: ſed nõ minùs eſt quãdo calor ex accidẽti perfrigerat, vtiq; intercedẽte vacuatiõe, ſicut perfuſio phlegmonen. Cùm enim ex calida fluxione phlegmone conſiſtat, propria quidem eius curatio, vacuatio ſuperuacui eſt: vacuationi autem particulæ, quæ per phlegmonen excalfacta eſt, omnino ſuccedit refrigeratio. Ergo cùm duplex in

Morbos ex repletione.

iis,

iis, quæ phlegmone laborant, particulis affectus sit, vnus quidem in quantitate, ex supervacui naturæ modum exeuntis abundantia: alter in qualitate, qui ex caloris spectatur ratione, sequitur prioris eorum curationem, etiam posterioris curatio: fiuntq; ex accidenti quæ vacuant, calentis materiæ remedia, & inflammationis particularum refrigeratoria. Ergo tum hæc discernere oportet, tum id agere, vt pro modo simplicis affectus, etiã virium medicamenti inueniatur modus: verbi gratia, si calidus in summo affectus sit, frigidum quoq; in summo medicamentũ paretur: sin affectus à summo paulùm recedat, medicamẽtum quoq; à summo paulùm declinet: si plus à summo calore absit affectus ad portionẽ absit à summo frigore medicamen. Quippe si auspicatus à tali coniectura examen eorũ sis, faciliùs propriam cuiusq; inuenias vim. Ad summã enim in omni simplici affectu calido quodcunq; adhibitum medicamen primo statim occursu frigoris sensum intulit, id frigidum potestate est: ac multo profectò magis, si post primam exhibitionem tale perpetuò manet. Quòd si calidum affectum prorsus sanet, frigidum id ex necessitate fuerit: adhibendum verò est, cùm exploratur omnino

curat vacuatio, & contrà, aph. 22. lib. 2.

tepidum,vt priùs teſtati ſumus.Vbi iam cognitum eſt tale eſſe,deinde curationis cauſa petitur,rectiùs frigidum ſumitur:niſi ſi medicamen ſummi ſit frigoris, morbus in ſummo caloris non ſit.Atque hæc quidem diffuſiùs, tum in opere de medicamentis,tum curandi methodo tradentur: ad preſens illud ſaltem nouiſſe oportet, ſi quod calido, & ſimplici affectui adhibitum medicamentum,tum protinus,tum toto deinceps tempore frigoris ſenſum,ac facilioris tolerantiæ, iuuamentiq; laboranti affert,id frigidum neceſſariò eſt:tametſi in aliis nõnunquam videatur calidum.Deprehendetur enim in illis,ſi diligenter

Per ſe. exploretur,non vtique per ſe,ſed ex accidenti excalfacere: cùm per ſe dicimus, vel primum,vel nullo intercedẽte medio, omnibus eiuſmodi verbis,idem poteſtate ſignificamus,In quibus omnibus lectorem, in opere de medicamentis,propriis exemplis

Epilogus. exercitabimus.Nunc recẽſitis iis,quæ antè iam dixi,propoſito libro commodum imponere finem tentabo.Cùm nanque calidum corpus multifariam dicatur(nam & quod ſummam eiuſmodi habet in ſe qualitatem,ipſum ſcilicet elementum:& quod propter eiuſmodi qualitatem pollentem, nomen eſt ſortitum:adhæc quod collatum

ad

ad aliud dicitur, vel ad id quod mediocre eiusdem sit generis, vel quicquid sors tulerit) sic & quod potestate calidũ est: energiâ verò nõdum dici potest, intelligi, probariq; multis modis oportet. Quò vtique minus rectè si quid non statim inflammatur, id aliqui ne vt ad nos quidem esse calidum potestate putant. Nam siue facilè concoquitur, & citò nutrit, erit vt ad nos calidum: siue admotum veluti medicamentum, calfacit, erit id quoque, vt ad hominem potestate calidum. Sic nimirum & per singulas animalis species, ipsum potestate calidum, siue est vt medicamentum siue vt nutrimentum, ad illud tantùm animal collatum dicitur: est enim ex iis, quæ ad aliquid referuntur, quicquid potestate dicitur: quare & probatio quæ propria est, melior vtique est, quàm quæ ab externo petitur. Propria verò est vna in singulis, vtique si celeriter tale fieri appareat, quale id esse potestate diximus. Est enim potestate ignis, quicquid celeriter in ignem vertitur: potestate verò calidum vt ad hominem (est ex speciebus eorum, quæ ex eo quod in ipsis præpollet, dicuntur) quicquid homini applicatum, naturalis eius caloris vel qualitatem auget, vel substantiam. Eadem mihi & de aliis censeri dicta

velim, quæcunque ſcilicet poteſtate frigida, vel ſicca, vel humida dicuntur: quum hæc quoque partim veluti ad ipſa elementa: partim veluti ad ea, quæ ex præpollente ſunt nominata, tum intelligi, tum explorari, tum doceri conueniat. Patet verò eum quoque qui iudicat, tactum, omnis acquiſititii caloris & frigoris expertem eſſe debere, ſicuti de medicamentis ipſis prius eſt dictum.

TERTII ET VLTIMI libri de Temperamentis finis, Thoma Linacro Anglo interprete.

*

CLAVDII GALENI DE INAEQVALI INTEMPERIE, THOMA LINACRO ANGLO INTERPRETE, *Liber.*

INAEQVALIS intemperies aliàs in toto animalis corpore fit: veluti in ea hydropis specie, quàm Græci ἀνὰ σάρκα vocant: & febribus iis, quas iidem Epialas appellant: fereq; reliquis omnibus, exceptis quas hecticas nominãt. Incidit autem & in vnaqualibet parte, quum ea vel intumuit, vel phlegmone, gangræna, erysipelate, cancro've est affecta. Huc pertinet & qui elephas dicitur, & phagedæna, & herpes: verùm hæc omnia cum fluxione consistunt. Absque autem materiæ affluxu solis partium qualitatibus alterandis, inæquales intemperies fiunt: vtique refrigeratis

Anasarca seu leucophlegmatia, tertia hydropis species.

Epiale posteà, & ca. 6. li. 2. febri.

Intẽperies inæqualis

ratis

ratis iis, aut deustis, aut immodicè exercitatis, aut feriatis, aut aliquid id genus passis. Iam ex iis, quæ foris corpori occurrũt, inæqualis intemperies gignitur, dum id vel frigefit, vel calefit, vel siccatur, vel humectum redditur: quippe hæ simplices intemperies sunt, veluti in iis, quæ de temperamentis scripsimus, est monstratum: compositæ ex iis aliæ quatuor sunt, quum corpus vel calefit simul & siccatur, vel calefit simul & humectatur, vel refrigeratur simul & siccescit, vel refrigeratur pariter & madescit. Quòd autẽ eiusmodi intemperies ab æqualibus eo distent, quòd in omnibus intemperanter affecti corporis partibus æqualiter non insint, id clarè liquet. Ergo quis sit omnis inæqualis intemperaturæ generandæ modus, in proposito libello statutum est exequi. Admonendi autem sumus, quòd clarior nobis omnis disputatio sit, de omnibus corporis particulis, principio à maximis sumpto, quæ scilicet ne vulgo quidem sunt ignotæ. Siquidem manus, & pedes, & ventrẽ, & thoracem, & caput nemo est qui ignorat. Diuidamus autẽ earum rursus vnamquãque in proximas sui, quæ προσεχῆ Græcè dicuntur, particulas. Verbi gratia, crus in femur, tibiam, & pedem. Item totum brachiũ, in bra

tum materia, vt in tumoribus præter naturam: & sine materia.

Intẽperies inæqualis vt æqualis, simplex est vel composita.

Intẽperies inæqualis & æqualis quid.

Maximæ partes corporis 5.

brachium, cubitum, & ſummam manum. Iam ſummæ manus ipſius propriæ particulæ ſunt carpus, μετακάρπιον, & digiti. Digitorum verò particulæ ſunt, oſſa, chartilago, ligamentũ, arteria, vena, membrana caro, tẽdo, vnguis, cutis, adeps. Has autem diuiſiſſe in aliam ſpeciem non eſt: ſed ſunt ſimilares ac primæ, exceptis tamen arteriis & venis: hæ nanque ex fibris & membranis ſunt conditæ: veluti in tractandæ diſſectionis ratione eſt traditum. Quinetiam cõplura eſſe ſpatia inter ipſas primas & ſimilares particulas, atque iis etiã plura maiora minoráque inter ipſas inſtrumentales & cõpoſitas: aliqua verò & in vna quálibet ſimilari particula, veluti oſſe cuteque: hæc quoque omnia in iis, quæ de adminiſtrandis diſſectionibus ſcripſimus, ſunt prodita. Ac quæ mollia quidem ſunt corpora, ea quoniam ſibi inuicem incumbunt, interpoſita ſpatia latere conſpectum faciunt, quæ dura ſiccaq; ſunt, in iis cernere ſpatia licet, ſicuti oſſium cauernulas: continent, hæ naturaliter multũ in ſeſe humoris, huiuſq; craſſi & albi, in id comparati vt oſſa nutriat. Quæ in cute foramina ſunt ea qua ratione fiant, in iis quę de temperamentis præcepimus, eſt dictũ: atq; hæc monuiſſe neceſſarium erat claritatis cauſa

Hic manus, brachium totũ: pes, crus, caput.

Tẽdonem ex neruo et ligamẽto miſcet Gal. li. 1. de motu muſculorũ.

Lib. 2. in pilorum generatione, & 1. ſan. tuẽd.

eorũ quę à nobis deinceps sunt dicẽda. De inæquali verò intemperie nunc agendum, tum quęnam eius natura sit, tum quot eius generandi modi. Ergo quod in omnibus particulis corporis quod fluxione est affectum, vnica temperies non sit, priùs est dictum. Verùm id commune omnis intemperamenti inæqualis est: differentiæ eius ipsam corporum affectorum sequuntur naturam: quum aliter simplex caro, aliter vniuersus musculus impari temperamento sit affectus: quippe calida fluxio, vbi in musculum procubuit, primùm maiores arteriæ venæq; opplentur, ac distenduntur: ab iis minores: atque ita res procedit, donec ad minimas sit peruẽtum: in iis vbi valenter impacta fluxio est, nec amplius contineri potest, partim eius per ipsarum ora, partim per tunicas, collatum foràs transmittitur: tum verò spatia ipsa vacua, quæ inter prima sunt corpora, fluxione implentur. Sic omnia ab humore, omniq́ue ex parte incalescunt, ac perfunduntur: eaq́; sunt nerui, ligamenta, membranæ, caro ipsa: anteq́; hæc arteriæ, & venæ: quę scilicet & primæ & preter cetera vario dolore afficiuntur, quippe interiùs à fluxione tum excalfiunt, tum distendũtur, ac diuelluntur: exteriùs nõ modò excalfiunt, sed etiam pre-

Corpus hic pro parte aliqua fluxione tentata.

Phlegmones generatio.

Particulæ omnes partis fluxione tentatæ ab ea læduntur, sed inæqualiter.

Causæ doloris variæ.

mun

muntur ac degrauantur: reliquæ particulæ aliç cōprimēdo solùm vel incalescēdo, aliç vtroq; genere laborant, appellaturq; morbus ipse phlegmone: est autē inæqualis intemperies musculi: feruet enim iam qui in eo est sanguis: is secum excalfacit primùm quidem ac maximè arteriarum, & venarum tunicas: mox verò omnia quę extra has sunt quibus scilicet circunfunditur. Ita duorum alterum necesse est sequi, vt si fluxio vicerit, corruptio sequatur victorum corporum: sin fluxio sit victa, vt musculi ad naturalem statū redeant. Esto igitur priùs victa fluxio (rectius enim à melioribus incipitur) duplex hic incidit curationis genus: quòd vel digeretur quicquid humoris in particulam procubuit, vel concoquetur verùm digestio optanda maximè curatio est cōcoctionē hæc duo necessariò sequuntur, puris generatio, & eius in aliquod spatium abscessio: abscedit aliquando in capacitatem, quæ propinquæ sunt, tùm maximam, tum minimè momentaneam: quòd sanè abscessionis genus optimum est, aliàs in non momentaneam quidem, non tamen maximam: interim in maximam, non tamen non momentaneam. Ac quæ in ventriculum incidunt abscessionum, optima est quæ in sinum eius internum

Fluxionis huius vel naturæ victoria ca. 7. li. 1. feb.

Tumores præter naturam curantur resolutione, suppuratione.

Cautitate momentaneam facit actionis dignitas.

abit: in quem etiam plerunq; ſe aperiunt: mala verò quæ ſub peritoneum. Pari modo in iis quæ circa cerebrum exiſtunt, bona eſt quæ in priores eius ventriculos abſcedit: mala, quæ ſub inuolucra eius: item, quæ in poſticum eius ſe recipit. Qui verò circa coſtas abſceſſus colliguntur, hi in capacitates erumpunt thoracis: ac muſculorum quidem abſceſſus, ſub cutem: viſcerum verò, in arterias & venas, quas in ſe continent: vel in membranam qua operiuntur, quæ ipſis pro cute eſt. At ſi victæ à fluxione particulę fuerint, in tantam denient intemperiem, vnde tum earum pereat actio, tum ipſæ ſpatio corrumpantur. Porrò deſinent tum primùm dolere, quum mutatrici qualitati fuerint adſimilatæ: non enim quum mutata particularum temperies iam eſt, ſiue (vt ſic loquar) in ipſo mutatum eſſe, dolent: ſed dum mutantur, ſiue in ipſa mutatione: quemadmodum mirus dixit Hippocrates, dum alteraſcit ac corrumpitur natura, dolores fiunt. Alteratur autem, ac corrumpitur cuiuſque natura, quum vel calefit, vel frigefit, vel ſiccatur, vel humefit, vel eius vnitas diſſoluitur: in iis quidem intemperamentis, quæ inæqualia ſunt ex calefaciendo, vel ex frigefaciendo potiſsimùm: quippe quum

Abſceſſus minus lethalis in cauitates facilè vacuandas, aph. 8. li. 5. Hæc omnia fuſiùs li. 4. ſymp. de doloris cauſis.

quum efficacissimæ qualitates hæ sint: secundo loco è siccando, vel humectando: ex esuriendo verò, vel sitiendo deficiente hîc humido, illic sicca substantia. Ex vulnerando, & erodendo, & tendendo, & premendo, & conuellendo vnitate ipsa soluenda. Ergo si calor sanguinis in particula, quæ phlegmone laborat, mitis est, tum qui in toto animalis est corpore mediocriter attemperatus, non facilè vnà cum afflicta particula calefit: sin vel ille feruet vehementiùs, vel qui per totum spargitur animal, biliosus est, ilicò totus ad calorem vertitur: multò verò magis sicubi ambo concurrunt, vt & qui in phlegmone habetur, admodùm calidus sit: & qui in toto est animante, biliosus. Porrò calefit primùm qui in arteriis est sanguis: quòd scilicet is tum natura calidior, tum verò magis spirituosus sit post hunc verò, etiam qui in venis est. Quòd si propinqua viscera, cui plurimus sit sanguis, obsessa phlegmone particula fuerit: iam celerius cum hoc vniuersus qui in animali est sanguis, calore afficitur. Vnoque verbo, quicquid ex facili alterabile est, aut calidum natura, id à quouis calefaciente primùm excalfit, non secus & ab eo quod frigefacit, quicquid facile alteratu est vel na-

Febris quibusdam phlegmonis succedentis causa.

turâ frigidum, id primū refrigeratur. Ac promptus quidem ad alterandum spiritus est, vtpote ex tenuissimis constans partibus. Calidissima naturâ meritò est flaua bilis: at frigidissima pituita est. Reliquorum humorum sanguis, post flauam bilē maximè est calidus: sicut nigra bilis post pituitam est frigida. Quinetiam alteratur flaua bilis leui momento, ex quouis in eā agente: nigra ægrè alterascit. In summa, quicquid tenuium est partium, id promptè alteratur: cōtrà cui crassæ sunt partes, ægrè. Ita necesse est multifariæ phlegmonis alterationes incidant, propterea quòd multifariàm affecta sunt corpora. Principio nanque succus qui phlegmonem excitat, magis minúsve calidus est: deinde succi putrefactio, pro ipsius natura respōdet, non minimum certè, prout is magis minúsve est impactus: quippe quæ perspiratu carent, celeriùs putrescunt, veluti in externis accidit omnibus: cæterùm quum calida temperie sunt & humida, tum vtique potissimùm. Iam ipsa phlegmone laborās particula, vel propè, vel longè sita est à multi sanguinis visceribus: totusque sanguis vel biliosus est, vel melancholicus, vel pituitosus, vel spirituosus: atque hæc omnia magis minusq;. Quare necesse est

Omnis substantia tenuis faciliùs quàm crassa alteratur, cap. 2. li. 1. feb.

Putredinē humoris accelerantia.

Viscera multi sanguinis, cor & hepar.

mul

multiformes fieri alterationes, siue alterum alteri sit collatum, siue idē sibi. Fiunt hæ omnes inæquales corporis intemperies, maximè quidem inflammato eo qui in phlegmone est sanguine: deinde eo qui in visceribus habetur & corde: atque huius maximè eo qui in sinistro eius sinu est. In quem (sicut in opere de vsurpādis manu dissectionibus est dictum) si viuo etiā animante, nec adhuc febre tētato, demittere digitum velis, vehementissimum deprehendes calorem. Quò magis verisimile est vbi totum corpus præter naturā incalescit, hunc maximè sinum ad summū peruenire caloris: quippe quum tenuissimum maximeq; spirituosum sanguinem habeat, ac moueatur perpetuò. Cæterùm in febribus id genus omnibus, calefit quidem sanguis aliquādo vniuersus, quicunque non naturalem illum calorem, qui ex humoris putrescentia est obortus, concepit: non tamē aut arteriarum, venarúmve tunicæ, aut aliud vllum circumiacentium corporum prorsus iam temperamentum suum mutauit: sed adhuc mutatur atque alteratur incalescens, siue (vt sic loquar) calefiens. Quod longiore tempore hoc patitur, etiam vincetur aliquando, prorsúsque mutabitur, ita vt non ampliùs cale-

Idē in lib. de vsu pul suum.

Hoc clarius cap. 1. feb.

fiat,ſed iam ſit præter naturam calfactũ. Porrò terminus mutationis eſt, cuiuſque particulæ functionis læſio:ad quem vſque terminũ omnis alterationis latitudo, via eſt in id quod præter naturam eſt, veluti miſtum cõmuneq; ac medium quiddam ex contrariis vtriſq; compoſitum,ipſo naturali prorſus affectu, & eo qui iam planè eſt præter naturam.Ergo toto hoc tẽpore corpus incaleſcens,pro modo alterationis etiam ad portionem ſentit dolorẽ.Quum verò omnes corporis ſolidæ particulæ excalfactæ ad abſolutionem iam ſunt, eiuſmodi febrem hecticam Græci vocãt,ceu non ampliùs iam in humoribus & ſpiritu,ſed in corporibus iis, quæ habitus rationem habent, cõprehenſam : hæc doloris eſt expers:putantq; qui ea febricitant, omnino ſe febre carere: neque enim ſentiunt eius calorem,omnibus ſcilicet eorũ partibus æquè percalfactis. Sed & conuenit de iis, inter naturalis ſciẽtiæ profeſſores,in iis quæ de ſenſibus produnt:neque enim citra alterationem eſt ſenſus,neque in iis,quæ iam ad perfectionem ſunt alterata, dolor. Itaque etiam hecticæ febres omnes,tum ſine dolore ſunt,tum nec ſenſu ab his qui ipſis laborant,perceptæ.Non enim ex eorum particulis hæc agit, hæc

Hecticæ etymum capi. 9. 1. feb.

pa

patitur: quum omnes inter se iam similes sint redditæ, ac vnicam habeant consentientem temperiem. Quòd si alia earum calidior est, alia frigidior: at certè eatenus est frigidior, vt vicinam nihil offendat, alioqui sic scilicet partes quæ pro naturæ modo se habeant, mutuò se offenderent: vtpote quæ sic quidem temperamẽtis dissideant: caro nanque calida particula est, os frigidum: cæterùm tam harũ partium quàm reliquarum omnium indolens inæqualitas est, modi excessus merito. Sic nanque neque aër qui nos ambit, priùs offendit, quàm ad immodicum calorem frigúsve est immutatus: cuius alioqui quæ in medio sunt differentias, tametsi numerosas, ac manifestum excessum inter se habentes, citra noxam sentimus. Ex iis ergo fortasse nec illud durius dici videatur, quod Hippocrates alicubi ait, omnẽ morbum vlcus esse: quippe vlcus vnitatis est diuisio: immodicus verò calor, ac frigus proximè accedunt, vt vnitatem soluant: plurimus quidem calor, dum segregat ac incidit substantiæ continuitatem: summũ verò frigus, tum stipando, tum introrsus pariter trudendo, quædam exprimit, quædam quassat. Atq; hunc quispiam immodici caloris ac frigoris terminum statuẽs,

Partes spirituosæ, carnosæ, solidæ, æquè calidæ in hectica.

Alteratio parua, est indolens.

Morbus omnis vlcus Hippocrati.

Calidum *erodendo, frigidũ diuellendo soluit con-*

tinuū. Galen. capi. 1. li. 4. simp.

fortasse non incommodè sentiat. Seu verò is, seu alius immodici excessus terminus est, certè consistere omnem immoderatum excessum in habitudine ad aliquid, iam liquet non enim pari ratione à calidis frigidisque afficitur omne corpus, indeque fit, vt aliqua animalium conuenientes inter se succos habeant: aliqua nō solùm non conuenientes, sed etiam qui se mutuò corrumpant: veluti homo atque vipera, quorum vtriusque saliua alteri est pernicies. Ita vtique & scorpium necaueris, si ieiunus illi inspueris. At non homo hominem morsu interimit, nec vipera viperam, nec aspis aspidem: siquidem quod simile est, id congruum amicumque est: quod contrarium est, inimicum ac noxium. Augetur enim quidque ac nutritur à similibus: perimitur ac corrumpitur à dissimilibus. Itaque etiam sanitatis tutela, per similia perficitur: morborum sublatio, per cōtraria: verùm de iis alius est sermo. Hecticam verò febrem quæ iam habitum corporis occupauit, minimè sentit qui ea laborat. Reliquarum febrium nulla est quæ non à laborante sentiatur: sed aliæ magis, aliæ minùs ægrotanti sunt graues, sunt ex iis & quæ rigorem ingerant: fit enim id quoque symptoma, veluti

Naturæ quorundā animaliū contrariæ.

ti alia multa, ab inæquali intemperie. Rationem tamen generandi eius in propoſito libro tradere non eſt, priuſquam de naturalibus facultatibus demõſtratum fuerit, quot hæ qualeſque ſint, tum quid agere quæque ſit nata: verũ in libris de ſymptomatum cauſis de omnibus agetur. Sed reuertor ad inæqualis intemperamẽti differentias. Nã quemadmodũ ex phlegmone febris naſcatur, tum quòd phlegmone omnis ac febris omnis præter hecticas, ex morbis ſint, quibus inæqualis ſit intemperies: dictum iam eſt. Porrò accendi febrem & citra phlegmonen ex ſolis humoribus putreſcentibus licet: neque enim ea ſolùm quæ inculcata ſunt, & perſpiratu prohibita, putreſcunt (verùm celeriter ea, maximeque) cæterùm putreſcunt & alia multa, quæ putredini ſunt opportuna: dicetur verò de horum opportunitate alio loco. Iam alio quoque genere inæqualis oriri intemperies in toto corpore poteſt: modò fuliginoſo vapore detento: modò exercitationibus & pluſculis laboribus calore adaucto: modò ab ira, quum ſanguis immoderatiùs feruet: modò ex deuſtione quauis externa incaleſcit. Porrò quòd etiam in his omnibus febribus, non ſecus quàm in phlegmonis ſuprà eſt di

Rigoris cauſa cap. 2. & 6. 2. feb. lib. 5. ſymp. & alibi paſſim.

Cap. 5. & 6. li. 1. feb. & lib. de cauſis morbo.

Corporis afficiendi præparatio, maxima pars est generationis morborũ, capi. 6. li. 1. feb. Cap. 1. & 2. feb. Capi. 10. & 11. lib. 1. feb. Intemperies æqualis à sola quali tate vel materia. Causæ alterãtes externæ, internæ.

dictum, tum pro viribus effectricis causæ, tum pro corporis ipsius affectu, alii magis febricitent, alii minùs, alii haudquaquam, apertum esse arbitror: æquè verò & quòd intemperies ipsa nonnunquã spirituosam tantùm inuadit substantiã, nonnunquam ipsos etiã succos, clarum id quoque reor. Sed nec minùs illud quòd omnibus huiusmodi febribus si traxerint, hectica superueniet. Iamq; sermo noster propemodùm ostendit, inæqualem hanc intemperiem aliquando ex calida, frigidáve substãtia, quæ in particulam aliquam influat, accidere: veluti in his fiebat, quos phlegmone infestat. Sæpe non ita, sed ipsa corporis temperie in qualitate mutata: tum quòd alterantium eam, quædã ortum habeant ab ipso corpore, quædam extrinsecùs: vtique quum ex putredine tantùm aliqua, vel phlegmone excitatur febris, ab ipso corpore: quum ab vstione vel exercitatione, extrinsecùs. Dicetur autem & de his fusiùs in morborum causis. Tanquam autem ex deustione acceditur febris, alterato videlicet corporis temperamento: itidem nonnulli sæpe ex frigore refrigerati toto corpore vehementer sunt: aliqui verò etiam perierunt. Iam quòd hi omnes etiam doleant, ne id quidem latent. Porrò

do

dolent & qui ex rigore ingenti vehementer perfrigerati, celeriter ſeſe excalfacere properarunt: multique eorum quum ſubitò ac ſimul manus igni admouerunt, ingentem circa vnguium radicem ſentiunt dolorem. Et quiſquam quum tam luculenter videat intemperiem inæqualem doloris eſſe cauſam: etiam de internis doloribus dubitet, aut miretur, quo pacto citra phlegmonem ſubinde vel laxiore inteſtino, quod Colon Græci vocant, vel dentibus: vel alia quauis particula homines doleant? Nam neque talium vllum mirabile eſt, nec quemadmodum ſimul rigeant & febricitent ægrotantium aliqui: quippe ſi pituitoſus ſuccus qui frigidus eſt, quemq; Praxagoras vitreum appellat, & amara bilis quæ calida eſt, ſimul abundent, ac per ſenſibilia membra moueantur: nihil miri eſt, vtrunque à cubante pari modo ſentiri: neque enim ſi hominem ſub ſole feruido ſtatuas, & aquam illi frigidam infundas, fieri poteſt, vt nō ſimul & à ſole calorem, & ab aqua frigus ſentiat: verùm hoc caſu ambo extrinſecùs ſunt, nec paruis portionibus incidūt: in febribus verò, quas Epialas vocant, tum ab interno, tum exiguis portionibus: eoq; vniuerſum corpus ambo ſentire videtur: quum enim tenuiſſimis

Hoc ad finē lib. 12. methodi.

De dolore colico, lib. 12. meth.

Calor & rigor ſimul in omni corpo

mis portiunculis aspersum per corpus tum calidum sit, tum frigidum: nullam sensilem alterius portiunculam ita paruam desumas, in qua nō alterum sit comprehensum. In ipsa tamen accessionis inuasione, aliqui febricitantium tum rigent, tum verò febricitant, tum ambo sentiunt, frigus immodicum & calorem vnà: verùm non eodem loco, quippe quum possint quæ excalfactæ sunt partes, manifestè à refrigeratis discernere: nã intus & in ipsis visceribus calorem sentiunt: in externis partibus vniuersis, frigus. Tales perpetuæ febres sunt, & quæ Græcè Lipyriæ vocantur: prætereà quoddam ardentium febriũ perniciosum genus. Quod igitur in his, maioribus portionibus accidit, hóc in Epialis cõtingit minutis. Inæqualis nãq; est & harum febrium intemperies: sed nec minus reliquarum omnium, exceptis tamen hecticis. Quinetiam iis qui rigent, nec tamen febricitant, inæquale intemperamentum est: rarum tamen est id symptoma: cæterùm incidit tum mulieribus, tum quibusdam aliquãdo viris. Debet autem omnino deses præcessisse vita: aut certè ciborum copiam longiore spatio homo sumpsisse: ex quibus tardus, frigidus, crudus, & pituitosus nascatur succus: qualem

tis parte per Epialas, cap. 6. lib. 2. feb.

In accessionibus febrium calor & frigus in partibus diuersis.

In febre Lipyria et ardentis quadã specie, interna semper vruntur, externa frigent.

Rigor sine febre quando, capi. 6. lib. 2. feb. & lib. 5. symp.

ſcilicet Praxagoras vitreũ exiſtimat. Porrò antiquitus nemo (vt videtur) ita eſt affectus, vt qui nec adeò otioſi, nec in victus ſaturitate viuerent. Indeque factum eſt, vt ſcripſerint antiqui medici, rigori febrem neceſſariò ſuperuenire. Verumtamen tum nos ipſi, tum alii iuniorum medicorũ non pauci, ſæpenumero vidimus rigorem, quẽ nulla ſecuta ſit febris. Porrò componitur ex hac intemperie, & ea quæ febricitantium eſt, Epialus: appello ita febrẽ illam, cui ambo ſemper accidunt: at in qua rigor quidem præcedit, febris ſequitur, veluti in tertianis & quartanis, hanc Epialum non voco. Ita ex duplici inæquali intemperie Epialus componitur: etiam aliæ febres, præter hecticas, ferè omnes. Simili genere qui particulæ alicuius cum tumore morbi ſunt, hi quoq; omnes perinde ac phlegmone, cũ intemperamento inæquali conſiſtunt; Cancer, Eryſipelas, Carbunculus, Herpes, tumor, Phagedæna, Gangræna: quippe commune iis omnibus eſt, vt ex fluxione humorum ſint orta. Diſſident in eo, quòd alii ex pituitoſo, alii ex bilioſo vel melãcholico ſucco, alii ex ſanguine vel calido, vel tenui, vel bulliente, vel frigido, vel craſſo, vel alio quopiã genere affecto fiant: declarabitur enim alio loco

Rigor ſine febre ignotus priſcis, li. 5. ſymp.

Epialus.

Libro de tumoribus præter naturam.

loco de horum membratim differentia diligenter. Quod ad propoſitam diſceptationem pertinet, hoc tãtum dixiſſe abundè eſt, quòd qualiſcũque eſt fluxio, eadem ratione quenque prædictorum affectuum creat, qua priùs ex calida & ſanguinea phlegmonẽ gigni monſtrauimus. Sed nõ minùs etiam ſimilarium, ac ſimplicium, primorumq́; in iis corporum ſingula, ſic à fluxione affecta, ad inæqualem intemperiem deuenient. Cæterùm extrinſecùs pro rheumatis ratione calfacta, refrigerata, ſiccata, vel humectata, penitùs & in profundo nondum ſimiliter affecta. Quòd ſi tota per tota mutata alterataq́; ſint: fiunt quidem ilicò à dolore libera: in difficili tamen ſic conſtituta ſunt ſtatu. Hæc prænouiſſe his qui opus de medicamentis ſunt percepturi, & poſt id medendi methodum, abundè mihi ſatis videtur.

Alteratio quãdo indolens.

GALENI DE INAEqualí intemperie libri, Thoma Linacro Angelo interprete, finis.

INDEX DVOBVS NVMERIS DI-

stinctus, quorum prior paginam, posterior versum indicat.

*

Carb-

ref

FINIS.